

OZDOR TELEGD

*

ELBESZÉLÉS A MAGYAR POGÁNYVILÁGBÓL

**IRTA
DONÁSZY FERENCZ**

**BUDAPEST,
AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS
NYOMDAI R.-TÁRSULAT KIADÁSA**

TARTALOM

Zeleméri Mikék és Ozdorok.

A torjai templomban.

Hadur győzelemjelei.

A zomotor.

A vérbosszu.

Az Esküllő.

Zeleméri Mikék és Ozdorok.

Egyezerkétszázharminc után történt, midőn az Oltvölgyi forgó-örvából egy lovascsapat közeledtét jelezték a Zeleméri Mikék torjai és várhelyi várainak, melyeknek toronyőre aztán messzehangzó jelkürtön tovább adta a biharczhegyi, a bodzai és szacsvai váraknak; onnan aztán nagy visszhangverő kürtöléssel eljutott az Ozdorok felhőkbe nyuló sásfészkébe, a négy forgótornyú Haragvárba.

E kürtölésre a szántóvető mezei munkások mind haza takarodtak, a csordákat, nyájakat és méneseket biztos helyekre hajtották, magából a torjai várból pedig egy ijászcsapat vonult ki, hogy a közelő idegenek számáról, barátságos vagy ellenséges szándékairól idejekorán hirt adhasson a környék népeinek.

Az áteresztőnek nevezett völgyesorozhoz érve, az elől ügető Barangh hadnagy megállítja az ijászokat, kik bivalybőr mellvértet, ugyanilyen sisakot és farkasbőr kacagányt viselve, hátukon kézij, s tollasvégű nyilakkal tömött puzdra volt általvetve, balkezükben pedig súlyos csatacsákány.

- Száguldj csak a jövevények elé, Korond! Így elébb adhatunk hirt! mondá az egyik napsütötte képű ijásznak, ki erre elvágatott, midőn azonban a Haragvár felé kanyarodó kaptató általtájára ért, megállította prüszkölő lovát és felkiáltott a feje fölötti magaslatra.

- Hej! Bod! Ugy látom, sok bajod van a juhokkal, hej!

E kiáltásra csakhamar egy suhanczlegényke jelent meg a magaslat szélén a juhászok szokott viseletében, de a kényességig tiszta és rendes volt rajta minden, mellőle pedig egy lompos szőrű, farkas nagyságú komondor nézett alá.

A Bodnak szólított fiatal juhászbojtár jóismerősként köszöntötte az ijászt, és arra a kérdésére, mitől riadoznak annyira birkái, azt felelte, hogy a haragvári főrhobonbán fiai vadásznak és a megsebesített vadak bős ordításától félnek és zavarognak a juhai.

Az ijász haragosan rántott egyet a félreacsuszott farkasbőr kacagányon.

- Hallod-e, Bod, a te uraid megintelen a mi urunknak, a Zeleméri Mikéknek az erdeiben vadásznak! Szerencséjükre, hogy Ákos urfi távol a király udvaránál vagy, különben a torkukra forrasztaná ezt a hatalmaskodást. De hagyjuk az urak dolgát, másért kiáltottalak ide.

- Hát Ákos urfi még mindig a király udvarában mulat? kérdezte a fiú kíváncsian.

- Míg az ideje ki nem telik! A száz székely testőr mellett hadnagyoskodik ő vitéz kegyelme, mint a főkirálybíró vagyis a székelyek grófjának a fiához illik. De ne ötsed szavadat az enyémben, mert sietnem kell, csupán arra kérélek, ha a nagyanyád, Jerne, faluba megy, látogasson el a mi portánkra is. Julka, a kis hugom, nem tud szabadulni a harmadnapos hidegrázástól! Mondd meg neki, megszolgállok becsülettel érte!

A fiú készségesen intett, hogy megteszi, azután megkérdezte:

- Hát hová siet erre kelmed?

- Hallhattad a forgóvár jeltadó kürtölését! Deés felől nagy lovas csapatok közelegnek. Barangh hadnagy küld hirekért!

A fiú gyengén elmosolyodott:

- Nem lovascsapatok azok, hanem tulkok! Lehet vagy hatszáz darab együttvéve.

- Tulkok? Hát a kopják és kelevészek csillogása?

- Hát iszen egy lovascsapat is üget errefelé, az igaz! De azok miatt nem volt érdemes a lárma kürtöt harsogtatni. Alig száz fej az egész!

Az ijász nagyon csóválta a fejét erre a hirre:

- No majd meglátjuk! dörmögé, azután sebesen elvágatott, majd letekintett az alatta elterülő síkságra.

- Tyüh, az árgyelussát! Tulkok ezek a javából! dünnyögte, aztán tovább szemlélve a lomhán kavargó porfellegeket, egyszerre rövid füttyentést hallatott. - Igaza van a fiunak! Egy marék lovas az egész! Barangh hadnagy megeszi mérgében a fergettyü vár toronyórét! De lássuk hát, kié ez a maroknyi had!

Ezzel újra sarkantyuba kapva tüzesvérű erdélyi lovát, szélvészfélegként száguldott alá a lankán, és a messzi távolban közeledők felé tartott.

A marhacsordán áttörtetve, éles szemeivel csak a közelgő lovascsapatot kémlelte és alig hogy ezek a láttávolba értek, hangosan elrikkantá magát:

- Hiszen ez Ákos urfi és a székely testőrség! - s ezzel darutollas csalmáját lengetve, rugtatott a fegyveresek felé, kiknek élén két ifju ügetett lassú kocogásban:

Az egyik: Zeleméri Mike Ákos, kinek olajbarnás arcát, merészen villogó fekete szemeit sötét fekete fürtök árnyékolták, megérkeztek hírével nyomban visszaküldé az ijászt, ki erre nagy örömrivalgással elvágatott, ő pedig mellette léptető barátjához, Adelmonte Henninghez fordult, ki a templomos lovagok nyolcszögletű, vörös kereszttel ékített fehér köpenyét és lapos sisakját viselte, mely alól világos-szőke hajfürtöktől keretezett, komoly vonású, mélabús arca tekintett elő.

- Látod, még a mi kis csapatunkat is észrevették! Nem törhet ide be az ellenség észrevétlenül, akármerről jöjjön is. A forgó várakból már messziről észreveszik és mire a határhoz ér, kész fegyveres sereg állja útját. Nézz oda! Ilyent te még nem láttál, Henning! Ez forgó őrtorony, vagy mint népünk nevezi: forgóörvár, fergettyűvár, valódi tősgyökeres székely találmány és sehol nem látod mását! Himzett keztyüs jobbájával a forgó torony felé mutatott, mely a hegyorom legmeredekebb csucsán hatalmas kőfalból emelkedett ki, és egészben egy közepén kihasasodó korsóhoz hasonlított.

Az egész fából volt építve és teteje, valamint oldalai vastag vörösréz-pléhvel voltak kiverve és ott, hol teteje a párkányt éri, mint a máknak a tokján, ezen is egész sor ablak volt köröskörül, melyből nappal jelekkel, éjjel pedig tűzvilággal küldik szét a lármaajt.

- De hát hol járnak bele és mi mozgatja e roppant alkotmányt? kérdezte a templomos lovas, érdeklődve szemlélve a csikorgó suhogással forgó, ajtónélküli alkotmányt, mely őt a dajkamesék kacsalábon forgó arany tündérváraitra emlékezteté.

- A bejáratot a kőfal rejti magában, forgatóját pedig két pár ökör által mozgatott malomszerkezet.

- Már igaz, hatalmas egy találmány! Kihasasodó oldalait lábtókkal megmászni nem lehet, rézburkolata pedig ellenáll a tűznek és gyújtogatásnak! szólt Henning lovas.

Ebben a pillanatban Torján fenn a várban és lenn a faluban megszólalt a Miasszonyunk tiszteletére szóló első Aveharangszó, melynek szelid, áhítatos ringásait azonban elnyomták a Haragvár bástyáiról vad daccal alárivalló tárogató- és tülöksikoltások.

Ákos szemöldei e hangokra haragosan összehúzódtak.

- Ha rajtam állna, kő kövön nem maradna e pogány fészekből! dörmögé ingerülten.

- Pogány fészek? kérdé megütközve a templomos lovag.

- Valóban az! Még Budán említettem néked, hogy Haragvárnak és a hozzá tartozó városnak és helységeknek urai: az Ozdorok még az ősz magyar pogány vallás hívei. Kövek és források mellett fehér ménlovakat áldoznak, a hegedősök és igrecesek tiltott énekeiben gyönyörködnek. A vár ura maga a főrhabonbán és mellette egész sereg táltos, gylas, horkáz, garabonc, pörosztó és bilochus rontja meg az áldozatüst és régi bálványok véres babonáival alattvalóinak a lelki üdvösségét.

Adelmonte Henning lovag megbotránkozva csóválta fejét:

- Lehetséges az, hogy Szent István és László apostoli királyaink hitbuzgó uralkodása után a harmadik század derekán még napimádók és ősvallásúak legyenek a hazában? És a te hitbuzgó és jó keresztény atyád, a székelyek nagyhatalmú főkirálybirája és grófja, türi ezt a többi keresztény hívek lelki megbotránkozására.

Ákos haragosan intett:

- Királyunk és a vajdák nem is mernek arra gondolni, hogy Haragvárból a pogányságot kizavarják, mert a vén Ozdor Telegd a leghatalmasabb várurak egyike és nagyszámú hadakkal rendelkezik, a mellett gögös, kegyetlen és haragjában a végletekig konok és bosszuálló.

- Nos, és a te vitéz és rettenthetlen atyád? kérdezte Henning némi szemrehányással hangjában.

- Ne vádold őt, még csak gondolatban se! felelé Ákos hevesen, azután fegyvereseit pár lépéssel hátrább parancsolva, egészen barátja mellé léptetett:

- Hallgasd meg, miért nem akar az én agg és tiszteletreméltó atyám az Ozdorokkal háborúságba keveredni, dacára annak, hogy családjaink között engesztelhetlen harag és gyűlölet áll fenn már évtizedek óta, kezdé Ákos halkított hangon.

Egészen a régmúlt időkbe kell visszamennem, midőn atyám és Ozdor Telegd atyja a királyi udvarnál apródok és jó barátok valának. Nagyatyám családja akkoriban szintén az ősz vallás titkos híve volt, de nem olyan fanatikusan ragaszkodó mint az Ozdorok. Midőn legénynyé serdültek, mind a kettőt a száz székely testőr kapitányává nevezte ki a király. Ekkor került az udvarhoz a királyasszony palotahölgyei közé a művelt és szépséges Leowenherz Sarolta thüringiai grófkisasszony, ki iránt mind a ketten heves szerelemre gyuladtanak, de természetesen a szelid és ájtatos lelkű Sarolta grófné jobban vonzódott az én nemeslelkű nagyatyámhoz, mint a szilaj és erőszakos természetű Ozdor Eörshöz.

Nagyatyám csakis azzal a feltétellel kapta meg nagyanyám kezét, ha a keresztény egyház kebelébe tér át családjával és minden népeivel egyetemben, mit ő öröme és készségesen nemcsak meg is tett, hanem olyan buzgón látott itthon a térítéshez, hogy az ősvallás majdnem egészen kiszorult a székelység földjéről.

Természetesen, a gyűlölködő Ozdor Eörs e percztől kezdve halálos ellensége lett nagyatyámnak és minden hívének, és Bálványos nevezetű várát Haragvárnak nevezve el, ennek bevehetetlen bástyái mögött üté fel a pogány vallás fészket, és két ízben hadat is vezetett nagyatyám ellen. Mindkét esetben kudarcot vallott, mely a haragot és gyűlölködést csak annál jobban szította.

Ősei hagyományos szokását követve, atyám szintén mint apród szolgált a királyi udvarnál és vele együtt oda került Ozdor Telegd is apródnak, kinek ifju szívébe engesztelhetlen atyja annyira belecsepegteté a családunk iránti haragot, hogy nem egyszer magának a király ő felségének kellett a legszigorubban közójük lépni.

Mindazáltal atyám nem táplált ellene semmi haragot, és nem egyszer pártjára kelt, midőn ellenségei az udvarnál fondorkodni kezdtek ellene. Különösen rá szerették volna bizonyítani, hogy az ősi pogány hitet vallja, melyet Ozdor Telegd nyilvánosan megtagadott, mert ő is versengett a szép Ramocsai Hedwigh kezéért, kit tudós érseknagybátyja nevelt.

E titkot egyedül csak atyám és a székely testőrök tudták volna rábizonyítani, kik bár gyűlölték kegyetlen s fenhéjázó dölyfe miatt, de azért még sem akadt köztük áruló. Mikor aztán mindaketten a száz testőr kapitányai lettek, Ozdor Telegd megkérte a szép Hedwigh kezét.

Hanem a régi dal ismétlődött újra! A szép és lelkileg művelt Ramocsay Hedwigh nem őt, hanem atyámat választotta. Ozdor Telegd erre bosszúval és haraggal hagyta el az udvart és dühében olyan sértő szitkokra vetemedett, hogy királysértésért bizony pörbe fogták volna, ha haza nem menekül Haragvára bevehetetlen falai közé. Mikor atyám haza tért ősei várába, lesbe állott hadaival, hogy hitvesét elrabolja, a mi hogy nem sikerült neki, azóta ellenünk való haragjában és gyűlöletében még atyján is túltett...

- Most már értem! Azóta van a száz székely testőrnek egy kapitánya és az a Zeleméri Mikéknél fiuról fiura száll! vágott közbe a templomos lovag.

- Eltaláltad! Nem is tudja ezt Ozdor Telegd gögös lelke megbocsátani, ki atyámat vádolta árulással, és egyszer már annyira vetemedett bős haragjában, hogy a tatárokkal és kóbor besenyőkkel kezdett egyezkedni, hogy ezek segítségével az ősi vallást újra feltámassza s egyuttal ellenségein is bosszút állhasson. Ezen kívül szeri száma ellenségeskedéseinek. Minden alkalmat megragad, hogy belénk köthessen és torlót küldhessen Torja várába. Fiai erdeinkben vadásznak, földeinket legázoltatják, barmainkat összelövöldöztetik vagy kóbor csavargókkal elhajtadják, a vásár és búcsú napjain pedig szent vallásunkból gunyt és csufot üznek.

- De hisz ez égre kiáltó istentelenség! kiáltá megbotránkozva a templomos lovag.

Ákos rábólintott.

- Elismerem, hogy az! És még sok más mindent tudnék elbeszélni, melyekre minden csepp vérem felforr, de atyám uram ő kegyelme szigorú parancsa előtt fejet kell hajtánunk! Az urak versengéseinek és háboruszkodásainak mindig a szegény nép adja meg az árát, mondá. Azért nem engedi az ő személyes bántalmait megtorolni, azután, mint főkirálybíró, kinek a jogot és igazságot kell mérnie, nem vezethet hadat szomszédjaira. De legkivált azért nem, mert az Ozdorok legutóbb a vándor kún népséggel kezdenek egyezkedni.

- A kunokkal? kérde meghökkenve a templomos.

- Bizony a kunokkal! Tudod, mi célból vagyunk a nádorispán által ide küldve? A nádorispán levelét hozzuk, hogy a főkirálybíró hívja össze a főrhabonbánokat és királybírákat és hirdesse ki nekik, hogy a vándorló kun nemzetiség Erdélyen keresztül vonulva, Magyarországon a két viz között akar megtelepülni a király engedelmével, azért tehát eresszék át békességgel és bántatlanul kún atyánkfiait minden javaikkal a Hunárkán és Eteleutján, de utközben vigyázzanak rájuk, hogy ne duljanak, ne raboljanak az országban és egyuttal neked és nekem meg vagyon parancsolva, hogy a száz székely testőrrel mi legyünk a vándor nemzet kalauzai egészen a Duna és Tisza között fekvő magyar rónaságokig.

A templomos kérdőleg nézett reá, hogy miért mondja el néki ezen tudvalévő dolgokat...

- Most már gondold meg, mi lenne a keresztény vallásból, hogy ha az Ozdorok a kunokat felbujtogatnák. Pedig megtennék, mihelyest valaki haddal támadna rájuk vagy ősi vallásukban háborgatná őket. A bevehetetlen Haragvárból tűzbe-lángba borítanák nemcsak Erdélyt, hanem egész Magyarországot is. Látod, ezért nem lehet őket háborgatni, ezért nem lehet rajtuk a bántalmakat megtorolni. A magasabb érdekek előtt minden másnak háttérbe kell szorulnia! Különben atyám uram ezt ékesszólóbban meg fogja neked magyarázni.

E beszéd alatt közelebb értek a három oldalán hozzáférhetetlen meredek hegyre épített Haragvárhoz, mely rengeteg falaival az alatta elterülő falut is védőleg körülfogta. A vár közepéből a négyemeletes bálványtorony nyulott a felhőkbe, melynek csucsán a nap óriási képe ragyogott oly fényesen megaranyozva, hogy messziről egy másik napként szórta szét cikázó villogását mértföldes messzeségre a tájon.

A nap már alá kezdett szállani és bucsuzó korongja a láthatár havasait érinté, midőn újra megszólalt az estharang szelid hangja, a vár ormain pedig a horkázok repedésig futták tárogatóikat a lenyugvó napisten tiszteletére. És midőn e két hang elhallgatott, akkor az erdő felől recsegő kúrthang szólalt meg, hangos kopócsaholás kíséretében.

- Hallga! A mi erdeinkben vadásznak! De vajjon kik? kiáltá Ákos hallgatózva.

- Bizonyára valaki a tieidből! válaszolt rá Henning.

- Azt mindjárt meglátjuk! A kúrthang hazatérésre és a kopók összefüzésére zeng! Jerünk! Nem messze innen egy hármasszárdokfa csoportnál van a kitérő. Ott találkozni fogunk velük.

Ez a hely valaha ősrégi pogány áldozó hely lehetett, mert az ősmagyar vallás szent fája, a szárdok, vagyis a hársfák alatt egy oltárforma köemelvény romjai heverték, melyek alól egy picinyke forrás csörgedezett elő és vig bugyborékolással futott alá a magaslat oldaláról, melynek lábánál a somfa bokrok sűrűje mögé húzódva megállottak.

Nemsokára rá a közeledők zajos csörtetése és hangos lárma hallatszott, amint a csaholó kutyákat visszaparancsolva, egy durva hang elkiáltá magát:

- A fekete Ármányra és minden dögmirigyre mondom, ebeink bizony még széjjelszabják a lovag úr ő kegyelmét, ha nem vigyázunk! Hejh! Ropó, Dindár! Verjétek hátrább kopjaitokkal az ebeket!

- Hah! ez a legöregebb Ozdor fiu, a ragyás és vöröshaju Besztrid hangja! dörmögte Ákos, azután lova nyakára hajolva, hallgatózni kezdett, mert mindjárt rá egy másik hang szólalt meg az ebek nyüzsgése és a lovak horkoló trüszkölése között:

- Mit bánod! Hadd tépjék cifrábbra a hacukáját, legalább a Haragvári asszonyoknak és gyermekeknek lesz mit a büszke lovag uron nevetni.

- Ez meg öcscsének, Ozdor Eörsnek a hangja! Tehát megint a mi erdeinkben vadásznak! folytatá Ákos. De hirtelen összerezzen, mert e percben elfojtott segélykiáltás ütötte meg fülét.

- Hahaha! Madarunk máris szólani kezd! Hát majd milyen nótát fog fujni a haragvári sziklatömlőcök fenekén! Az lesz ám a kalicka! recsegett újra Besztridnek a hangja.

- A lányasszonyka pedig várhatja vőlegényét a keresztények itéletnapjáig... kontrázott neki öcscse durva, kegyetlen kacajjal.

Ákos ennek hallatára megrezenve kapta fel fejét, és kezét kardmarkolatára téve, nézett a forduló felé, honnan a vadászok medvefajtájú vérebei, megérezve az idegenek közellétét, hörgő csaholással rohantak feléjük. Ákos mindenről megfeledkezve, kivont karddal szöktetett feléjük, mert hugának, Saroltának a vőlegényét látta hátrakötözött kezekkel közöttük.

- Pogány, utonálló bitangok! rivalt a meglepetten hátrahőkölő négy vad képü Ozdor testvérré, kik csekély számu kíséretükkel, mielőtt még fegyvereikhez nyulhattak volna, már körül voltak fogva és le voltak fegyverezve. Lováról leszökve, törforma késével elvagdala huga völegé-nyének, oroszlánkői Jaksics Lázárnak kötelékeit és leoldozta a szája elé kötött gyapjukendőt.

- Hogy kerültél ezeknek a pogány rablóknak a kezébe? kérdezte felindultan.

- Vadászat közben, fenn a bükkösben orvul rajtunk ütöttek és két csatlósomat lenyilazva, elnyomtak bennünket. Mi öten, ők pedig tizenkilencen voltak, felelé Jaksich Lázár megvető tekintetet vetve a négy vad képü és dacosan hallgató Ozdor testvérré, kik bőr vadászruháik-ban, hosszú somfa ivecikkel és kopjáikkal inkább martalócokhoz, mint várurakhoz hasonlí-tottak.

- Meg akarod rajtuk torolni az elkövetett bántalmakat? kérdezte tőle Ákos félhangon.

Jaksich Lázár haragosan intett.

- Meg! De a lovagi szabályok szerint, ámbátor nem érdemlik meg. Mint atyád vendége, nem akarok visszavonást és háboruszkodást előidézni.

- Jól van! Ha te az egyiket, én a másikat! szólt Ákos.

- Hát én? kérdezte Henning, a templomos lovag.

- Nem, te ne elegyedj a mi vitánkba! Atyámuram a mienket sem fogja jó szemmel nézni! mondta Ákos, azután a még mindig dacosan hallgató Ozdor testvérekhez fordult.

- Mit tegyünk veletek, kik közönséges vadtolvajok és embert rablók módjára cselekedtetek! rivallt rájuk.

E szavakra Ozdor Besztrid, a legöregebb testvér, haragosan megrázta vállaira omló vörös haját s bikamódra kiülő vad szemével rámeredve, gúnyos dölyffelmondá:

- Hát mit akarsz tenni velünk, hadd hallom, Zeleméri Mike Ákos! Testvére, a kancsal szemü Eörs azonban rikácsoló hangján közbekiáltott:

- Ne azt mondd neki! Hanem vond inkább feleletre, amiért bennünket pogány utonálló rablóknak nevezett.

- Megérdemlettétek! Aki orvul más erdejébe tör, aki orvul embereket rabol, az utonálló rabló, bitang! Még egyszer azt mondom! csattant fel Ákos, mire a három Ozdor újra haragosan morogni kezdett.

- Csitt! riadt rájuk Besztrid, azután Ákos felé fordult: Hallom! Mit akarsz hát velünk tenni?

- Nem akarunk viszályt és ellenségeskedést támasztani, törvény elébe sem idézünk benneteket, hanem ha csak egy csepp igaz bátor vér van bennetek, hát elfogadjátok torlóinkat és meg-jelentek a kitüzött helyen vitézi bajvívásra oroszlánkői Jaksich Lázárral és velem!

A négy Ozdor testvér e szavakra összenézett és sötéten összevigyorgott.

- Jól van! Elfogadjuk! kiáltá Besztrid és a kancsal Eörs egy hangon.

- De minden hamisság nélkül!

- Ne sérteggess! Mert nyomban kardunkkal felelünk szavaidra! acsarkodott rá Eörs.

- Még egyet! Miért támadtatok oroszlánkői Jaksich Lázárra?

- Ne legyen rá gondod! Torlóídat elvárjuk! Több szavunk nincs egymással! felelte dölyfösen a vörös Besztrid. Ákos pedig erre, maga mellé parancsolva csatlósait, félreállott, hogy az Ozdorokat elvonulni engedje, kik sötét, gyűlölködő tekinteteket váltva, minden köszönés nélkül, zordon képű fegyvereseikkel és vadakkal terhelt lovaikkal elváltattak.

- Mit fog szólni apánk, ha megtudja! morogta szitkozódva Áldor, a harmadik testvér.

- Hát nagyot ugrik örömeiben, hogy két halotti tort készítünk a Mikéknek! felelt Besztrid.

- Eh, nem ahhoz! Hanem hogy így felcsufolni engedték magunkat! Egyetlen kardcsapás nélkül elfogtak bennünket!

- Sok lud disznót győz! Az okosabb enged! Én majd mondok neki olyat, a mitől megbékül, szólt Besztrid, összenézve a kancsal Eörssel, kivel néhány suttogó szót váltott, azután lassu kocogásra fogva lovaikat, éppen a várhegy kigyózó utjára fordultak, midőn egy mellékös-vényről egy tizenhat-tizenhét évesnek látszó sudár, gyenge alkatu, szelid, álmodozó tekintetű fiu lépett eléjük. Sastollas kucsmáját örvendező mosollyal lengette feléjük.

- Hahó! Ez a mi Zoltán kisöcsénk! szólalt meg Áldor lenéző gunnyal. Ugyan honnan, szerelmetes öcsikénk, honnan?

- Hát nem látod! Megint teleszedte magát giz-gazzal és kövekkel. Damasek istenre mondom, szép foglalkozás egy Ozdor fiunak! szólt a ragyás Opor a legmélyebb megvetéssel.

- Ugyan hagyjátok! Nincs ebben egy csepp Ozdor vér se! Hadakozni gyáva, a fegyvert nem szereti, a vitézi multságok elől búvik, mint a bagoly a napvilág elől! Lódulj előlünk, te vajákos, vén banya te! Éppen vén dajkádhoz, a Jernéhez való vagy! riadt rá haragosan Eörs.

- Ugyan hagyjátok ezt a félkotyó kölyket! Nem érdemes rá szót se vesztegelni! Tegyetek úgy, mint apánk! Rá se néz, annyira ki nem állhatja! mondá félvállról Besztrid.

- A napistenre mondom, most már elhiszem, mit atyánk mond, hogy váltott gyerek! A bölcsőjében valami rossz tündér kicserélte! Annyi szent, hogy nem a mi vérünk! mondá medvehangján Opor, azután cifrábnál cifrább gunyneveket és szitkokat szórva a szeliden és türelmesen hallgató fiura, elváltattak, ez pedig nagyot sóhajtva, szomoruan nézett utánuk, mi közben könnyet morzsolt szét méla, ábrándos tekintetű szemeiben:

- Miért bántanak, mikor én nem bántom őket! suttogá fájdalmasan.

- Mert jó vagy, szelid vagy! felelt rá egy fáradt, öreg hang a háta mögött, mire gyorsan hátrafordult.

- Jerne, öreg dajkám, te vagy! kiáltá örömmel.

- Mindent hallottam, itt voltam a bokrok mögött, mert téged vártalak! Vigyázz, hogy valaki meg ne lássa! Jól elrejtse! mondá az öreg asszony nyájasan, miközben a kezében hozott szatyorból, mindent kiszórva, annak fenekéről két hártya kéziratot vett elő és Zoltánnak adta, ki szeretettel rejté dókája alá, ellenben a zsebjeiből és tarsolyából előszedett kövületeket, jegeceket, ásványokat a mindenféle virággal és plántával együtt az öreg asszonynak adta, ki azokat viszont nagy vigyázattal szatyrába rakosgatta.

- Ezeknek nagyon meg fog örülni Pater Chrysostom és az öreg esperes. Azt izenik, hogy holnap, vasárnap, elvárnak! Igaz! Pater Chrysostom nagyon kéret, ha lehet, szerezz neki szív-kinyitó és tetemoldó füvet. Azután el ne feledkezz a világzár virágról. Ezek most virágzanak!

Zoltán bölintott, miközben gyöngéden leeröltette az öreget egy mohos kődarabra.

- Pihenj, jó dajkám, nagyon el vagy tikkadva! Hiszen nekünk nem kell sietni! Miutánunk senki se kérdezősködik a várban.

- Az már igaz! De látod, édes mézsem, az jó neked! Ha így nem volna, akkor nem tehetnél úgy, a mi pedig nagy gyönyörűséget okoz.

- Igaz! Igaz! De azért mégis fáj, hogy senki sem szeret! Atyám rám sem néz, szeme elé sem szabad kerülnöm, bátyáim gyűlölnék, kicsúfolnak, mióta csak eszemre emlékszem. Mondd meg, édes dajkám, miért van ez így?

- Hiszen úgy is tudod, mézsem!... Mert nem vagy olyan vad, szilaj, pogány, mint azok...

- Hát miért nem vagyok?

- Azért, édes rozmaringbokrocskám, mert a te édes anyád szelid, galamblelkű teremtés volt! Valóságos szent, aki nem is sokáig állotta ki a várbeli, kárhozatra vivő pogány világot, hanem születésed után mindjárt meghalt és énrám bizott, hogy neveljelek fel.

- Hát miért halt meg oly korán?

- Azt csak a jó Isten tudja! Valami nagy bú rágódhatott a szivén, mert többet sírt, mint nevetett. Ő már a harmadik felesége volt Ozdor Telegd urnak. Az első kettő szint olyan pogány eredetű származék volt, mint ő maga, a te anyád azonban szelid, istenes lelkű keresztény nő volt, kit Telegd ur, miként a két első feleségét, erőszakkal rabolt el valamelyik határszáron túli nemes udvarából. No de most már ballagjunk szépen fel a várba.

A hegyoldalt borító falu házaiból, már itt-ott az esti tűz barátságos fénye világított elő, az oromzatos várfalakon és tornyokon az örök alakja setét árnyékokként vált ki a közeledő est homályából, és az apró ligetek forrásainál a fehérülő áldozó helyeken a gylasok és garaboncok esti éneke zengett, melybe belevegyült a haza térő munkások és a vizért siető asszonyok és leányok danája.

A várkapuhoz érve, végighaladtak a kongó vashidon és a lobogó szövétnekekkel megvilágított várudvaron keresztül beléptek az oszlopos tornáccal szegett főépületbe, melynek alsó városztályát Ozdor Telegd és kedvenc fiai, szélső szárnyát pedig papjai, áldozói: a gylasok, garaboncok, táltosok, perestáldok, bilochusok, horkázok lakták. A felső városztályt, melyben egykor Telegd ur nejei laktak, most egyes-egyedül az öreg Jerne és a lenézett és apja szivéből kítaszított Zoltán lakta, ki édesanyja szobáját foglalta el. Éppen fel akart haladni az élénk színű szőnyegekkel, bölény-, vadkan-, szarvas- és medvefejekkel diszített lépcsőzeten, midőn atyját látta fiai és néhány választott főtáltosa kíséretében a nagy ebédlő terem felé lépdelni.

Az öreg Ozdor Telegd tökéletes hasonmása volt Besztrid és Eörs fiának, csak hogy ősz hajjal és szakállal keretezett s vágásokkal keresztül-kasul szabdalt arca még vadabb, még kajánabb kifejezésű volt mint fiaié. E vágásokat az ősmagyarok kedvelt halottjaik temetésén önmaguk ejtik önmagukon, hogy szeretteiket ne olcsó könnyekkel, hanem fájdalmasan kicsurranó vér-cseppekkel sirassák.

Telegd ur igen jókedvű volt; valami bajjóslatu, zordon öröm világított ijesztő villogásu szemeiben, midőn azonban Zoltán tisztelettel kezét akart neki csókolni, ellökte magától:

- Lódulj szemem elől, te lidércz, varasbéka! ordított rá s fenyegetőleg hozzátette: Hanem azért a holnaputáni áldozaton, az ó- és uj-tüzoltó ünnepen ott lássalak ám!

A négy testvér csufolódva összeröhögött, Zoltán pedig szomorúan ballagott fel városztályába, hol már az öreg Jerne meggyújtotta a fali szövétnekeket és feltálalta a vadhusból és gyümölcsből álló vacsorát.

Zoltán előbb szorgosan körülnézett, hogy nem lesik-e, azután keresztet vetve, rövid ima után hozzálátott az estelihez, miközben alattuk megzendültek az igrecesek rivalló tárogatói, timborái és öblös kéregkürtjei, hogy csak úgy reszkettek bele a vár ódon falai.

Ez a szoba rengeteg nagyságu terem volt, keletnek és nyugotnak ajtó nagyságu ablakokkal, melyeknek falköze akkora volt, akár egy kis szoba, míg a másik oldalon egy pincegádornyi nagyságu kandalló setélt, melyben télen, nyáron egyformán égett a tűz, és ezzel átellenben állott a tarka gyapjutakarókkal, medve- és hiuzbőrökkel leteregetett nyugágyat rejtő oszlopos alvófülke.

A vastag tölgyfa gerendák cifrára ki voltak faragva és még cifrábban kifestve, a falak szintén faragott eres diófatablakkal voltak borítva, a padlat pedig részben medve- és bölénybőrökkel, részben pedig tarka gyékényekkel volt beteregetve. A nehéz, fülkés szekrényeken arany, ezüst kancsók, kelyhek, tálak és csobolyók álltak, a kandalló körül a fal hiuz-, bölény-, szarvas-, vadkan-, rókafejekkel, mindenféle állásban kitömött madarakkal voltak díszítve.

A sávolyos kendőkkel körülaggatott, keletre nyíló ablakgádban kétfelől fakupákkal, réz-ejtelekkel, cserép finakkal telerakott fiókos szekrények álltak, a nyugatiban pedig egy magas támlájú karosszék, egy rokka és aranyozott hárfa, mindkét ablakhidja azonban teli volt cserepekbe ültetett ritka havasi virágokkal, ezek között a csodaritka ramocsa-virág, melynek megszerzése ép oly nagy tudományba kerül, minőt cserépben tartása követel.

Habár női szoba volt, nem hiányoztak a falakról a szépen összerakott fegyvercsoportozatok sem. Aranyozott réz- és ezüstpajzsok, öles som- és tiszafa ívek, számszeríjjak, himzett bőr puzdrák tele tarkatollas nyilakkal, kardok, török, kopják és csatabárdok, vadász- és halász-eszközök borították a falakat, a terem közepét pedig rengeteg nagyságu diófa asztal foglalta el támlás és támlátlan székekkel körülállogatva.

Midőn Zoltán elvégezte vacsoráját, a maradékot odaadta a medvebőrön heverő hosszuszőrű kutyájának, és meggyújtva egy kettőskaru rézgyertyatartót, az egyik szekrény rejtekéből egy hártýára irt bibliát vett elő, melyet betüröl betüre maga másolt és ebből halk hangon vagy másfél órát olvasgatott, mit az öreg Jerne is nagy áhitattal hallgatott és csak midőn ez nyugalomra tért, csak akkor vette elő a keblébe rejtett hártýakéziratokat és egész lelkével elmerült azok tartalmába.

A torjai templomban.

A horkázok tárogatói a pedig bugó kürtszóval hirdették: »hajnal van, szép piros hajnal, rózsapiros hajnal«, midőn a belső várkapu előtt megjelent a Zeleméri Mike Ákos által küldött kádár két kürtösével, kiknek háromszoros tusfuvására, ugyancsak háromszor kikiáltotta, hogy Zeleméri Mike Ákos és Oroszlánkői Jaksich Lázár lovagi tusára hívják ki Ozdor Besztridet és Eörsöt, mához három napra, ugyanezen órára a Bükkös tisztásra, mindenféle fegyverrel, tüzszel-vassal, míg csak a sérelem halállal nem lesz torolva.

- Jöjjenek! kutyát fogjanak, hollót kopaszszanak, abból tort csapjanak! Elfogadjuk! Ott leszünk! Kialtották le csufondárosan a kihivott Ozdor testvérek, kik a kürtölés első hangjára fegyveresen és páncélosan megjelentek a kapu fölötti oromzaton, mire a kádár az izenetet átvéve, három kúrtriadal között távozott.

- Holnap a szent forrásnál megtartjuk a szert, hogy Hadur segítsen benneteket! recsegé Telegd ur, boszuszomjas örömmel, azután fiaival és két horkázával lóra ültek, hogy a távoli legelőkön kiválaszszanak egy szenytelen fehér mén lovat a holnapi áldozathoz, abból a törzsből, mely a hagyományok szerint Atilla hófehér táltosától ered, a honnan Csaba és az az elevenen eltemetett Thonuzoba beszélő táltosai is eredtek.

Alig robogtak ki a kapukon, midőn Zoltán, puzdrájával és ágyas számszerijjával a vállán, hosszú szőrü kutyájának füttyentve, szintén távozott a várból és a Bükkös hegynek szaporázta lépteit.

A képéssel rakott szekerek elöl a sűrűbe vonulva, átvágott a hét forrásos száldokfa ligeten, hol felkapaszkodva a meredek kopasz halomra, keresőleg szétnézett a vidéken, midőn azonban a szomszéd hegyoldalon megpillantotta a juhait tilinkózva legeltető Bódot, egyenesen feléje vette az útját.

Oda érve tünt ki csak, mennyire hasonlított a kél fiu arcra és termetre egymáshoz, kik rövid szóváltás után a bokrok mögé vonulva, Zoltán ott magára vette Bód daróc ruháját, felhúzta bocskorát és széles peremű, vadvirágbokrétás nemez kalapját fejébe csapva, barátságosan elbucsuzott tőle.

- Hány órákor kezdődik ma a mise a torjai templomban? Ezt biz el is feledém nagyanyádtól megkérdezni! - szólt visszafordulva.

- Ugy hallám, delelő előtt két órával! Mike urasszony kívánta az egyszer így! felelte rá Bód a bokrok közül.

- Akkor hát még elég időm van! Megjárhatom a Dagadó és Apadó tavat! és még egyszer barátságosan intve, Zoltán kettőzött léptekkel eltávozott.

A pacstírták és rigók reggeli dalaikat zengték, a végtelen magasban egy-egy hatalmas ráró madár lebegett elvesző pontként, öles szárnyain, midőn a sűrű bükkerdővel benőtt hegyoldal lábánál, melyen tul már a Mikék erdőbirtoka határlott, kutyája figyelmeztető csahintása rázta föl elmerültségéből, és ennek tekintetét követve, a vadszederral benőtt tisztáson egy fiatal lánykát pillantott meg, ki kosárcáját lógatva, andalgó elmerültséggel lépkedett az erdő szélén, melynek rövid fűvéből ki-kivillant piros csizmácskája, a fejét fedő tarka gyapju kendőcske pedig színes virágként világlott az erdő setétzöld háttéréből elő.

Zoltán majd a szemét nézte ki, mert a lányka, bár a közönséges emberek ruháját viselte, még sem látszott alacsony ágyból származónak, annyi kecscesel, olyan finomsággal lebegett apró lábain, midőn pedig egy-egy virágért hajolt le, akárcsak egy fehér liliomszál inogna az esti szellőben.

- Vajjon ki lánya lehet? gondolá, még folyvást abba az irányba tekintve, hol a lányka fehér alakja beleolvadt a templomi ünnepélyességgel zugó бүккердő homályába, azután felfelé törtetve, a harmatos füben megkereste a leányka könnyü nyomait és ő is azokon indult befelé az erdőben, de bármennyire nézegetett is mindenfelé, a tarka fejkendőt, a hófehér fótát nem látta megcsillanni seholsem a zöld sűrűségben, sőt nemsokára az apró nyomok is eltűntek a sziklás talajon.

- Tán valami sellő vagy бүvellő volt! mormogá, az öreg Jerne meséire gondolva, miközben egész más irányba fordulva az Apadó és Dagadó tavak forrásait igyekezett felkeresni, melyeknek partjain a szívkinnyító és tetemoldó fü terem, melyek után pater Chrysostom vágyik.

A hegyi erdő legvadabb, ember nem igen járta részén meg is találta a két füvet, hanem ezek még messze álltak a virágzástól. Bimbójuk is alig volt, azért hát mutatóba egy két szálat a kalapja mellé tűzve, szaporán visszafelé indult, hogy még nagymise előtt beérhessen Torjára.

Ezuttal azonban átkerült a hegység tulsó felére, mely helyenként törpe bozóttal és sűrű málnageszttel volt benőve, melynek nevető piros bogyói oly fölséges illattal telítették a levegőt, hogy hamarosan lehántva egy fenyő kérgét, abból takaros bödönkét formált, hogy menésközben teleszedje málnával.

- Legalább nem megyek üres kézzel! Hadd lássa a derék pater Chrysostomus, hogy hálás vagyok irántam tanúsított fáradozásaiért! mormogá magában, midőn a bödönt tele szedte, azután rácsappantva a kéregfödelet a tüzőjéről lelógó szironyra kötötte és éppen tovább akart indulni, midőn reszketeg félelemkiáltás hatolt hozzá a távolból.

Egy percig megállt, hogy hallgatózzék, azután számszerijját lekapva válláról, amint csak lábai birták, rohant, repült a sikoltozás irányában, mely egyre élesebben és közelebb hangzott.

A hegynyergén lehaladva, újra a бүккösbe jutott, honnan érces, sikoltó röffenések közül haragos ordítás és a bozót törése, ropogása hangzott.

Két horgas vasu nyilat kapva ki puzdrájából, gyorsan felajzotta számszerijját és ujját a kattogóra helyezve, áttörte az utjában álló sombozót.

Csörtetése zajára még дühösebb ordítás harsant fel és a meredély szélén álló sziklatömb mögül, sarló nagy agyarait csattogatva, egy vén vadkan rontott elő sikoltó hördüléssel, az ingó sziklatömb tetején pedig a réműlettől halvány és kikelt arccal a fehér fótás, piros csizmás lányka kapaszkodott, de már annyira ki volt merülve, hogy alig tudott a lábán állani.

- Ne félj! kiáltá neki biztatólag, miközben egy vén бүккfa oldala mellett térdre ereszkedve, célba vette a csattogó дühvel neki rohanó agyarast.

Az ideghur nagyot pendült és a sastollas nyilvánzó egészen a zászlójáig belefuródott a megtorpanó vadkan lapockájába, mely kinjában légrázkódtató ordítással karvastag gyökereket szaggatott fel a talajból, azután busa fejét támadólag alászegve, midőn újra neki rohant, a második nyilvánzó alig három lépésnyire tőle felbuktatta a vadkant, mely vért okádva vergődött a moha között.

- Add kezedet! Látom egészen oda vagy az ijedtségtől! mondá Zoltán, a lányka felé sietve és midőn ez parányi formájú, habfehér kezecskéjét az övébe fektette, csak akkor nézett jobban az előrecsuszott fejkendő alá, mert az a kis finom kéz nem volt se paraszt, se cselédlányé.

De nem ám, hanem Zeleméri Mike Ompoly főkirálybíró uram legkisebb lányáé, Fruzsinaé, kit most már az első pillantásra felismert, csak azt nem tudta elgondolni, hogy a hatalmas és gazdag székelyek grófjának a lánya miért öltözik közönséges parasztruhába?

Pár percig a mohos sziklacsompón pihenve, Fruzsina aztán felpillantott megmentőjére és nyájasan megköszönve neki segítségét, azt kérdezte:

- Te talán az Ozdor urnak juhászlegénye vagy?

- Az vagyok! biccentette rá Zoltán kurtán, aztán a lányka piruló arcába nézve ő is megkérdezte:

- Ugy látom, te a túlsó félről való vagy! Honnan ismeresz hát engem?

- Csak híredet hallottam, hogy jó és derék vagy! Pater Chrysostom és az esperes nagyon dicsérnek téged és nagyanyádat. Kár, hogy jobb urakat nem szolgálsz.

A lányka kedves hangja ezüst huru timboraként zengett fülébe és akár napestig elhallgatta volna édes gerlebugásra és fülemüledalra emlékeztető beszédét, de az utolsó szavakra mégis elvörösödött és kissé zavartan kérdezte:

- Hát téged hogy hívnak?

- Fruzsina a nevem, ha akarod tudni!

- Lám egyiket megvallotta, de a másikat elhallgatja, gondolá, midőn a leányka panaszló kiáltása rezzentette föl, ki fájdalmasan nézett összevissza gázolt málnás kosarára.

- Málnáért jöttem a bükkösbe és véletlenül egy konda malacot vertem fel, melyek szertesét futva, egyik a lábam elé került és ennek visítására rohant elő fektéből a vén kan. Alig tudtam erre a sziklacsompóra menekülni, melyet már majd felhemperített, olyanokat lökött rajta.

- Látom, málnáidat sajnálok! Vedd hát az enyémet! szólott leoldozva tüszőjéről a kéregbödönkét.

Fruzsina sugárzó mosolylyal nyult utána:

- Szívesen veszem, mert nem érek rá másikat szedni! Mise kezdetére Torján kell lennem!

- Ugy! akkor hát a várban szolgálsz Mike uraknál? kérdezte félrenézve, de azért szemszögletéből jól látta a lányka könnyű pirulását, ki kendőjét gyorsan arcára huzva, csak fejével biccentett rá, miközben indulásra egyengette ruháját.

- Ha nem bánod, hát az áteresztőig egy uton mehetnénk! kérdezte ajánlkozva, mi szívesen elfogadtatott; mielőtt azonban utnak indultak volna, a lányka a vadkanra mutatott:

- Hát ezt a vadak lakomájára hagyod? kérdezte.

- El nem vihetem! mondá vállat vonva, de aztán egyet gondolva kis baltájával kifeszítette a sarlóéles, hatalmas agyarakat, erre kis ideig szótlánul lépdeltek egymás mellett s valahányszor Zoltán a lányka rózsás arcára pillantott, mindannyiszor találkoztak szemek, mire ez pirulva süté le selymes szempilláit.

- Ugy-e, nagyon haragusznak nálatok a Haragvárbeliekre? kérdezte, hogy valamit mondjon, mire Fruzsina a fejét rázta:

- Torján nem tartanak haragot és gyűlöletet!

- Igazán? Pedig az Ozdor urak ugyancsak sok kárt és dulást visznek véghez a Mikék javaiban, mondá huzódozva.

- Azok mind meg vannak bocsátva! válaszolá a lányka szeliden, mire Zoltán jólesőleg fellélekzett és éppen azt akarta kérdezni tőle: hát te se haragszol-e rájuk? de még idejében meggondolta magát és hogy az édesen csevegő hangocskát hallhassa, más kérdést kérdésre halmozott, melyekre a lányka is szívesen látszott felelgetni, úgy, hogy egyszerre csak bámulva pillantottak szét maguk körül, mert ott állottak az áteresztő völgyi út szélénél. Milyen rövid volt ma ez a hosszú, tekervényes út, melynek máskor alig győzték a végét várni, gondolta mindakettő és midőn itt elváltak egymástól, a lányka többszörösen vissza-visszanézett, Zoltán pedig ott állott, míg csak végleg el nem fedték szemei elől a torjai vár utfordulói.

Akkor számszerijját és puzdráját egy bokorba rejtve, egy mellék ösvényen ő is a vár aljában fekvő hegyes tornyu istenháza felé indult, melynek szomszédjában volt a parochia, hol már javában várták.

A tudományokat kedvelő pater Chrysostomus tanulószobájában szíves öleléssel fogadta, de egy kicsit mégis pirongatta elkéséseért.

- Lám! mindjárt beharangoznak, így meg se tudom mutatni kincseimet! mondá, egy pár könyvre és kéziratra mutatva, melyeket az Olaszországból érkező faragómesterek és festők hoztak számára, kiket a Mike család az ujonnan épülő pompás, román stílusú templom építéséhez és díszítéséhez szerződtetett, de azért egy félórácskát mégis irtak és olvastak.

Zoltán a pompás rézorgonával ékített chórusra követé tanítóját, honnan a templom hajóját végig lehetett látni, mely már tele volt ájtatos hivekkel és egyik égbék-szinű, ezüst csillagokkal befestett, gerezdes fejű oszlop mellett öreg dajkáját: Jernét látta térdepelni.

- E nélkül az igaz, jó lélek nélkül nem ismerném az Isteni mester magasztos tanait, hanem a pogányság őshitű fertőjében tévelyegne az én lelkem is, miként bátyáimé! - gondolá megindultan és lelki szemei előtt önkénytelenül végig vonultak gyermekéveinek szomorú napjai, melyeket zordon természetű atyjától és vad testvéreitől való félelmében örökös rettegésben töltött, kiknek egyetlen szerető szavuk sem volt számára.

Édes anyját nem ismerte. Az öreg Jerne nevelte, dédelgette, annak panasolta el keserveit és irtózását a véres és kegyetlen ősi áldozatoktól és zajos pogány szertartásoktól, melyektől a magába vonuló, csendes és szemlélődő természetű fiú félt és undorodott és midőn Zezárna a főtáltos bevezette őt az ősi hit mysteriumaiba, megtanította a szittya betűk rovás metszésére, attól hallotta a keresztényeket emlegetni és nem nyugodott addig, míg dajkája, ki titokban rég az üdvözítő vallás hive vala, mindent el nem beszélt neki.

A szelid természetű, korán érett gyermek lelkébe egész új világot derítettek a szeretet vallásának a tanai! Más szemmel, új lélekkel nézett mindent és mintha hályog hullott volna le szemeiről, midőn megtudta, hogy a kék ég magasán túl nem a nap arany mezeje terül el, horkolva vágató táltos paripákkal, a kegyetlen Hadur és Damasek istenek szilaj, vérontó hőseivel, hanem az angyalok és megdicsőültek mennyei kara fénylik ott égi világosságban, az ur irgalmat és szeretetet osztó trónja körül, úgy érezte, hogy az a fényes mennyország nyílik meg előtte, midőn egy nap azután a legnagyobb titokban Jernével együtt kilopódtak a várból és pater Chrysostom szent vízzel hintve meg fejét, Ipolynak keresztelte egy napsugaras, szelid tavaszi alkonyatkor.

A legnagyobb titokban és óvatossággal kellett ennek történni, mert ha az ősi hithez konokul ragaszkodó atya ennek neszét veszi, hát dajkáját irgalom nélkül ciberen égetteti meg vele együtt, azért kell hát neki még ma is Jerne unokájával, Boddal ruhát cserélni és ennek személyében látogatni el a plébániára, hol az olasz származású pater Chrysostom szíve szerint megkedvelvén őt, oktatta és megkedveltette a fogékony lelkű ifjuval mindazon tudományokat, amelyekben ő is buvárkodott.

Egy izben az erkölcsökről és bűnökről lévén szó, azt kérdezte tanítójától, vajjon nem vétkezik-e azzal, hogy részt vesz a pogány szertartásokon és titkolódzásával saját édes apját megcsalja?

A szelid lelkű pater először nagyon megfogva érezte magát, jó ideig szótlánul dörzsölgeté kopasz homlokát, e fogas kérdésre, de azután, valószínűleg a szentlélek felvilágosító sugallatára, a következőkkel nyugtató meg tanítványa vajudó lelkiismeretét:

- Ez nem bűn, fiam, hanem kegyes csalás, vagyis pia fraus, mint a szentatyák nevezik. Erkölcsi kényszerből jelensz meg a pogány szertartásokon, és hogy lelki üdvösségedet megmentsed, titkolódnod kell még urad és nemzöd előtt is! Nem vétkezel tehát, a mint nem vétkeztenek az első keresztények, kik a pogányoktól üldöztetve, szintén a titok leple alatt, földalatti katakombák rejtekében, szolgáltak az egyedüli igaz Istennek.

Ezekbe az emlékekbe merülve, csak a templom ünnepies csendjében felhangzó, halkított fegyverzörgésre és sarkantyupengésre emelte fel fejét.

Zeleméri Mike Ompoly főkirálybíró érkezett meg nemes családjával, udvari kíséretével és testőr csatlósaival, kik között ott voltak saját várbeli udvari papjai, íródeákjai s ispánjai, várnagyai, hadnagyai, mindkét nembéli cselédségének a nagy részével.

Ompoly várur magas, tiszteletet parancsoló, ősz alak volt és harcias külseje dacára vonásai jóságot és kegyességet sugároztak, miként szelid lelkű nejeé, kinek jobbján, idősebb leánya: a büszke szépségű Sarolta, balján pedig Fruzsina lépkedett, drága kelméjű öltözetekben.

- Sarolta lányasszony menyasszony. Amott van vőlegénye is, oroszlánkői Jaksich Lázár, a fehér köpenyű templomos lovag és Mike Ákos kíséretében, - sugá neki pater Chrysostomus, megnyomva az orgona billentyűit.

- Menyasszony? kérdé akaratlanul Zoltán, a mai reggeli kihívásra gondolva.

- Két hét múlva lesz az esküvő, amikor nagy pompával és nászkísérettel viszik Oroszlánkő várába! De most csitt! Kezdődik a mise!

Ez a mise nagyon keveset hasonlított a mai szertartásokhoz, amennyiben először is amelyik pap nem tudott latinul, az magyarul olvasta, vagyis inkább mondta a misét, mely orgonaszóval és zsoltárénekléssel kezdődött, miután csengetyü nem volt még szokásban, és csak a végén kiáltotta háromszor a hivekkel együtt: Kyrie eleison!

A zsoltáréneklés után az öreg esperes felment a szószékbe és a Mike család által nagy kinccsen szerzett ezüsttáblájú misekönyvből felolvasta Szent Ferenc imáját, melybe a világimádás képei: a nap, hold, szél, víz, tűz és csillagok, mind bele voltak foglalva.

»Légy szívből magasztalva, te hatalmas nagy Isten, minden élő teremtményeiddel egyetemben és a mi fényes orcájú édes testvérbátyánkkal, a nappal, ki minekünk aranyos orcájával melegít és világít! Oh, mely szép és gyönyörűen fenséges, oly mély ragyogóan aranyos és ékes az ő fényében! Ő a te el nem muló jelképed, Urunk és teremtő Istenünk!

Légy áldva óh Istenurunk a mi ezüstös asszonynénénkkel a holddal és a mi hugainkkal az esti csillagokkal együtt, kik olyan ragyogókká fényesen ékesek!

Légy áldva oh Istenatyánk urunk a mi süvünkkel, a hatalmas széllel együtt, ki a jó időket és a termékenyítő felhőket hozza az ő borus orcájukkal! Légy áldva a mi ángyikánkkal, a vízzel együtt, ki oly hasznos, jóízű és tiszta! Légy áldva, a mi urambátyánkkal a tüzzel, akivel az éjszaka setétjét felderítéd, meleget adsz! Légy áldva a minket méhébe fogadó asszonyanyánk-

kal, a földdel együtt, aki minket táplál, megtart és minden virágnak és minden fának az éltető növést hordja méhében.«

Ez ima után pater Chrysostom ment le a szószékbe és egyik ószövetségi mondás felett kegyes szónoklatot tartott, ennek végével megmosták kezeiket az oltár előtt, és a szentelt oltárterítőt feltakarva, az esperes egy kenyeret és egy ezüst kancsóban bort véve elő, ezt aranykehelybe töltötte és mint a megváltó Jézus Krisztus vérét és testét apró fonatokban szétoztotta a hivek között. A bort szalmaszálon keresztül szűrözték, ami után, ha ujszülött volt, azt megkeresztelték, ha házasulandók voltak jelen, azokat megeskették, azután pedig megáldva a gyülekezetet, a miatyánk ima fennhangon való elmondása után elbocsátották.

- Miért vagy olyan levert ma, édes fiam, kérdezte a páter Zoltántól, midőn a mise után, újra együtt ültek a szobában, mire ez elmondta, hogy a holnapi nagy áldozat után neki kell forgatni a tűz kerekét.

- No és ezt veszed annyira a szivedre?

Zoltán fejét rázta.

- Nem ezt! Hanem a holnaputáni napot! Besztrid és Eörs bátyáim élethalál bajra mennek Mike Ákossal és Jaksich Lázárral.

Pater Chrysostomus erre nagyon gondolkozó arcot vágott.

- Baj és szomorúság az igaz, de hát nem segíthetünk rajta. Ki mint vet, a szerint fog aratni. Pap vagyok, keresztény vagyok, édes fiam, de szó ide, szó oda, gonosz, erőszakoskodó bátyáid nem érdemlik a sajnálatot.

Zoltán lehajtotta fejét:

- Azért hogy ők gyűlölnék, én szeretem őket! Azután gondoltál-e arra, szeretett lelki atyám, akárhogy dőljön el a bajvivás, vég nélküli háborúságot von az maga után!

- Eocce, erre nem is gondoltam! dörmögé hosszú képpel. Azután délutánhajlatkor Zoltán bucsut vett tőle és vállaira kapva az áteresztő bokrai közé rejtett számszeríjját és puzdráját, felkereste a hegyoldalon legeltető Bodot, hol visszacserélve ruháit kis ideig még elbeszélgetett vele, azután pedig haza felé indult.

A várudvaron szembetalálkozott mind a négy bátyjával, kik oly gonosz vigyorgással sandítottak össze, hogy rosszat kezdett sejteni, mindazáltal szilárdul el volt tökévelve, hogy nem fog tagadni semmit, ha titkát netalán megsejtették volna.

- Nini, ki ez? Honnan jó és mit akar? kérdezte csufolódó vigyorgással a zömök, zsáktermetű Opor.

- Hát nem látod! A mi szerelmes kis öcsénk ő, a maga egész mivoltában, dörmögte rá nagykomolyan a kancsal Eörs.

- Ez nem a mi kis öcsénk! Mintha tömjénszagot éreznék! Ez egy alázatos kápsáló barát Torjáról. Csak a számar hiányzik, tódította a durva tréfát Áldor, a harmadik testvér.

Zoltán szive nagyot dobbant! Most már bizonyosra vette, hogy féltett titka el van árulva. Elszántan várta tehát, ami következik.

- Ugyan mit ungoroktok ezzel a rusnya békával, harsant rájuk Besztrid mogorván.

- Ugyan bátya! hogy tudod öcsénknek nézni! Ez egy merő idegen személy. Nem látod, ijj és puzdra van a vállán! A mi öcsénk csak pitykővel játszik! vigyorgá újra Káldor.

- Eh, hadd! viszonzá boszusan Besztrid, azután haragosan Zoltánra rivalt. Hol voltál, honnan jössz?

- A bükkösből! felelé ez dacosan.

- Ugy? Oszt mit löttél, te hires vadász? kérdé megvető lenézéssel, mire Zoltán szó nélkül elővette a vadkan agyaráit.

A négy testvér az eddig nem tapasztalt nagyságu agyarak láttára szótlán elképedéssel meredt egymásra.

- Te ejtetted volna el ezt a kant, te? kérdé gúnyos hitetlenkedéssel Eörs.

- Én hát! Ha nem hiszitek, küldjete emberek a bükkösbe, az ármeredélyhez.

- Elküldünk! Damasek istenre mondom, elküldünk, hanem jaj neked, ha hazudtál! szólt embereit előkurjantva Káldor, kiket a zömök és ragyás Opor is elkisért, nehogy valami finta legyen a dologban.

De bizony nem volt benne semmi finta, mert midőn a nyolc ember késő holdvilággal haza érkezett, az egész vár elszörnyedt a vadkan nagyságán, és ez volt az első eset, hogy Ozdor Telegd harag és bosszuság nélkül nézett legkisebb fiára:

- Talán mégis lesz belőle valami! dörmögé bozontos fehér szakála között, azután fenhangon hozzátette:

- E tettedért őrt állhatsz holnap az áldozatnál!

Hadur győzelemjelei.

Másnap még alig pitymallott, midőn nagy tárogatórivallás és kúrtharsogás között kitértek a felső vár és alsó város kapui. Lovas és gyalog vitézek, férfiak, asszonyok nagy csapatokban tódultak a szent forrás berkében levő áldozatdombhoz, a nagyszerre, vagyis a napáldozatra.

A reggeli csendben már enyésztesen szállongott végig a hallgató tájon a táltosok és gyulák reszkető éneke, kísérvé a szent forrás habmorajától, az áldozati oltárt körülvevő többszáz éves hársfák ünnepélyes zúgásától.

- Hadur beszél a szent száldokfák levelein át! suttozták az öregek és asszonyok.

Az áldozati oltáron már meg volt rakva a máglya s ugyanilyen állt jobbra a leszurt karddal. Az oltárt körülvevő kőkockákon Ozdor Telegd, a vezérek és a nép vénei ültek. A várur háta mögött állott mind az öt fia fényes harci mezben, sisakjaikon kiterjesztett szárnyu ráró madarakkal, mellükön a nap küllös sugaru aranyos képével és kezükben kivont karddal, míg a többi harcosok a körön kívül, kezükben lobogó szövétnekekkel állották körül tömött sorokban az áldozati helyet. Ezek mögött sorakozott a nép áhitatos, néma hallgatásban, mit csak egy-egy halk kard- és pajzscsörrenés szakított félbe.

Amint azonban az első aranyos sugár kivillant a biborban uszó hegyek mögül, a szövétnekek abban a szempillantásban kialudtak és a kürtök s tárogatók rivalló zengése közben, minden kard cikázva repült ki hüvelyéből, a nép ordító üdvriadalától kísérvé, mire a gyulák meggyújtották az oltártüzet, a legvénebb főtáltos pedig a szentforrásba mártott árva fenyőággal behintette az egész gyülekezetet. Azután ezüst nyelvű arany dárdájára támaszkodva, merőn, mozdulatlanul nézett a felkelő nap aranyos arcába.

A reggel éles szellője meglebegteté övig érő ezüst szakállát, a diófalevéllal és virággal koszoruzott énekes szüzek: a búvellők vagyis alirumnák fűrtjeit és fátylait, kik halk, sóhajtásszerű énekkel körüllejtették az áldozati oltárt, melytől nem messze ágaskodott a hattyufehérségű áldozatmén, melynek hátán még ember nem ült. Egyszerre a nap képe egészen kiemelkedett a láthatár biborából.

- Örvendj, Ozdor Telegd! A napisten felhőtelen tisztaságban kelt ki égi ágyasházából! Az áldozatmén tisztán nyerített! Hadur kedvesen veszi áldozatunkat! Örömet, diadalt ígér neked! hangzott Zezármának, a főtáltosnak reszkető szava, ki erre lekapcsolta nyakából foltos párdubőrkcagányát és az oltár elé terítve, ráállott.

Magas hermelin süveg fedte vállaira omló hófehér fürteit, ugyanilyen fehér talárforma öltözet folyt le magas alakjáról, elől egy sor opálköves gombbal összekapcsolva, és bogláros övvel szorítva derekához, midőn ég felé terjesztett karokkal megállóit, azután ezüst nyelvű arany dárdájával háromszor kört suhintva a levegőbe, előre hajtott fejével hallgatott azokra a baljós-latu süvöltésekre, melyeket a levegőt metsző éles dárdahegy hallatott s melyekre a fehér mén újra visszhangos nyerítéssel felelt.

- Csupa igaz és jó jelek! Ozdor Telegd, Hadur olyan győzelmet ígér számotokra, minőben még nem volt részetek! kiáltá háromszoros üdvkiáltással, azután intett, hogy vezessék elő az áldozatmént.

Zoltán a legelső helyen ülő atyja arcára nézett, de visszaborzadt attól a kegyetlen, vérvívó örömtől, amely apja és testvérei vad arcán tükröződött, kik haragos fenyegetéssel néztek rá, amiért nem látszott osztani örömeiket.

A nemes vérü paripa fujt és ágaskodott, midőn Zezárma a gylasok és garaboncok segélyével megmarkolá hőszin sörényét, azután Hadur és Damasek isten nevét kiáltva, szügyébe döfte arany dárdáját.

A nemes állat halálos nyerítéssel magasra szökött, aztán megtört szemekkel összeroskadtt az oltár tövében, mire a bilochus, egy garabonc és egy gyula, vérét egy ércüstre fogva, felkoncolták és nemesebb belső részeit a főtáltossal megvizsgálva, papok éneke, a bűvellők énekes fátyoltánca és a horkázok tárogatórivallásai között, több részre vagdalva, az oltár és a máglya tűzébe hajigálták. Amint ezek a tűzbe estek és elégték, ezekből a jelekből jósoltak a napisten jókedvéről és kegyelméről.

- Az áldozatmén belső részei nagy örömet, fényes diadalt, dicsőséget és hatalmat jósólnak néked, Ozdor Telegd! jelentette neki Zezárma ünnepélyes hangon. Azután az áldozati állat nemtelen részeit: a vért, epét, beleket, veséket és bélzsirt az oltár háta mögötti mély gödörbe temették, mely egy fekete kővel volt lezárva.

Ez a feketeköves gödör a bosszu és minden rossz földalatti istenének: Ármánynak volt ajánlva, és mielőtt a fekete követ ráhengerítették volna, Ozdor Telegd és fiai dörgő hangon beleordítottak:

- Ármány isten, rossz isten, haragos isten, rontsd meg ellenségeinket! Azokra szállj manóid-dal, ördögeiddel és süivölvényeiddel!

- Hát te, rusnya béka! Te földi ürge! miért nem kiáltottál a haragisten vermébe! acsarkodtak rá Káldor és Eörs a félrevonult Zoltánra, kire Telegd uram is emberevő pillantásokat vetett.

Ezután Zezárma az árva fenyőgalyat a forrásba mártva, ennek cseppjeivel újra meghintette a gyülekezetet, mely sietett haza felé, hogy az ó-tüzoltó és uj-tüzgyújtó ünnepen részt vehessen, melyet mindig ezen a napon: csillaghullás napján (a keresztényeknél Lőrincz napja) szoktak megtartani.

Ozdor Telegd a győzelmet ígérő jó jelektől derülten sietett haza, mert csak neki, mint fő-rhabonbánnak volt szabad a bálványok szentélyének földalatti ajtaját kinyitni, hogy a négy bálványisten-képnek megadják a köteles hódolatot, mely az esztendőben csak egyszer, ezen a napon történt.

A bálványok szentélye abban az ölnyi vastag falu, felhőkbe nyuló toronyban volt, melynek tetejéről a nap aranyküllős képe ragyogott. Ennek a toronynak nem volt se ablaka, se ajtaja, hanem napvilág nem látta földalatti uton, fáklyafénynél jártak bele, esztendőnként egyszer, ezen a napon, ezenkívül máskor nem volt szabad semmiféle halandónak abba belépni, és óriási ezüstkulcsát, melyre a nap, hold, csillagok és a föld jelképei voltak vésve, Telegd ur egy külön e célra készített, ezüsttel kivert cédrusfa ládában őrizte.

Ezek a bálványok azonban nem emberkéz faragta képek valának, hanem a »négy éltető« - a négy kis isten maga készítette azokat az öreg isten: Hadur Damasek isten parancsolatjára. És Telegd ur áhíthatos ráncokba szedte össze-vissza vagdalt zordon ábrázatát, midőn táltosai, gyulai, horkázai és rhabonbánja kíséretében a sziklába vágott földalatti ut rézajtájába az ezüstkulcsot bedugta.

A papok szövétnekei vörös fényt vetettek a legelső toronyszoba értékes vadbőrökkel és szőnyegekkel borított falaira, melyek mellett szőnyeges, függönyös nyugágy, asztal, székek, zsámolyok és szekrények álltak, mindenféle edényekkel és ebből vezetett egy falba rovott kőlépcsőzet az első emeletre, a földisten feketére festett falu szobájába, melynek egyik fülkéjében a bálványkép állott. Ez egy csudálatos, félig ember, félig halformájú természetes kőképződmény volt, melyet a tavaszi rohanó vizáradások mostak ki a sziklahegyek kebeléből.

A kép mellett villogó terméсарany-jegecek, ezüst- és rézkovagok, kristályok és egyéb földalatti képződmények csillogtak, mint a föld mellében működő erők szülöttei.

A második emelet vízszinüire festett kékes-zöld falazatu szobájában, a vizisten bálványa, egy a folyók ágyából előkerült, koromfeketére kövült óriási fatörzs volt, és innen az alsóhoz hasonló lépcső vezetett a harmadik emeletre, a légisten világoskék, fehér felhőzetű szobájába, hol az istenséget egy óriási, több mázsás meteorikó képviselte és ennek letört darabjaiból kovácsolták azt a pallost, amelylyel a székely fejedelmek a napvágást tették.

A negyedik emeleten a tűzisten lángvörös szobája egy emberi alakra emlékeztető ércolvadékot rejteget, melyet tán a kovásznai pokolsárt okádó dágványok dobtak ki magukból. Így megadva mind a négy bálványnak ünnepélyes hódolatukat, a legalsó szobában imádó áldomást ittak, mire a tornyot megint bezárták egy egész esztendőre.

Ezalatt az egész ősmagyar vallásu népség összegyülekezett a körüllevő helységekből és városból a menedékes hegyoldalón levő tűzhalomhoz. Minden asszony elhozta magával egy fazékban vagy ércüstben a tegnapról megmaradt parazsat, a férfiak ellenben száraz rőzsekötegeket, a lányok pedig kilencféle jóillatu füvet, virágot és gyökeret hoztak magukkal, mert otthon minden tüzet eloltottak. Egyetlen háznál, egyetlen tűzhelyen sem volt szabad paráznak maradni, sőt még gyertyának sem égni, mert az veszedelmet hozna a házra és családra.

Ozdor Telegd nagy pompával jött. Az ő tüzet marcona csatlósok hozták rezgő kürtszóval, és midőn letelepedett a tűzhalom két oldalán felállított fehér kövekre, a többi öregek is letelepedtek: keletről a férfiak, nyugatról az asszonyok, de elébb mindenki egy közös halomba üritette a magával hozott tüzet. Ezalatt a horkázók, garaboncok, perestáldók, bilochusok és a fegyveres vitézek égis ható riadót fujtak, pajzsaikat döngették, midőn azonban a gyulák, a főtáltos néma imája alatt, hétféle füből készült illatos pemettel tiszta forrásvizet fecskendezve, eloltották a tüzet, egy hang se hallatszott, mert ezalatt nem volt szabad beszélni, különben a tűzisten nem ad új tüzet.

Midőn az utolsó parázs is el volt oltva és az óriási tűzhalom hideg, fekete szénné változott, előhozták a tüztámasztó kereket, melynek agya fenyőfából, széle száldokból, küllői pedig kilencféle más fából készültek, azután ennek agyán keresztüldugtak egy hosszú kőrísfa rudat, és ezt két, minden büntől tiszta szüzlegénynek addig kellett forgatni, míg csak lángra nem lobbant. Így ad Damasek isten minden esztendőben új tüzet.

Elsőknek Ozdor Besztrid és Eörs állottak oda, mivel a mult esztendőben, alig hogy hármat fordítottak a kőrísfa rúdon, hát már lángra lobbant. Most azonban, bár inaszakadtig, verejtek-hullásig forgatták, még csak füstje se szállt az új tűznek.

Telegd ur szemei szikrákat szórtak a dühtől.

- Lódujlatok onnan! Megbántottátok Damasek istent, azért nem ad új tüzet! rikácsolá böszülten. Próbáljátok: Káldor és Opor fiaim ti!

De bizony Káldor és Opor keze alatt se támadt új tűz, pedig egész testükben remegtek már a fáradságtól, mire a vár ura tajtékozva parancsolta el onnan őket, és oly rettenetesen tekintett rájuk, hogy remegve sütötték le fejüket.

- Zoltán! Zoltán! Állj a kerékhez! parancsolta dühbe fuló hangon, mire ez szemlesütve engedelmeskedett, de gyujtótársul nem a vezérek és főrangúak fiaiból választott magához illőt, hanem oda intette az alsó népség között szerényen megvonuló Bodot, a juhászfiut, és lám, alig fordítottak hármat-négyet a kőrísfa rúdon, a tűzgyujtó kerék recsegve, olyan magas lángra lobbant, amilyent még nem értek meg egy tűzgyujtó ünnepen sem.

Telegd ur most pillantott másodszer barátságosan lenézett és megvetett fiára, ki ép oly szerényen, mint jött, vonult vissza, bátyjai azonban haragosan és rettegve sugtak össze, mert Telegd ur igen zordon pillantásokat lövelt reájuk.

- Valamivel meg kell engesztelnünk atyánkat, suttogá Eörs, különben baj lesz.

- Várj! mindjárt megbékítem én az öreget. Különben ez a rusnya béka még a fejünkre talál nőni, mormogá Besztrid. Azzal egyet rántva bogláros övéen és párduckacagányán, oda lépett atyjához.

- Még szemeim elé mersz lépni? horkant rá zordonul.

- Bocsáss meg, atyám! Hadd mondjam el, mivel bántottuk meg Damasek istent, mondá alázatosan.

- Nos! hadd halljam!

- Tudod, mielőtt azt a nagy vérmedvét elejtettük volna, mely pásztoraink felét szétszaggatta, fogadást tettünk, hogy áldozatot mutálunk be Damasek istennek, ha a medve nyomaira vezet. Hadur meghallgatta kérésünket, de mi - bocsáss meg érte - az áldozatról elfeledkeztünk, mondá töredelmes, bünbánó hangon.

- Ugy hát ez az oka! Nekem még ma este megtegyétek az elmulasztott áldozatot, hallod-e! dörmögé Telegd ur kissé megenyhülve.

- Megteszszük, atyám, annál inkább, hogy holnap reggeli tusánkat győzelem és szerencse koszoruzza. Ha Hadur haragudna ránk, nem küldött volna a mai áldozatnál oly biztató jeleket, mondá hizelegve. Telegd ur tüstént megbékült, annál is inkább, mert Besztrid és Eörs voltak szíve szerinti kedvenc fiai.

- Ugy, ugy, készüljete! Ma este még egy áldozatot mutatunk be a bucsuzó napistennek! Hejh! micsoda zomotor lesz a Mikéknél! Egyszerre kettő! Egyetlen fia és büszke, rátarti lányának a vőlegénye! Hejh, mekkora dicsőség lesz az, ha a túlvilágon egy Mike és egy oroszlánkői Jaksics lesz az Ozdoroknak a szolgája, dörmögte felvidultan. Besztrid pedig sunnyogó nevetéssel tért vissza testvéreihez, kik szintén a markukba röhögtek, midőn meghallották, mivel békítette meg bátyjuk az öreget.

- Te, mondá neki a kancsal Eörs, alvás előtt száldokfavirág-olajjal kenessük be tagjainkat, hogy erősek és hajlékonyak legyenek.

Besztrid megvetőleg vállat vont.

- Eh, én száldokvirágolaj nélkül is kettőbe hasítom azt az ösztövéer testü Mike gyereket.

- Ha te kettőbe, akkor én meg négy felé hasítom Oroszlánkővár urát! szólt Eörs megbántódva. Káldor halkán rajok förmedt:

- Atyánk haragosan szegzi rátok a szemeit, hogy nem ügyeltek a tüzgyujtásra.

Ezalatt a kerékagyból felcsapódó tüzzel, az uj »szüzlánggal« a gyulák meggyujtották a négyszögletre felrakott négy óriás máglyát, mire a virággal koszoruzott lányok, kézen fogva egymást, lassu ütemes lejtéssel körültáncolták a tüzeket, ezt az ősmagyar éneket dalolva:

»Tüzet megrakoljuk, négyszögre rakoljuk:
Egyik szögén ülnek szép öreg emberek,
Másik szögén ülnek szép öreg asszonyok,
Harmadikán ülnek szép ifju legények,
Negyedikén ülnek szép hajadon leányok.«

Midőn pedig a lobogó lángok lohadni kezdenek, akkor a lányok, hosszú sorokra szakadozva, nagy énekszóval egymásután átugrálják a parázshalmot, miközben mindegyik annak a legénynek a nevét kiáltja, akihez a szive hajlik, mialatt barátnéi illatos füveket és virágokat szórnak a parázsba, hogy egyszer-egyszer még lángra lobbanjon. Midőn már csak a parázs izzik a halmokban, akkor a gyula egy nagy vaskanállal osztani kezdte a népek között, és aki megkapta, az sietve loholt vele hazafelé az új tüzet meggyújtani a tüzhelyen, mely aztán az egész évben nem aludt ki.

A tűzosztás után következik a tűzkeresztelés, az újszülött csecsemőknek a tűzön való felavatása, mely a bilochusnak, azaz a billogosnak a hivatása, ki bivalybőr pánczélba öltözve, mezitelen lábára kötött fapapucsos, fején bőrsüveggel, melyet rendesen kis ágbogas szarvak ékesítettek, a térden álló anyáktól átveszi a mezitelen, tele torkából sivalkodó csecsemőt és két kezével a tűz fölé tartva, messze hallható hangon elmondja az áldást, hogy a tűzisten oltalmazza meg az isten nyila sujtástól, a Guta, Fene, Mirigy, Csorna, Dabroc és kék kelevény képében járó hat ördögtől, Kahor és Rossz szem meg ne verje, Koldusfarkas meg ne marja, gonosz tündér ki ne cserélje, hanem minden ízében nagyot nőjjön, olyan erős legyen mint a vas, de olyan igaz és tiszta mint a tűz, és ezután az áldás után elővette öve mellé szurt görbe kését, melynek a nyele széles billogon végződött és megtüzesítve a kés hegyét, azzal egy félhold-alaku karcolást tett az ordítva kapálózó csecsemő állán, kinek azon a helyen nem fog szakálla nőni, mely egyik ismertető jele volt annak, hogy az ősi igaz magyar hitet vallja.

Ezalatt folyton tartott a tűzkiosztás, és midőn már a legutolsó is megkapta a magáét, akkor a horkáz jelt adott a kerítés mögött várakozó pásztoroknak, hol már az egész vidék minden ménese, nyája, csordája és kondája össze volt hajtva. Ezeket aztán csordánként keresztülhajtották a szűz tűzön, hogy a métely-, lépfene és a dögvésztől mentek legyenek.

Késő este volt és már az áldomás-csillag is feljött az égre, midőn a tűzáldozatnak vége szakadt. A várból azonban lehallszottak az igrecesek és hegedősök harcra tüzelő hős énekei és az áldozatdobok puffanásai, mert Ozdor Telegd, nagy áldomást és áldozatot tartott fiainak holnapi bajvivására. Egész biztosnak vette a győzelmet s olyan nagy kedve kerekedett, hogy még legkisebb fiára is szives szemmel kívánt nézni. Utána küldötte egyik hadnagyát, hogy őt is áldomásra hívja. Zoltánt azonban, bár mindenfelé keresték, sehol sem találták és csak nagy későn, a »vérszemű csillag« feljövetelekor, mikor a nagy kaput akarták éppen bezárni, került haza, amiért Telegd ur aztán nagy haraggal kergette el a szemei elől, két kedvenc fiát ellenben gyöngéden megölelgetve, ágyasházaikba tuszkolta, hogy pihent erővel, megacélozott izmokkal ébredjenek a holnapi tusára.

Ő maga nem feküdt le, mert úgy se tudott volna elaludni abbeli örömeiben, hogy micsoda gyász és siralom szakad holnap a Mikék várára.

- Hejh Mike Ompoly, hejh Mike Ompoly, a százados haragnak nagy tor lesz a vége! Hanem te üldögél meg a torát fekete gyászszal, végnélküli siralommal! dörmögé ádáz örömmel, miközben minduntalan kipillantott a csendes, csillaghullató éjszakába, hogy mennyire jár az idő. Egy-másután látta letűnni, feljönni, a mint az éj órái forogtak, a Hajnalszakadékbán (Tejut) ragyogó Árvalány szeme, Bujdosók lámpása, a Kincslátó, Hadvezető, Rónaörző és Álmatlan csillagokat, azután az éjfél óráit jelző Fiastyukot, és végre-valahára a szürkület közeledését jelző Pásztorserkentő csillagot, mely az oly nehezen várt reggelt meghozza.

Ilyen végnélküli hosszú éjszakát még nem élt át deres fejével, és ifju ruganyossággal ugrott talpra, hogy megfuvassa az ébresztőt, s örömtől ragyogó szemmel nézett két fiára, midőn ezek legfényesebb fegyverzetükben, rárómadaras sisakjukkal lejöttek az udvarra.

- Fújjátok még jobban az ébresztőt! Hadd hallják meg Torján is! ordítá a toronyőröknek, midőn Besztrid és Eörs nyeregbe szöktek, azután keményen ráparancsolt az egyik kísérő csatlósra, hogy a győzelem hírével tüstént vágta haza.

- Kidőlésig, ina szakadiáig vágta, mert én akarom zengő harsonaszóval tudtul adni Mike Ompolynak fia és veje halálát! A fiuk győztes elbizakodottsággal vágattak ki a várkapun, ő meg addig nézett utánuk a legmagasabb őrtoronyból, míg csak az erdőbe vivő ut fái el nem fődtek őket szemei előtt.

Dehogy jött volna le a toronyból. Ott várta meg a nap felkeltét, és ott várta meg, míg csak a győzelem hírével érkező hirnök ki nem bukkan az erdő fái közül. Hanem, ha hosszúak voltak az éjszakai várakozás órái, még hosszabbak voltak a regghajnalé. Ennek minden elmuló perce egy egész napnak tetszett előtte.

- Most állanak szemben egymással, most rántanak kardot egymásra. Damasek isten győzelmet ígérő jeleket küldött. Most vágja le Besztrid fiam Mike Ákost, Eörs kissé lassabb, de azért ő is nemsokára elkészül ellenfelével, mondogatá magában, folyton az erdőt nézve, és egyszerre hangos diadalordítás kelt ajkán, mert sasszemei felismerték az erdő fái közül széleseben elővágató hirnököt.

- Sirjatok Torján! Vége fiadnak, védnek, Mike Ompoly! ordítá örömtől szikrázó szemekkel, azután ifjui frissességgel rohant alá a torony meredek lépcsőin.

- Fel, fel a bástyákra! Kürtösök, tárogatók, horkázok és garaboncok, forduljatok mind Torja felé és ha intek, zendítsétek rá a győzelem dalát! Hadd sirjanak Torján a mi örömünkre!

Midőn a széleseben vágató mén patái már a közelben csattogtak, maga rohant elébe a várkapuhoz, hol a hirnök agyonhajszolt paripája lovasát maga alá szorítva, inaszakadtan összerogyott.

- Beszélj! A diadal hírért hozod? ordítá vadul, miközben saját kezeivel rángatta, állította talpra a hirnököt, ki tikkadtan és fulladozva hörögte:

- Besztrid fiad elesett, Eörs fiad pedig halálos sebekben hever...

A zomotor.

A gyászhirre az egész Haragvár és környéke megtelt jajgatással és egész Torjáig elhallatszott a várbeli vitézek haragos gyászordítása, csupán Ozdor Telegd nem szólt semmit, hanem midőn Besztridet és Eörsöt meghozták, mereven leült a halott mellé és nem mozdult onnan.

A két megmaradt testvérre nézett tehát a gyásztornak a rendezése, mert Zoltán nem számított semmit, sőt megvetőleg vállat vontak, midőn látták, hogy őszinte, szivből fakadó fájdalommal siratta meg bátyjait.

- A pulya! Olcsó könnyekkel pocsog ott, hol vérkönnyeket kellene sírni! mordult rá dölyfös lenézéssel Káldor, kinek különösen megnőtt a mája arra a gondolatra, hogy most már, mint legidősebb testvér, ő lesz a vezér a várban atyja után. E fölötti örömét zordon gyászszal palástolva, lépett a halott arcára meredő atyja elé.

- Engedd, hogy én legyek a torló, atyám, bátyáim torlója! És esküszöm Hadurra, hogy véres könnyeket fognak sírni a Mikék, a csecsszopótól kezdve az öregapáig! fogadkozott nagy fennszóval, mire Ozdor Telegd rá emelé vérrel aláfutott komor szemeit, melyekben a bosszú és megtorlás után sóvárgó keserv félelmes lángja izzott:

- Hallgass! parancsolá tompa, süket hangon. A halott majd meg fogja sugni nékem, mit tegyünk. Hanem olyan bosszút és megtorlást még nem látott a világ.

- Szegény Besztrid bátyám! Miért kellett éppen néked meghalni! sóhajtá a halott kezét megfogva, mire atyja elérzékenyülten intett ősz fejével.

- Bizony szegény. Mert a nap tulvilági mezején egy Mikének kell majd szolgálnia.

- Majd küldünk utána szolgálkat, Hadur Istenre esküszöm! fogadá, ökleit az ég felé emelve, mihez atyja helyeslőleg integetett:

- Most már Oporral ti léptek bátyáitok örökébe! Menj tehát, végezd a rád váró kötelességeket. Én napkeltéig a halott mellett maradok. Az éjszaka csendjében bátyád lelkével akarok beszélni. Az majd meg fogja sugni bosszunkat! Távozást intett neki, mire Káldor diadalmas örömmel sietett rendeléseket tenni, mert atyja megígérte neki mindazt, mi után nagyravágyó lelke sóvárgott.

Napalkonyatkor Eörs lelke is elszállott a nap aranyos mezejének tulvilági utjára és Telegd ur most már két halottnak bosszura tüzelő suttogását leste, várta a néma éjszakában. Nem engedett szövétneket gyujtani, nehogy a halottak lelkeit elriaszszák vele, hanem az éj zsongó sötétjében, a csillagok reszkető világa mellett hallgatta az éj titokteljes hangjait és azokat a szó nélküli, hang nélküli suttogásokat, melyeket holt fiai szava gyanánt, véres bosszu, rettenetes megtorlást szomjazó szive sugdosott fülébe.

Az éjfél idejét jelző napvászto csillag feljövetelekor költögetni kezdé néma halottait.

- Megértettem, mit lelkembe sugtatok! Ugy lesz! Ugy lesz! De szóljatok, tanácsoljatok még! Az első kakaskukorékolásnál a lelkek ideje lejár! ébresztgeté őket mély, dörgő szóval, mire, mintha az ő szavaira felelne, bugó, tárogatószerű zengés rivallt alá az éji magasból és végig zendülve az egész égboltozaton, alákiáltott bucsuüdvözetként halkán elpihent a ködpárás messzeségben.

Tán a messze északra vonuló vadhattyuk vagy költözőkődő darvak krugatása volt ez, és noha többször hallotta már e méla hangokat, most mégis úgy vette, mintha fia elszálló lelkének bucsuüdvözlete lenne.

Alig, hogy a Bucsesd fölött szürkülni kezdett az ég alja, gyászosan megzendültek a kürtök és tárogatók a vár ormairól, zomotorra híva minden hívét az ős magyar vallásnak.

A főrhabonbán fiának, ki egyuttal vezér a hadban, előlülő vala a tanácsban, temetése nagy ünnep és elmulaszthatlan kötelesség, azért tehát egész népvándorlás indult meg a környékről a felső vár felé.

Az egész környék már visszhangzik a sirástól és jajgatástól, mert az asszonyok és lányok már otthon rákezdték a siratót, mely tartani fog egy egész álló esztendeig és ezalatt a himes ruhák, gyöngyös főkötők, szalagos párták és pillangós cipők a ládák fenekén pihennek - s helyettük a gyászt jelképező fekete fejkendőt fehér nyállal a közepén, fehérítetlen vásznat, s durva festetlen gyapju- és kecskebőr-szövetet kell viselniök.

Mindegyik asszonynak a kezében busongó árvafehérnyőgaly hajladozik és a sirató nénéssel az élükön sietnek fel a tornácra, hol körbe ülve, rákezdik a busongó elsiratást panaszló jajongással, omló könnyekkel.

A sirató nénék, az asszonyok vénei ezalatt diófalombokat és leveleket hányva a szent patakba, ennek hűvös hullámaiban tetőtől talpig lemossák az elesett hős daliát és a fejét kétfelé hasító rettenetes vágást ügyesen összevarrva, elsimítva, legpompásabb ruhájába és fegyverzetébe öltöztetik, mely csak úgy ragyog az ezüst- és aranyhimtől, a gyöngyöktől és drágakövektől, aztán kinyújtóztatják a magas ravatalon, mely egész vég, messze idegen országokból került selyemmel van behuzva.

Az asszonyok sirásába belekondul, beleharsog a kobzosok és hegedősök komor hangú éneke, kik rivalló felordítással magasztalják a száldokfa-erősségű hőst, a győzhetetlen daliát, ki seregeket ért, seregeket ölt egymaga a harcban és valahányszor a hős ének egy-egy strófája elvégződött, az asszonyok zokogó jajgatással felsivalkodnak: Könnyezz, agg Ozdor Telegd, hős fiadnak nincsen mása! Két fiat! Két hőst! Két sereget vesztettél bennök! Könnyezz, jajgass mivélünk!

Az agg Ozdor azonban nem jajgat és nem könnyezik! Ott ül a ravatal fejénél, háta mögött kivont kardot tartó két fiával, s komoran égő szemekkel maga elé meredve, hallgatja a hegedősök magasztaló hős gyászdalát.

A gólyahir havában, az ökörnyal havában, a fecskeváló hó elején még négy fiad volt, Ozdor Telegd! Most csak kettő van! Kettővel gyászolod a daliák virágát, a hősök hőseit, a táltosok ivadékát, Attila vérét, hitünk reménységeit!

- Jaj, de árván maradtál, vén Ozdor Telegd! Árván magad, árván fiaid! sivalkodják torkuk szakadtából rá az asszonyok.

Ezalatt csattogó fegyverzörgés közben felgyülekeznek a harcosok és férfiak. Legelől a holt vitézek fegyvertársai és barátai harci mezeikben, ezek mögött fegyvereseik, majd a többi férfiak, külön az ifjak, a házas férfiak és öregek. Mindezeket bekeríti száz vadképű, marcona ijász, ölesnél nagyobb som- és tiszafa ivekkel, két-három láb hosszú, élesvasu tollas nyilvesszőkkel puzdráikban. Csak Zoltánt nem lehetett sehol se látni, mert irigy bátyjai eltiltották a zomotortól, apjának pedig legkisebb fia eszébe se jutott.

A vitézek érkezésénél a kobzosok és hegedősök a tulvilági napmezők gyönyörűségeit kezdik magasztalni, hová az elesett hősök lángot fuvó, acélkörmű táltos paripákon robognak, mire az asszonyok jajongva rásivalkodják:

- Örvendj, örülj, vén Ozdor Telegd! Fiaidat bizony meglátod a nap mezején! Örvendjetek, fegyveres vitézek! A nap mezején mindannyian találkozni fogtok!

Míg fenn a várban hős ének hős ének után zeng, gyászdal gyászdalra bug, addig odalenn, az áldozatkö hárspákkal szegett dombja alatt, a szent forrás mellett egy háznagyságu, mély vermet ástak, melynek napkeletre néző oldalánál egy sudár tiszafa mered a magasba, hegyében az Ozdorok kétszárnyu lobogóját lengetve, a vörösszinű részen kiterjesztett szárnyu Turul madárral, a világos kéken pedig a nap sugárküllös aranyképével. A verem három oldalán husz tölgy és négy darab sudár száldokfa-rud van felállítva zászlós kopjavégekkel, diófa- és tölgylevélfüzérekkel körülfontva, míg a negyedik oldal rézsutosan ereszkedik lefelé, hogy a verembe minden nehézség nélkül le lehessen szállani.

Ez történt az első napon, mely virrasztó bőjt napjának neveztetett, miután bort nem ihatott, hust nem ehetett senki, csak a sirató asszonyok részére öltek le egy fekete tyukot és egy fekete gödölyét, melynek lehuzott bőrét és tollát az ut közepén poronddal takarták be. A férfiaknak ellenben csupán savanyu ciberelevet és örömmel keserített méhsört szabadott enni és inni buzakenyérrel és aszalt gyümölcsökkel.

A második nap a zomotor főnapja: a halottkövető nap és a mint kitör az első hajnalsugár a Bucsesd havas ormai mögül, a horkázok kürtjei megzendülnek, az összes jelenlevők pedig egyszerre felordítanak, hogy ha felleg van a nap utján, az eloszolják és Hadur tudja meg, hogy egy holt vitéz közeledik a nap mezejére. A horkázok kürtjei után megcsendül a búléányok és büvellők szomorú danája, mire az áldozatdobra a főtáltos először hetet, azután hármat és végre egyet zuhant, hogy mindenki készüljön a követőre, a mint hogy a holt vitéz is készülődik a másvilági napmezők útjára.

A főtáltos első hetes zuhantására Ozdor Telegd felállott ültéből.

- Bucsuzzunk! szólott tompa, szilárd hangon és a második hármas zuhantásra öve mellől görbe kését kivonva, megfogta balfelől lógó befont hajvarkocsát, és azt tőből levágva, a harmadik egyes zuhantásra holt fia kezébe tette, hogy mint atyja szivből szeretett fia ennek legdrágább ékességével menjen Damasek isten széke elé.

Ekkor a kádárok elővezették Besztrid kedvenc csatalovát, a »tokos lovat« (terített lovat), mely körme hegyéig fekete velencei brokát selyemmel volt letakarva és legdrágább ezüsstel kivert nyergével, szinezüst kengyelekkel és skófiomos szerszámaival volt felnyergelve, mire két legjobb barátja a holt hőst nyergébe emelve, feltették neki rárómadaras sisakját és lábait a kengyelhez, kezét a terhelőre csatolt zászlós kopjához kötözve himes szalagokkal, az egész menet ünnepélyes rendben megindul a bucsuztató járásra.

Mindenki gyalog megy utána, csak maga a halott dalia ül mereven, szomoruan lépegető lován. Közvetlen előtte cimeres zászlóit és cimeres diszpajzsát viszik, utána pedig apródjai, fegyverhordozói, csatlósai, pecérei, drágaköves fegyvereit, aranyveretes ezüstsisakját, paizsát, aranypántos ivókürtjét, étkező szereit, láncos vadászkürtjét, kedvenc sólymait, vadászebeit és valamennyi paripáját. Ezeket követik elől kiborotvált hajadonfővel a fegyveresek és a többi férfiak, leghátul pedig a gyászmenetet bezárják az asszonyok, lányok és a mindenféle alsóbb rendű népség.

Delelőn áll a nap, mire a gyászmenet leér a szent forrás mellé ásott sirveremhez. Az érkezőket a büvellők, búlányok és a többi hajadonok éneke fogadja, kik leeresztett hajukban illatos füvekből és sárma, inőke, és ilinkő virágokból font koszorúval, hármaskörben állanak az áldozathalmon.

A sirverem lejáratahoz érve, a horkáz megállítja a holt dalia paripáját, a kádárok és gyulák nagy kört képezve körülötte, a főtálos a ló elé vezeti Ozdor Telegdet, mire aztán hármaskörben intő kúrtrivallás harsan fel.

A rákövetkező szivdobbantó csendben felreszket az agg Zezárma tompa, ércetlen szava:

- Atyámfia, véreim, igazhitű magyarok! Ozdor Telegd főrhobonbánunk daliás fia: Ozdor Besztrid imé leköltözik édes közanyánk, az áldott föld ölébe, ahonnan a nap fényes mezejére, Hadur Isten országába indul. Itt a földön nem látjátok többé, mert nem ma halott, hanem örökké halott, azért, ha valakinek valami követelése van rajta, álljon elő, kérje tőle, hadd fizesse meg, ne kísérje semmi adósság tulvilági utjára.

Néma csend fogadta e felszólítást, de azután előállottak öcscsei: Káldor és Opor, kiknek vasderes és éjfekete paripáit ígérte, előálltak barátjai, kiknek paizsát, bölényszarv ivótülkét, egérszörű agarát, láncos buzogányát és acélívét ígérte, majd vitézei, kiknek hadi öltözeteket s vértet ígért, szolgálói, kiknek arany, ezüst pénzeket helyezett kilátásba, kora halála esetén, és Ozdor Telegd mindenre beleegyezőleg bölintott:

- Legyen a tied! Vidd és emlékezz rá róla! Viseld szerencsével! - A vitézek és jó barátok megosztottak ott helyben mindenben, és midőn már többé egy követelő se jelentkezett, a gyászoló várur felemelé mellére csüggesztett fejét s komor szemével végig nézett az egész gyülekezeten.

- Van-e még valaki, kinek a hős dalia: Ozdor Besztrid adósa maradt valamivel? kérdé hangos, átható szavával.

- Adósom nekem! felelte rá egy csengő fiatal leányhang a sokaság közül.

- Állj elő és követeld tőle!

A gyászoló sokaság megmozdult és készséggel utat engedett egy magas, karcsu leányalaknak, ki leeresztett hollófekete haján nagyszemű keleti gyöngyös pártával, karján és nyakán drágaköves kösöntyűkkel ékesítve lépett eléje:

- Ez Illangó! Zábor Illangó! A lovashad első vezérének a lánya! suttogák az asszonyok egymás között.

Ozдор Telegd elborult tekintettel nézett rá:

- Hát néked mivel maradt a fiam adósod?

- Saját magával! Mátkaszavával mind ezen, mind a másvilágon! felelt a lány.

- Mit kívánsz tőle?

- Adott szavát! Magát és ígérte. Megígértük, hogy nem hagyjuk el egymást! Vele akarok menni a nap mezejére!

- Messze ut az, hosszú ut az neked, lányom! mondá Telegd ur ellágyult szóval.

- Csak egy sikoltásig tart! Azután együtt megyünk! felelt a lány szilárd, csengő hangon.

- Kérdezd apádat, megengedi-e? Egyetlen lánya vagy neki!

- Nekem is egyetlenem volt ő a földön, azért nincs mit kérdeznem tőle.

- Eredj! Menj vele! mondá lányának az első sorban álló lovasvezér nehéz, tompa szóval.

Erre a várur felnyitotta fia ékszeres ládikáját és egy drágakövektől szikrázó magas kördiademot véve ki, azt a lány fejére téve, Zezárma főtálos pedig szaldokfavirágolajat töltött egy fekete akhát korszócskából omlatag fürteire.

- Vedd e koronát! Völegényed anyja, ki kun származásu fejedelemléány volt, viselte nászunkon és vedd vele apai áldásomat! kiáltá reszketeg szóval, kezét a lány lehajtott fejére téve.

Légy igaz társa neki a hosszú tulvilági uton és ha a nap fényes mezejére a rája várakozó hősök elé értek, tégy bizonyosságot Hadur és Damasek isten előtt, hogy igaz, tiszta, vitéz, húséges és levante volt! Minden kincsét, jószágát veletek adom! Vedd ez ékszereket, e két iszák aranypénzt, ezeket az ékköves násfákat, kősöntyüket, sisakforgókat, hadd lássák a nap mezején, hogy hatalmas ur és első vezér vala.

E szavaknál oda lépett Illangó atyja is és Telegd urral együtt felsegítették a lányt holt völegénye mellé a paripa hátára és ölébe rakták neki a mondott drágaságokat, mialatt Illangó átölelé karjával jegyese vállát és szép fejét ennek hideg vállára hajtotta. A büvellők, búlányok és a szüzek karéja az áldozatdomb tetején rázendítette mélabus, könnyfakasztó szomorú hangon a szokásos menyekzői verset:

»Adjon Isten lassu esőt,
Mossa össze mindakettőt,
Egyhétig, mindétig, örökkévalóságig.«

A dal zengő akkordjai között két horkáz kantárszáránál fogva levezette a paripát az illatos diófalevelekkel és kakukfüvel behintett sirverembe és ott erősen hozzá kötötték a napképes és turulmadárvászslós szálfához, a többi gyulák, táltosok és garaboncok pedig a huszonnégy kiválasztott paripát kötözték a sirverem oldalainál álló ugyanennyi számú zászlós kópjarudhoz. Midőn ez megvolt, akkor mellé rakták Besztrid fegyvereit, ivótülkét, evőszereit, drága ruháit, arany csákányát, napképes arany homlokabroncsát, arany, ezüst tálakat, kupákat, korszókat, billikomokat, három cserépvédret arany, ezüst és más mindenféle pénznemmel tele, három buzakenyeret, kalácsot, három csobolyó színbort, azután kutyáit, sólymait, szelidített hiuzát és medvéjét rendre leölve, melléje rakták le a sírba, és midőn erre a papok feljöttek a veremből, akkor a leányok mentek oda és letépve fejeikről a koszorukat, úgy teleszórták az egészet diófagalyakkal, hársfalommbal és kakukfüvel, hogy csak a harci paripák fejei és a rajta ülő holt dalia és menyasszonya látszottak ki abból.

Ekkor a tárogatók felharsanó mállására háromszáz ijjas harcos sorakozott a sirverem három oldalára Besztrid harcosai közül, és ott nagyot dobbantva felálltak.

E dobbanásra, mely megdönögteté a földet, rövid siri csend következett, azután pedig egyet rivallt, sikoltott a tárogató.

E rivallásra a háromszáz vitéz mindegyike egy nyilat vett ki puzdrájából és hosszú ivére fektette. A második rivallásra lábukat előrefeszítve, megvonták ivateket, a harmadik rivallásra pedig mind a háromszáz egyszerre belelötölte tollas nyilat a sirverembe.

Az idegbántó hurpattanás és szisszenő nyilsüvöltés között halálos sikoltás hallatszott és Illangó, a hú mátká elérte völegényének a nap fényes mezejére vezető csillagösvényeken szálló lelkét. Meri Hadur és Damasek isten, valamint a nap mezején mulató hősök csak akkor fogadják szívesen a megdicsőülteket, ha ezek mennél számtalanabb sebekkel megrakva érkeznek oda.

Illangó sikoltására a paripák halálnyerítése felelt, mert abban a pillanatban Zezárna, a főtáltos, dárdáját a paripa szügyébe döfte, a többi táltosok is egyszerre leszurták a paripákat, és a paripák sirba ömlő vérebe Dandár, Besztrid kedvenc apródja és fegyverhordozója is odaömleszté a magát, mert törével sziven szurva magát, hullott a sir fenekére, hogy szeretett urát a másvilágra követve, ott is szolgálhasson neki.

Göröngy göröngy után hullott erre a sirba és fellegetet verő gyászordítás között, mindenki egy marék földet dobott bele, az asszonyok pedig zokogó sikoltással jajgattak, óbégattak.

- Feleim, véreim! Most már mi sirassuk el a megdicsőültet, a férfiak és vitézek könnyeivel: a vérrel! dörgött Ozdor Telegd hangja és görbe késével lemeztelenített két vállán, mellén, mindakét orcáján két-két, homlokán pedig egy sebet hasítva, nem gyáva könnyel, hanem hét sebből kicsurranó vérrel siratta kedves halottját.

Fellegetet verő vad ordítás felelt szavaira. Minden férfi kést rántott és Ozdor Besztrid nevét üvöltve vágta, hasogatta testüket. A vér patakokként ömlött az egyre magasabban domboruló sirverembe, a kürtök, sipok, tárogatók, kobzok szakadásig zúgtak, recsegték, és ebbe belévegyült a száz meg száz csecsemő torkaszakadtából való visítása, mert a vitézek a kis ártatlanok homlokába törültek késeiket, hogy ezekből is vitéz, rettenthetetlen hősök legyenek. A melyiknek e közben végighasították homlokát, az nem volt baj, kétszeres biztató jel volt a jövőre nézve.

Már csak a hős rárómadaras sisakja s Illangó halvány arca a szikrázó drágaköves koronával s lengő fátylával látszottak ki az egyre emelkedő sirból, azután a halott emelte zászlós kelevéz. Mikor ennek végsőt csillámló hegye is eltűnik, akkor csak egy nagy, kereken domboruló gyepes halmot, és ennek tetején a kimagasló szálfacsucsnak kétágu gyászlobogóját lengeti az estalkony álmatagon sutgó szellője.

Eközben a gyulák, táltosok és garaboncok a többi megáldozott lovakat széttagolták és a sirdomb körül tizenhárom máglyát emelve, megsütötték hajlós iharfa nyársakon, míg a szivet, tüdőt és lépet a halott hősnek kedvező tulvilági utat jósolva, az áldozatkövnön rakott illatos tüzekeken Hadur tiszteletére megégették, a sörényes lófejeket pedig a sir körül hosszú kopjás rudakra tüzködték, hogy mindenki megtudja ezekből: hadsereget verő hős dalia és neves vezér nyugossza örök álmait alattuk.

A máglyatüzek vérvörös világot vetnek az eközben leereszkedő esthomályban. A kétnapi böjt és a zomotor kimerítő fájdalmai után, mindenki két kézzel nyult a sült lóhushoz, ehhez az igazi ősmagyar ételhez és a hegedősök, igrecesek, timborások komor lelkesülést keltő hangicsálásai között, áldomás poharakat ürítettek egymásra, a megholt hősi erényeit magasztalva, mely lakomában az asszonyok és leányok is résztvettek, kivéve a sirhalmat körüllejtő táncosokat. E táncban csakis a leányoknak volt szabad résztvenni, miután az ősmagyaroknál a férjes asszonyoknak tiltva volt a tánc, mióta Kessekeő főtáltos férjes lánya pipogya, részeges férjét tánc közben megfojtotta.

Ez a mulatság eltartott éjfélig, midőn azonban a napválasztó csillag ragyogtatni kezdé fényét a Hajnalszakadék ködösen ragyogó mesgyéjében, akkor a zene egyszerre félbenhagyva gyujtó rivallását, hátborzongató, kísérteties dongással kezdett zümmögni. Az éjféli az első kakas-kukorékolásig a lelkek és halottak órája.

A fiatal harcosok vérrel kenve be homlokukat és szivük táját, köröskörül a sirhalomra heveredtek, mintha csatában elesett halottak lennének, a lányok pedig félénk, kereső léptekkel, aggódalmas sóhajtozással jártak-keltek a domb körül, mintha a csatamezőn halott vőlegényeiket keresnék.

Mindegyiknek arcába világítottak lobogó szövétnekeikkel, egyiktől a másikhoz rohantak halk jajongással és midőn egyik-másik rátalált a magáéra, költögetni, szólíthatni kezdte a leg-hizelgőbb kedvenc neveken, de hiába, a vőlegény minderre sem ébredt fel.

Erre a lány kétségbeesetten eldobta szövétnekét és felemelve a földről a harcost, ki egy halott merev mozdulatlanságával s hátranyaklott fejével tartotta magát, elkezdett vele körben lejtetni, lassu, szellemszerű forgásokkal és az ifju mindent engedett magával tenni. Szemei hunyva voltak, karjait lógatta, amerre elejtették, arra esett, szóval egészen halottnak tetette magát, mert ez volt a halott vitézek sírhalomtánca, az eltemetett hős és mátkája tiszteletére és ez az első kakaskukorékolásig tartott.

A hős Ozdor Besztrid temetése azonban nem lett volna igazi ősmagyar szittyá zomotor, ha barátjai közül senki sem követte volna őt a nap mezejére. Azért hát a halottak költögető tánca után a bortól és a neki viharosodó zenétől feltüzelődve, a kötekedőbb természetű cimborák először csak birkózás- és ökölharcban próbálgatták egymás erejét, azután mindinkább neki szilajodva, utoljára már fokossal, csákánynyal és pajzsbetörő dákosokkal vitézi bajra mentek egymással. Midőn a napisten fenséges arca reggel szétekintett a tájon, tizenkét ifju harcos hevert vérbefagyva a sírhalom körül, a kiket nem ébreszt fel többé mátkáik költögetése, mert vezérük és barátjuk után mentek a zengő fákkal, aranyvirágokkal és ezüstpatakokkal szegett fényes napmezőkre. És hogy tetemeik se legyenek elválasztva a szeretett vezérétől, szépen körbe fektették őket a sírhalom tetejére és egy réteg földet borítva rájuk, zöld gyeppel, vad-virággal behantolták.

A vérbosszu.

Rá két napra ugyanigy temették el Ozdor Eörsöt, csakhogy ő egymagában ment a nap fényes mezejére, mert marakodó természete miatt nem követte őt túlvilági útjára szerető mátká, hűséges apród és jóbarát. Mikor az ő zomotorának is vége volt, Telegd ur Zoltánt a nagy áldomásterembe parancsolta.

- Miért nem voltál a zomotoron, te elfajzott, korcs eb te! - acsarkodott rá, ökleit emelve, mintha leütni akarná.

Zoltán félelem nélkül nézett rá szelid, mélabus szemeivel.

- Mert Káldor és Opor nem engedték, hogy részt vegyek a temetésen! - felelt szomorú, megilletődött hangon.

- A keresztény kutyákat temetik! Az őshitet vallóknak zomatora van! - ordított a várur! Ki ne mondd még egyszer e szót, mert kirázom a lelkedet! - Azután két összevigyorgó fiához fordult:

- Ti nem engedtétek a zomotorra? Igaz ez?

- Mi hát! Bátyáink haragudtak e rusnya békára!... Haragosnak pedig nem szabad részt venni a zomotoron, a mint ezt jól tudod! - feleltek dacosan, mire Telegd ur haragja kissé lohadni kezdett, mindazonáltal a legnagyobb ellenszenvvel taszítá el legkisebb fiát magától:

- Pusztulj! Lódulj! Inkább te vesztél volna el, mint ők! - kiáltá keserűen.

Ebben a pillanatban a várkapu előtt hármás, ünnepélyesen harsogó kürtölés hallatszott.

- A tivatulus! A tivatulus! - hallatszott be a kiáltozás az udvarról...

- Mit akar? - dörgött Telegd ur hangja kihívó dölyffel s fiaitól kísérve kilépett a tornácra.

A *tivatulust*, vagyis az *intőt*, *idézőt* vagy *egybehívót*, aszerint, amilyen küldetést teljesített, a tanács nevében, a székelyek grófja küldötte. Sisakja mellett két kerecsenszárnyat, oldalán pedig két kardot viselt, annak jeléül, hogy az igazságot mindkét félnek egyformán szolgáltatja és személye sérthetetlen volt minden körülmények között.

- Ozdor Telegd, Haragvárnak és népeinek ura, jelenj meg a holnapi körül tájon¹ a tanácsdombon, hogy te is oldj avagy köss szavaiddal és akaratoddal a tanácsban...

- Mi lesz a tanács? - kérdezte a várur.

- Halljad! Kún véreink hét nemzetséggel készülnek Magyarországon megtelepülni és Béla király parancsot adott a székelyek grófjának, hogy engedje őket békességben a Székelyföldön átvonulni... A holnapi körül tájon tehát az léssen meghányva, megvetve, keresztüleresztik-e Székelyföld várurai a kúnokat országukon és hadi útjaikon?

Hejh, mekkorát villámlottak erre Telegd ur szemei! Mintha tűz és láng lobogna bennük, úgy égtek, úgy tüzeltek a heves felindulástól és midőn a tivatulus tovább ment egy várral, hivatató útjára, fiait ifju tüzzel ragadta magával belső szobájába:

---

¹ A körül táj, vagyis tanácskozás, melyet rendszeren a maksai tanácsdombon tartottak. E dombról az egész tájat köröskörül be lehetett látni, valószínűleg tehát ezért nevezték a tanácskozás helyét és vele együtt a tanácskozást is a fenti néven.

- Nem hiába parancsolja a Hadisten a vérbosszut! Maga küld számunkra segítséget... Hejh, Zeleméri Mike Ompoly! Hejh, Mike Ákos! Hejh, Oroszlánkői Jaksics Lázár!... Olyan véres tort készítünk számunkra, hogy az egész világot telejajdítjátok siralommal minden pereputtyotokkal! - kiáltá vészes, fenyegető hangon. Káldor és Opor vad örömmel szintén közbeordítottak.

- Csakhogy egyszer kimondád már e szót!... Vérbosszura készülünk kún atyánkfiaival a Mikék ellen! Kő kövön nem fog maradni Torja és Várhely váraiból!

Telegd ur bosszusan fejét rázta.

- Ostobák vagytok! - mordult rájuk. - Ha Torja és Várhely ellen támadunk, az egész székelység ellenünk fordul, mert Mike Ákos és Jaksics Lázár becsületes vitézi bajban ejték el ellenfeleiket...

- Hát csak jöjjenek! Hadur istenre mondom, véres fejjel verjük el őket falaink alól! Haragvart nem veszi be semmiféle ellenség a világon! - kiáltá Opor dacosan.

- Gát!²... Nem úgy lesz az! - szólt a várur parancsoló fölénynyel. - Tudjátok, hogy kún atyánkfiai Keremel istent és Bábolna istenasszonyt tisztelik és ezeknek mindkét nembéli véres emberáldozatokat hoznak... A melyik országon keresztülmennek, bokalabrásoknak nevezett papjaik ifjakat, embereket, vénasszonyaik ifju szüzeket csálnak, rabolnak el, hogy bálványaiknak megáldozhassák...

- Értjük! Te egy Mike leányt és fiut akarsz velük elraboltatni! - kiáltotta közbe Káldor ördögi örömmel...

- Ne járjon a nyelvpirittyed! - harsant rá az apa. A leányrablást nem bizzuk másra! A kúnokra meg éppen nem bizhatnók, mert ezeknek ünnepélyes szert kell tenniök, hogy átvonulásuk alatt a lakosságban sem lelkiileg, sem testileg kárt nem tesznek, marháikban, vagyonukban senkit meg nem károsítanak, és az ez ellen vétőket mindegyik fél a maga biróságával itéli el... Ezt majd csak mi magunk végezzük el akkor, midőn a kevély Sarolta leányasszonyt Jaksics Lázár a menyegző után hazaviszi Oroszlánkő várába... Minden hadainkkal lesben állva, leaprítjük bátyját, vőlegényét és az egész nászkiiséretet, a menyasszonyt pedig ide hozva, itt a naptorony bástyáján áldoztatjuk meg a kúnokkal Bábolna istenasszonyuk tiszteletére...

E pokoli bosszuterf hallatára a két fiu néma, de annál csodálóbba bámulattal nézett apjára, mi ennek tetszeni látszott, mert ijesztő arcára zordon, elégedett mosoly tévedt.

- Erre a dáridóra apját, anyját minden pereputtyáival együtt meginvitáljuk a vár alá! Hadd gyönyörködjenek kedves magzatjuknak halálsikoltásaiban. Ez jobban fog fájni szívének mint a hideg vas!... No, mit szóltok hozzá? Ugy-e, ez lesz csak a vérbosszu! Mike Ákos és Jaksics Lázár halálával. Mike Sarolta megáldoztatásával nemcsak fiaim halála, de a századok óta esküdt harag és hidegre tett bosszu is meg léssen torolva...

A testvérek tomboltak és kardjukat csattogtatták örömükben.

- Tegyetek tehát rendeléseket! A körülutáj után elébe megyünk kún atyánkfiainak. Magával a fejedelemfivel, Kuthen vezérrel kell beszélmem, mert atyja, a vén fejedelem már nem számít! Remélmem, még nem feledte el a neki tett szolgálatokat. Várjatok még! Valószínűleg a bodzai és ojtózi szorosok felől jönnek, mindazáltal Karancs hadnagy még ma hozzon biztos hirt

---

² Gát! ősi kifejezés s annyit jelent mint: »Csitt!« »Csend legyen!«

közeledésükről! A másikról, a menyegzőről, a vele járó nagy derendóciáról és vigasságról annak idejében ugyis hirt veszünk!

A fennhangon adott parancsokból és Karancs hadnagy készülődéséből Zoltán is meghallott egyet-mást és egyre jobban nehezedő szívvvel forgatta, latolgatta ebből származó sejtelméit. Egyes elejtett fenyegető szavakból s atyjának zordon nyugalmából megtudta, hogy vérbosszura, még pedig rettenetes vérbosszura készülődik a Mikék ellen, elesett fiaiért. Az ebből származó végnélküli harcok és öldöklések leverő sulylyal nehezedtek szelid, vérontástól irtózó lelkére.

Nemcsak atyját s testvéreit, hanem Mikéeket is sajnálta, különösen azóta az erdei találkozás óta, midőn Fruzsínát a vadkan agyari elöl megmentette. Mi lenne e bájos leányból, ha édes szülei elhalnának és váraikat tőből kiforgatnák?... És ha bátyját, kit annyira szeret, megölnék! Ha ez megtörténnék, ő sohse közelíthetne hozzá, mert családjának, testvéreinek vére az ő családján száradna. Ez a vér jobban eltávolítaná őket, mintha a világ minden hegyeit közékük emelnék.

Nem! Ennek nem szabad megtörténnie és nem is fog megtörténni... Még nem tudja hogyan, mikép, de tenni fog valamit, el fog követni mindent, hogy ez meg ne történhessék, még ha saját élete árán kellene is mindezt megváltani.

Ilyenforma gondolatok és tervezgetések között ballagott ki a várból és midőn ruháit szokott módon Boddal, a juhászfíuval elcsereélte, ez a kúnok közeledésének hírével fogadta, mely már az egész vidéken szájról szájra járt mindenfelé.

- Hallottam már róla, jó Bódom, szólt bucsut intve és éppen azt hánytá-vetette magában, vajjon beavathatja-e mindenbe pater Chrysostomust, midőn, mintha valami titkos erő huzná, nem ehhez, hanem a Bükkös felé indult, egyenesen arra a helyre, hol Fruzsínával találkozott. Nagyot dobbant a szíve, midőn egyszerre a bokrok zöldje között megvillanni látta a jól ismert fehér rokolyát a tarka kendővel és piros csizmácskával. Mielőtt a lányka észrevehette volna, már mellette termett és bizalmas jónappal köszöntötte.

A leányka megrezzenve fordult hátra és megismerve szabadítóját, könnyü pirulással viszonozta köszöntését.

- Nem félsz egyedül a rengetegben? - kérdezte azután.

- A vadcsapákat azóta elkerülöm, embertől pedig nem félek, - szólt büszkén, de eszébe jutott, hogy a cselédleányokhoz nem illik az ilyen rátartó büszkeség, azért hát magyarázólag hozzátette: Ki kíséretne egy szegény cselédleányt? Annak nem szabad finnyáskodni, hanem mennie kell, a hová küldik.

- Ugy! Igaz! Ezt elfeledtem! - mondotta rá Zoltán. - De hát most miért küldtek a rengetegbe?

- Ezeraranyos füért! - felelt Fruzsina, feltüzött kötényéből pár szál apró, sárga virágos növényt szedegetve elő.

- No, hát majd én is segíték szedni! Megmutatom, hol találsz eleget, virágjában...

- Hát juhaidat ki őrzi az alatt? Miféle juhász vagy te, hogy naphosszant az erdőket bujhatod? - kérdezte Fruzsina élesen, amire meg Zoltán érezte arcát elvörösödni...

- Ketten vagyunk! - szólt félrefordított fejjel. Ugy látom, terhedre vagyok és nem akarod, hogy elkísérjelek! - tette hozzá, láthatólag elszomorodva...

- Nem, terhemre nem vagy! - sietett a lány kiengesztelni - de mégis szeretném tudni, miért akarsz engem elkísérni?

- Mondani szeretnék néked valamit!

- Te nekem? - kérde meglepetéssel, - hiszen nem is ismerjük egymást.

- Az mindegy! Azért szivleld meg, amit mondok! - felelte Zoltán komolyan. - Rövid lesz az egész, de elébb ígérd meg, hogy megteszed!

- Nem! Elébb hallani akarom szavaidat, - mondá büszkén.

- Ne járkálj magad a rengetegben, mert veszélybe döntöd magadat... Megteszed?

Fruzsina kérdőleg szegezte rá szemeit:

- Mondd meg hát, mitől kell félnem?...

- Ugy hallám, Ozdor Telegd vérbosszut esküdött a Mikéknek, amiért fiait megölték! - szólt látható vonakodással.

- Ezt mi is hallottuk! - felelte rá a lány gyorsan - azaz Torja várába is eljött a hire...

- És te mégis itt jársz? Közel az Ozdorok határához?

- Egy lányt csak nem fognak bántani... akarom mondani, mit törődnek azok a Mikék cseléd-lányával...

Zoltán töprengve küzdött magával. Nem követ-e el árulást atyja ellen, ha a Mikék lányát figyelmezteti, de keresztényi jobb érzelve győzött. Elvégre is, ő nem megtudott titkokat, hanem saját sejtelmét mondja el. És történjék bármi, Fruzsinka egyetlen hajszájának sem szabad megörbülnie. Azért hát eltökélten felel:

- Az Ozdorok mindenkinek hadat izentek, érted? mindenkinek, - hangsúlyozá e szót komoran - aki csak a Mikékhez tartozik. Azért jól teszed, ha te is otthon maradsz, és mint a Mikék hűséges cseléd-lánya, mondd meg uraidnak is, hogy vigyázzanak magukra.

- Jól van, megmondom nekik! Neked pedig köszönöm a jó tanácsot!

- Szívesen adtam! De vajjon megfogadod-e? - kérdezte Zoltán szomorú komolysággal.

- Óvatosabb leszek és vigyázni fogok!

- Ugy legyen! Mert Haragvárban is megtudhatják ám, hogy a Mikék annyira szeretik cseléd-lányukat, mint saját vérüket... Abból pedig nagy baj lenne!...

Fruzsina kezéből kihullott az egész csomó ezeraranyosfü s hamvas arca egy izomban majd halványra, majd pirosra változott abbeli megrettenésében, hogy kilétét talán felfedezték.

- Mit akarsz ezzel mondani? - kérdezte hevesen.

- Azt, hogy a kún nemzetség is közeledőben van! Emberrabló, bálványimádó pogányhad ez, s a kiket megáldoz véres isteneinek, nem nézi, ur-e, cseléd-e!... Maradj hát addig otthon, míg tovább nem vonulnak!

E figyelmeztetésre a lány elmosolyodott:

- Ettől ne félj! A vezérnek a nagy szerre kell esküdnie a körüljárás előtt, hogy embert, barmot sem lelkében, sem testében meg nem károsít, azután őrizni, kísérni fogják. Az én Ákos... akarom mondani, a mi fiatal várurunk kíséri és vezeti őket csapatjával.

- Ne adj te a nagy szerre és az őrizetre semmit. A nagy szert a vezér teszi. Az csak őt és harcosait kötelezi! A vén asszonyokat és bokalabrás papjaikat nem kötelezi és őrsi senki, azok ellopnak, elsuvasztanak embert, barmot egyaránt!

- De hát kitől tudod te ilyen jól mindezeket? - kérde a lány hamiskás mosolygással, ami Zoltánt megint annyira zavarba hozta, hogy sietve hajolt a leejtett ezeraranyos fű után:

- Már nem fér több a kötődbe. Jó lenne, ha indulnánk, - mondá kitérőleg. Fruzsina pedig idegenkedve kezdett rá nézegetni, mert egyszerre csak az jutott eszébe, hát ha ez a juhászlegény is, miként ő, csak alakoskodásból viseli ezt a ruhát, hogy a környéken fel ne ismerjék.

Magában nevetni próbált e gondolon, de midőn lopva-lopva kísérijének nemesvonásu, mélabus arcára nézett, s válogatott, okos szavait hallgatta, kételyei ujra megerősödtek, mindazáltal feltette magában, hogy egyelőre nem szól róla senkinek, hanem majd páter Chrysostomusból fogja szép észrevétlenül kicsalogatni a titkot, ha csakugyan ugy van, mint gondolja.

Másnap hajnalban csak ugy zengett a vidék mindenfelől a különböző kúrtharsóságoktól, mert a várurak jöttek nagy kísérettel a tanácsdombon megtartandó »körültájra«, mely egy száldokfákból álló körben tartatott meg, hol huszonnégy, körben elhelyezett lapos kókolonc szolgált ülőhelyül.

Legmagasabb volt az előlülő főkirálybíró, vagyis a székelyek grófjának a helye, és minden tanácskozó mögött ott álltak legény fiai vagy kiválasztott kísérijei, kivont kardokkal. Zeleméri Mike Ompoly mögött ott állt tehát fia Ákos, leendő veje és Adelmonte, a templomos lovag, kiket az Ozdorok majd elnyeltek gyűlölettől égő szemeikkel. Ők voltak az elsők, kik távoztak a körülájrról, és midőn a főkirálybíró előtt elhaladtak, Káldor nem tudta megállani, hogy oda ne dörmögje Ákos fülébe ezt az ó-székely fenyegetést: »Uj holdra!« azaz hogy nemsokára élet-haláltására találkoznak, mit Ákos csak lenéző vállvonogatással vett tudomásul. Telegd ur azonban derekasan lehordta érte a fiát, hogy nem tudja a nyelvét tartani. Aztán nyeregbe ülve, a körforgó vár felé vágattak, melynek közelében vagy másfél száz csatlósuk várakozott, minden uti készülettel, kikkel a bodzai és ojtózi szorosok felé vették utjukat.

Zoltán csak arról tudta meg apja és bátyjai távollétét, hogy Zábor lovasvezér parancsnokolt a várban, ki testtel, lélekkel hive volt atyjának. Az öreg Telegd hatodnap mulva komor, vészjósló elégyütséggel érkezett vissza utjáról és ugyanezen nap érkeztek meg a vándorló kúnok előcsapatjai is a határszorosokhoz, Kuthen fejedelem vezérlete alatt, és ünnepélyes nagy esküvel megkötve a békeszövetséget, a vándorló csapatok átvonulása megkezdődött a székegyek földjén.

Legelől jött egy csomó harcos, utánuk mindenféle szedett-vedett nép, a gyermekek és vénasszonyok sokasága, kik mindjárt tábort is ütöttek a Torja-patak partján, a hegyoldalokon és erdőszéleken. Ezeket követte vagy hét-nyolcezer lovas, a hét nemzetségre osztott néppel, mögötte a papokkal s a fejedelmi család tagjaival. A férfiak mind lóháton, az asszonyok, leányok azonban ökor- és bivalykoponyákkal, zöld galyakkal, szőnyegekkel felcífrázott ernyős szekereken, melyeket ökrök, bivalyok vontattak... E szekerek után beláthatatlan sokaságu ökor-, marha- és tehéncsordák, szilaj ménesek, juhnyájak, sertéskondák következtek, ezeknek nyomában a podgyászt őrző mindenféle nemzetbeli rabszolgák vonulnak egy osztály íjjas lovastól bezárva. Hátvédül megszámlálhatatlan mennyiségü kutya, melyek viszont a rabszolgákat nem engedik megszökni, egyuttal a gulyák-, ménesek- és kondákra is ügyelve, szétépvé, visszariogatva a vándorló nemzet nyomában ügető farkascsordát.

A fegyveres főhad eleje másnap Mike Ákos és csapatjának kíséretében utnak indult a nemzetségek és gulyák, ménesek nagy részével és ugyanazon nap oroszlánkői Jaksich Lázár is bucsut vett menyasszonyától, hogy násznagyaival, vőfélyeivel és minden násznépével nagy fénynyel és pompával visszatérve, megtartsák a lakodalmat, melyet Ákos visszatérte napjára tüztek ki.

A lakodalom napja ugyan három hóval későbbre volt kitűzve, de a királyi udvarból olyan komoly hírek keltek szerteszét a tatárok készülődéseiről és közeledéséről, hogy a menyegzőt nem lehetett olyan hosszú időre elhalasztani, mert ki tudja, hogy és miként fordulnak három hónap múlva a dolgok. Azért Torja várában nagy sebbel-lobbal megkezdődtek a lakodalmi előkészületek és mindennap több, mindenfélével megrakott óriási társzekér indult Oroszlánkő várába, hogy midőn az új asszonyt férje násznépeivel és vendégeivel várába viszi, minden szükséges ott legyen; hogy a lakodalmi vigasságot, a mint akkor szokásban volt, a férj várakában is azon mód folytatni lehessen.

Ez alatt a kúnok átvonulása tovább folyt minden béke- és rendzavarás nélkül, csak a bálvány-papok, vénasszonyok, rabszolgák és a szedett-vedett utóhadak és a hozzájuk szegődött idegen néptörzsek egy része táborozott még az erdőszéleken, midőn napalkonyat táján az öreg Jerne lépett be egész elfulladtan Zoltán szobájába.

- Miért nem kiméled öreg magadat, jó dajkám, hiszen egészen el vagy tikkadva! - mondá nyájas szemrehányással, de ez csak fejét rázta és egészen melléje lépve a nyugati ablakfülkébe, aszott kezét vállára tette:

- Nagyon siettem, hogy Bod üzenetét jókor átadhassam néked... Siess le hozzá, de tüstént! Az ereszkedőnél vár rád!

- Mi történt? - kérde Zoltán aggodalmasan.

Ez azonban elébb gondolkozni látszott, hogy megmondja-e vagy sem, de mégis az elébbire szánta el magát:

- Tudod, édes mézsem, ez az istentagadó, pogány, boszorkánycimboráló kún népség az erdőben meglepte és táborába hurcolta a torjai várur kisebbik lányát, Fruzsínát. Ezt akarja neked Bod tudtul adni. Siess hát, hogy még besötétedés előtt összejőjjetek...

Zoltán olyan lett mint a fal. Nem szólt semmit, hanem csak sastollas csalmáját kapva, rohant le a várudvarra. A tornácon majd fellökte Oport, ki erre mérgesen utána vágott öklével s úgy ütötte kezét az ajtóragaszték elébe, hogy mindjárt elöntötte a vér.

- Ez a kölyök meggárgyult! Nézd, hogy vágtat, mintha az ördögök sarkantyuznák! - dörmögé Káldor, Opor pedig, kinek a szemei csillagot hánytak a fájdalomtól, dühvel sziszegte:

- Gyere csak haza!...

Zoltán csakugyan nem is futott, de repült lefelé a kacsaringós váruton és csak akkor vette észre, hogy hű kutyája is vele van, midőn ez az ereszkedőnél ismerős csaholással rontott a bokrok közé, hol Bód várakozott rája a sötétben. Mielőtt ez egy szót is szólhatott volna, karon ragadta:

- Mondd el, hogy történt? - lihegé a sebes futástól elfulladva.

- Nincs mit sokat mondani! Mióta ez a gyülevész nép itt van, én a bükkös oldal teknőjében legeltetek, hogy nyájam lehetőleg rejtve maradjon előttük, és a nap nagy részét körül látó helyemen, a vezérszáldok tetején töltöm, hogy lássam, miféle tiltott dolgokat cselekszenek papjaik és azok a vén boszorkányok, kik egészen a Morotvás közepébe húzódtak, hogy senki emberfia ne lássa, mit csinálnak.

- Tovább! Tovább! - siettető égő türelmetlenséggel Zoltán.

- Napközben ezek az ördög papjai, meg a boszorkányok örökké az erdőket bujták és összeszedtek gombát, gyikot, békát, kigyókat, egeret, tüskés malacot, és midőn Fruzsina leányasszonyt rossz sorsa szintén az erdőbe hozta, hát látom ám, amint a papok és boszorkányok

egymásnak jelekkel integetve, mint a vadászó rókák bekerítették és hason csuszva-mászva a bokrok mögött, egy bivalybőrt dobtak a fejére, száját betömtek, kezét-lábát összekötözték s táborukba hurcolva, a Morotvás szigetre rejtették.

- Mikor történt ez?

- Délverő harmadán!

- És most már késő este van! Miért nem siettél hirt adni Torjára, vagy bárkinek a világon! - tört ki haraggal, de Bod csak fejét csóválta.

- Legelsőbbben nekem is azon járt az eszem! Már félig le is ereszkedtem a látófa sudaráról, de azután megint mást gondoltam. Ha én hirt adok Torjára, mire Mike Ompoly kivonul embe-reivel, hát úgy elrejtik azok a vén boszorkányok, hogy minden népével sem akad rájuk. Az én tanuságomat pedig letagadják.

- Mit tegyünk hát? Fruzsínát minden áron meg kell a kúnok kezei közül mentenünk!

- Hát iszen azért izentem kegyelmednek. Amit fegyveresek élén, erőhatalommal meg nem lehet tenni, megtehetjük mi kevés furfanggal... Hanem akkor induljunk, mert nagy kerülőt kell tennünk, hogy a sok kutya miatt észrevétlenül a vén boszorkányok háta mögé kerülhessünk.

Zoltán hálásan ragadta meg és melegen össze-vissza szorongatá a juhászfű kezeit:

- Mivel háláljam ezt meg neked, te jó, derék Bod!...

- Még nem vagyunk a végén! A Morotvást ismeri kegyelmed! A nagyobbik porondszigeten tanyáznak a tábor főbbjei, a kisebbik porondszigeten pedig a bálványképek és értékesebb holmiaik vagynak elrejtve. Itt eped Mike Fruzsina is összekötözött kezekkel és lábakkal, betömött szájjal, egy odvas fűzfába elrejtve...

Zoltán ökleit szorongatta:

- Őrzik-e és hányan?

- Egyetlen egy medve nagyságu komondor! Épp azért subám alatt elhoztam a kegyelmed ivét és puzdráját, mert erre nagy szükségünk lészen...

- Miért?

- Hogy kegyelmed szíven találja az ebet, ha ugyan ott lesz a porondszigeten...

- Nem értelek!...

- Hogy már messziről meg ne érezze közalgésünket és nyakunkra ne zudítsa a tábort, mielőtt ide jöttem volna, a Morotvás fáira jó messzire farkaszírral bekent bőrdarabkákat aggattam, azután néhány ugyanilyen nyilvesszőt, a Morotvás tulsó oldalára löttem a nád közé, így, ha megérez is bennünket, olyanformán fog vonítani, mintha farkast érezne. Erre pedig gazdái nem is hederítenek, mert a kún nemzetséget egész farkascorda kíséri országról országra... No, de most már lépünk ám neki szaporán, mert nem volna jó, ha Mike uram fáklyásaival találkoznánk...

- Bod, megint nem értelek! - szakítá félbe türelmetlenül...

- Ej no! Mike Ompoly bizonyára azt hiszi, hogy leánya eltévedt a rengetegekben és fáklyá-sokkal fogja kerestetni mindenfelé, ha éjszakára haza nem kerül... Nekünk ezt meg kell elő-z-nünk, nehogy a vénasszonyok, a felfedezéstől félve, a sötétség leple alatt máshová rejsék... Vigyázzon kegyelmed, itt egy átugró jön!

Erre ugyan nem kellett neki Zoltánt figyelmeztetni, mert ez is úgy ismerte a tájék minden hepehupáját és szakadékát, mint akár saját zsebeit és a sötétségben is könnyedén átszökött a három-négy lábnyi vízmosáson. Az erdőszélnek fordulva, sebes, de zajtalan léptekkel ereszkedtek le a völgymeredeken s a koromfekete setétségben is oly biztosan haladtak előre, hogy jó két órai menés után szemükbe tünt a tábornüzek gyengén vöröslő visszfénye, mely a bokrok sűrűjén itt-ott átszűrődött.

- Mindjárt elérjük a Morotvást! Mindenütt csak szorosan az én nyomaimba lépjen kegyelmed!
- szólott félhalkan Bod és aláereszkedve az erdős meredeken, csakhamar meghallották az égerfák és fűzek sajátságos suhogását, mely a mocsárvilág kezdetét jelentette. Némelyik helyen térdig, derékig gázoltak a vízben és tocsogóban, más helyen pedig a talaj úgy ringázott, lóhítázott alattuk, mintha ingó bürün járnának és lábuk nyomán egész patakok fakadtak. Suhogó nádas, éles, kardlevelű káka és sás váltogatta egymást fűz-, éger- és mocsárnyárfabokrokkal, melyeknek tövében a rohadt pudva és gilvagombák kísérteties fehér fényvel villódtak; a zsombékok tetején pedig a tüzes millingek járták karéjban, karikában éjjeli kísértétancukat, apró fehér libegő lángocskák alakjában.

- Itt most csónakra ülünk, mert egy jó darabot mély vizen kell járnunk! - dünnyögte Bod, a másfélöles nádszövény közül egy lapos, keskeny csónakocskát huzva elő, melyet evezők helyett póznákkal taszítva előre, könnyedén csuszszantak keresztül az össze-vissza fonódott mocsári szövényen.

Alig félórai evezés után Bód a csónakba fekteté rudját és Zoltánnak is intett, hogy hasonló tegyen, mert meg kellett várni a holdvilág feljövetelét, hogy kissé körültekinthessenek a porondoson.

Rövid idő múlva a fák ezüstös hegyei mögül felbukkant az éj halavány követje, mire Bód újra megragadva rudját, a csónakot egy odvas fűzekkel és vízi nefelejtssel benőtt szigetforma földemelkedés felé tolta és midőn erre Zoltán is a magáé után készült nyulni, intett neki, hogy e helyett hosszú tiszafa ívét tartsa készen, mert mintha csörtető ropogást hallana a porondot szegő bokrok és nádszövény között.

Csakugyan ez a ropogás zajosan ismétlődött és midőn a porondsziget kinyuló csucsánál el akartak fordulni, egy medve nagy dög ugrott ki a porond szélére, fenyegető morgással vicso-ritva fogait, de mielőtt elordíthatta volna magát, egy sziszsenő nyilvessző furódott a torkába, beléfojtva az ugatást, egy másik pedig nagy gyorsan úgy a melle közepén találta, hogy hangos csobbanással a vízbe hemperedett. Bód a csónakot minden erejéből nagy gyorsan a víz színéig aláhajló fák lombjai alá taszította.

Kis ideig dobogó szívvel figyeltek a falombok oltalmazó sűrűségében, nem mozdul-e valami a nagy csobbanásra, de látva, hogy a közelben minden néma és mozdulatlan marad, Bód társát maradásra intve, eltűnt a fák és bokrok sűrűségében. Nem sok idő múlva azonban zajtalanul visszatért.

- Minden jól megy! A papok és banyák most kezdenek az evéshez és iváshoz... Valamennyien a tűz felett lógó üstök körül ülnek... Jerünk hát! De a legnagyobb óvatossággal!

Átcsuszva a szigetet szegélyző bokrok között, az odvas fűzfatorzsek és a szerteszét heverő számtalan málhakötegek és göngyölegek mellé huzódva, átláttak a közeli nagy porondos szigetre, melyen akkora tüzek égtek, hogy ezt a kis szigetet is jóformán bevilágították.

Vad, ijesztő férfialakok, kísérteties vén banyák mozogtak fel-alá a tüzek fényétől bevilágítva. A pogány papok kutabörökbe öltözve, fejükön farkas koponyákat, ökor- vagy bivalyszarvakat viseltek, melyek valóságos pokolbeli alakokhoz tévék őket hasonlónak a lángok téveteg,

szökellő fényében. Fülhasító zsvaj, recsegő hahota és röhögés között ökor- és bölényszarvakból készült óriási ivókürtökből itták a nehéz méhsert és az erjesztett lótej. Az üstökben óriási nagy lóhusdarabok abálódtak, amelyeket még vérző, félnyers állapotban marczangoltak szét és nyeldestek le éles farkasfogaikkal.

Négykézláb csusztak a szigetke közepén álló vén füzfa felé, melynek földig hajló ágai egészen eltakarták rengeteg törzsét s odvába behatolva, Zoltán először is kivette a belé tömött taplót és faleveleket az elalélt lányka szájából, azután pedig késével elvagdala a kézcsuklóit és piros csizmáskáit szorító kötelékeket.

- Szabadító barátaid vannak itt! - suttogá Fruzsina fülébe, ki tüstént felismerte szabadítója hangját. Zoltán karjaiba kapta és a milyen gyorsan csak lehetett, siettek vele csónakjuk felé.

A szigetke szélén azonban észrevették őket, mire a papok és vén banyák nagy rikoltozással felugráltak, de már akkor ők elérték csónakjukat és mire az üldözők a szigetkére átlábaltak, már messze jártak és az éjszaka sötétsége minden üldözést meghiusított az ismeretlen nádrengetegben.

- Ne félj! Nem érnek be bennünket! - szólt biztatólag Zoltán, midőn a lánykát üldözőik ordítására összeborzadni látta.

- Miért nem fogadtad meg szavamat. Jót akartam neked s te megígérted! - szólt szelid szemrehányással Zoltán...

Fruzsina bűnbánólag csüggesztette le fejét:

- Megtartottam volna! De néném számára három szál páponya virágot akartam szedni a Zuhogó forrásnál. E virág, mint tudod, tartós szerencsét és boldogságot hoz a menyasszonynak, ha János napján pont délben szakasztják! János napja volt, Sarolta néném menyegzője pedig mához egy hétre van kitűzve, így hát nem volt szabad e napot elszalasztanom!

Erre mindaketten elhallgattak. Zoltán kettőzött erővel lódította előre a csónakot és midőn a kiszállóhoz értek, csak akkor szólalt meg megint:

- Tudsz-e járni? Ha nem, karjainkon viszünk Torjáig! - De erre nem volt szükség, mert Fruzsina minden nehézség nélkül követhette szabadítóit, kik a mocsaras helyeken mégis karjaikon vitték át, míg végre szerencsésen kijutottak a biztos és kemény anyaföldre.

- Szülőid nagyon bánkódhatnak utánad és bizonyára mindenfelé kerestetnek a rengetegben! - szólalt meg újra Zoltán, mely szavakra a lányka megállott és félig meglepetve, félig zavarral emelte rá szemeit:

- Látom, tudod, hogy ki vagyok és nem volna szép tőlem, ha tovább is tagadnám! - mondá elfogódott hangon, de te sem vagy az, kinek magadat mondtad! Bodot, a juhászt, itt látom, ki vagy hát te? - kérdezte kissé bátrabban.

Zoltán szomoruan nézett rá.

- Pedig jobb volna, ha nem kérdeznéd! Mihelyt nevedet megtudod, tudom haraggal és gyűlölettel fordulsz el tőlem. De hazudni nem tudok, nem is akarok... Én Ozdor Zoltán vagyok!...

Fruzsina csakugyan önkénytelenül visszahökken.

E pillanatban több oldalról hangos kürtrecsegés hallatszott és ugy a hegyoldalban, mint a völgyben fáklyás gyalogokat és lovasokat lehetett látni, kiknek kürtölésére több hang felelt vissza az erdő mélyéből, hol apró szentjánosbogarakként csillantak meg a keresők szövétnekei.

- Azok engem keresnek! Atyám kürtjét megismerem! - kiáltotta Fruzsina, Bod pedig Zoltán-nak az intésére hangos hívogató jeleket zendített nekik rövid hársfakéregtülkéből, mire néhányan a lovasok közül feléjük száguldtak.

Zoltán erre mély szomorúsággal Fruzsina felé fordult:

- Most már tudod, ki vagyok... de kérlek, ne mondd meg övéidnek, hogy én szabadítottalak meg... Isten veled... ha teheted, te ne haragudj rám, s ne gyűlölj engem!

Fruzsina egy percig szótlannul állt, de aztán oda lebbent Zoltán mellé és gyöngéden megszorította kezét.

- Én nem haragszom rád s nem gyűlöllek és sohasem feledem, amiket értem tettél! - sugá gyengéd meleg hangon, azután még egyszer megszorítva Zoltán kezét, a fáklyások elé sietett, kik hangos örömrriadallal üdvözölték...

A toronyörök az ormokon a hajnali ébresztőt fujták, midőn Zoltán haza tért, de apja és testvérei látva a vállán lógó pompás vadászsákmányt, mit se szóltak neki, csupán Telegd ur dűnnyögte a szakállába:

- No, nézd a nyáladék kölykét! Ilyen pompás himet még én sem ejtettem el soha!

- Vak szerencse! A bolondok és gyermekek szerencséje! - dörmögte irigyen Káldor, és midőn Zoltán jólelküleg oda akará neki ajándékozni nyeregtakarónak, dühösen ráripakodott:

- Lódulj, mert e döggel együtt felruglak!

Bátyjai engesztelhetetlen keményszivűségén lelke mélyéig elszomorodva, ment tovább. Csak is ennek tulajdonítható, hogy nem ügyelt a várban készülődő sürgés-forgásra. Fegyveresek jöttek-mentek a nap minden órájában, s híreket hoztak, parancsokat vittek szerteszét a vidéken, de mindezekben valami lappangó titokszerűség látszott, mint azon a kún lovascsapaton, mely négy nappal később a kúnok keresztül vonulta után, egy ködös éjszakán megjelent és megint távozott a várból...

A rákövetkező napon Telegd urnak hirül hozták, hogy Torján nagy ám a készülődés a lakodalomra. Német és olasz származású zenészek, külföldi szakácsok és idegen föld termette gyümölcsök és csemegék érkeznek szekér számra és a fiatal párt maga az udvarnál időző pápai legatus fogja összeadni, ki, mint Ompoly urnak udvarbéli régi ismerőse és barátja, nem sajnálja a hosszú utat megtenni és még ma utnak is indul érte Nagyváradra egy kényelmes utazóhintó, nagy számu fegyveres kísérettel, kiket a fiatal Mike barátja: egy templomos lovag fog vezérelni.

Telegd ur e hírekhez csak komoran bólogatott, midőn azonban a hirhozó távozott, két fiára nézett.

- Mi is készen vagyunk a lakodalomra, ugy-e bár? - kérdé és fiai halála után most látták először nevetni. Ettől a naptól kezdve aztán a nap minden szakában felhágott a messzelátó torony legmagasabb ormára, s ördögi elégűltséggel nézte, mint özönlének a vidék minden pontjáról, még Magyarország távoli vidékeiről is a vendégek kisebb-nagyobb csapatokban Torjára, midőn pedig egyik nap magát a vőlegényt látta násznépei élén nagy fényben és pompával közeledni, akkor öklével a fényes csoport felé fenyegetett, mig csak láthatta őket...

A kitűzött időre megérkezett a ház óhajtvá várt fia: Ákos is, mire országra szóló nagy fénynyel és pompával megtartották az esküvőt.

Páter Chrysostomus jóvoltából, Zoltán is, a juhászfiu egyszerű ködmenében, bejutott a templomba és majd a szemét nézte ki Fruzsina sugár alakján, ki fehér ruhájában, leeresztett

hajában harmatos virágkoszorúval olyan volt mint egy angyal... Nem is látott mást senkit a fényes társaságból, pedig a jó Páter Chrysostomus sorra mutogatta és név szerint is megnevezte neki a rangjukkal kiemelkedő személyiségeket, kik pedig ruházatjuk szemvakító ragyogásával is ugyan iparkodtak tultenni egymáson...

- Ma nem invitálhatlak magamhoz, kedveltem, miután az egész parokhia a kastélyba hivatalos! - mondá neki a szertartás végeztével a jólelkű páter.

Zoltán álmódzva ballagott hazafelé, de bármerre tekintett is, mindenütt azt a fehérruhás, virággal koszoruzott alakot látta maga előtt...

A várból aláringó vig zenehangok messze elkisérték és álló egy hétig hallhatta mindenki a vig lakodalmas nótákat zengeni odafenn, mert hét napig tartott Torja várában zeleméri Mike Sarolta és orosz-lánkövi Jaksich Lázár lakodalma, mikor is a násznép nagy részt készülödni kezdett, hogy a vigalmat a vőlegény várában tovább folytassák.

Keddre volt az utrakelés napja kitüzve, miután a csizió szerint ez a nap leghasznosabb az utrakelésre, új ruha viselésére, hadakozásra és az asszonyok kedvében való járásra.

Zoltán épp e napon készült távozni a várból, de önkénytelenül meglepte a benne uralkodó halotti csend.

Alig lehetett egy-két fegyverest látni, ellenben az őrtornyok és a felvonóhidak főkapu háromszoros őrséggel volt megrakva, kik állig felfegyverkezve a távolba vigyáztak.

- Mi történik itt? - kérdé egy öreg, marcona hidőrtől, ki őt ölbe való korától fogva nagyon szerette.

Ez vállat vont.

- Bizony nem tudom én, de valami jó nem! dörmögé halkán. Az egész vár üres már napok óta!... Mind lesen vannak!... Többet nem tudok!...

- Atyám és testvéreim? - kérdezte tovább feszülten.

- Még éjfél tájon kivonultak, torkig fegyverben. És ha az urfi beveszi tőlem a jó tanácsot, fogadjon szót, s ne távozzék a várból... mert bizony-bizony nem tudom, nem szorul-e ki!

Attól, hogy ki talál szorulni, nem nagyon ijedt meg, de attól igenis még a lelke is fázott, hogy mi lappang ez alatt a fegyveres kivonulás alatt. Ez nem hagyta távozni a várból és nyugtalanul, mindinkább szoruló szívvel ödöngött az üres bástyaormokon, midőn napközép táján hangos kürtszó jelenté a hirnökök érkezését, kik Zezármának, a főtáltosnak Telegd ur parancsát hozták, hogy készüljön nagy áldozatra, mert a lesben álló Ozdorok a Mikék násznépét szétverték és felkoncolták, a fiatal asszonyt pedig foglyul hozzák Haragvár megvihatlan falai közé... de készüljön egyttal zomotorra is, mert Ozdor Opor levante, sok vitéz társával együtt, elesett a küzdelemben.

E diadallal vegyes gyászshir, mely a várban nagy riadalmat okozott, őt lelke mélyéig lesujtotta. Fázósan összeborzadt, midőn a napsötéttel megérkező hadakkal Sarolta kétségbeesett sikoltásai hasították a levegőt.

- Fel a hidat! Őrség a falakra! Horkázok, fujjátok meg a lakodalmast! Fujjátok meg a riadót! Hadd hallják meg Torján! - rikácsolta Telegd ur, Saroltát első nejének egyik tömlöcszerű szobájába záratva, örökkel rakta meg a folyosót, künn pedig a falakon ugyanekkor diadalmasan megharsantak a horkázok repedésig fujt hosszú hársfakéreg kürtjei, hogy hirül adják Torjába a véres lakodalmat, melyet nekik Ozdor Telegd két fia elvesztéséért készített.

Haragvár urának a bosszuja azonban csak félig sikerült. Mike Ákos a nászkisérletnek és csatlósainak egy részével nemcsak keresztül vágta magát, hanem Ozdor Oport megölve, súlyosan sebesült sógorát is kiragadta ellenségei körmei közül és megvitte a véres támadás hírét Torjára, mire nemcsak a vár, de az egész környék egyszerre megmozdult.

- Atyám! - kiáltá az elszörnyedő Ompoly urnak fellázadtan - most már csak a kard dönthet köztünk és az Ozdorok között!

A főkirálybíró intett és félóra múlva hadra hívó hirnökök robogtak szét mindenfelé gyors paripákon. Adelmonte Henning személyesen vágatott el, hogy a templomos lovagokat szintén a Torja alatti gyülekezésre vezesse.

Az Esküllő.

Két hét múlva Haragvár egészen körül volt zárolva nemcsak a torjaiak ostromló hadától, hanem más, több szövetséges seregektől is, melyeket a buzgó templomos lovagok toborzottak, kik ezuttal az ősi bálványimádásnak ez utolsó fészket és menedékvárát le akarták rombolni. Nap-nap után, késő estig szakadatlanul folyt a csatározás, nyilakkal, kopjákkal és hajítógépekkel.

Az alsóvárost már az első héten bevették és felprédálták, mire az ostromló hadak vítornyaikkal, faltörő kosaikkal és balistáikkal a belső vár falaihoz kezdtek közeledni, bár Telegd ur és fia ismételten kirohantak.

A főkapu felőli ostromot Mike Ákos, a nap vagyis a bálványtorony felőlít pedig, miután Jaksich Lázár nehéz sebekben feküdt, Adelmonte Henning templomos lovag vezette, mindannyiszor meghiusítva és véres fejjel verve vissza a várbeliek kitöréseit...

Napalkonyatkor a két vezér rendesen körüllovagolta a várat, hogy a hadállásokat és az éjszakai körülzárolást megtekintse és ilyenkor a merre csak ügettek, kihívó gunyszavak és csufondáros sértegetések kíséretében sűrű nyil- és kopjazápor zudult alá rájuk a falakról, kíséretük közül nem egyet leterítve.

- Még egy madár se szabadulhat a várból! - szólott komor elégtelenséggel Ákos, midőn visszatérőben egy nyilvessző baljóslatu szisszenéssel nyeregkápájának magasan kiemelkedő párkányába furódott.

- Vigyázz! Ez jobban volt célozva a többinél! - inté őt a templomos lovag, kinek vörös-keresztes fehér köpenye szinte világított a homályosodni kezdő szürkeletben.

- Eh! Bármily közel járt is, célját téveszté! - felelte fel sem vevőleg Ákos és a sastollas nyilvesszőt kirántva nyergéből, éppen el akarta hajítani, midőn észre vette, hogy fájára egy darab fehér íróhártya van vékony fonállal reácsavarva...

Bámulva mutatá Adelmontenak, ki azonban figyelmeztetőleg intett a kíséret felé, midőn le akarta róla bontani.

- Majd ha a sátorban leszünk! Ki tudja, mi van benne!

Megsarkantyuzták tehát lovaikat és a főtábor közepén álló vezéri sátorhoz vágatva, Ákos meggyújtotta a gyantás szövétneket, melynek lobogó világánál alig hogy átfutotta az apró, de ékes betűkkel irt sorokat, elhalaványodott és tompa, elfojtott dühkiáltásra fakadt.

- Mi az? - kiáltá megrettenve Adelmonte, de neki is minden vére eltűnt arcából, midőn elolvasá a rövid, szaggatott mondatokat: »A csonthalmi völgyoszoros felől a Kuthen vezértől elpártolt kúnok serege közeledik papjaival... A várba akarnak jutni minden áron s akkor Mike Sarolta veszve van... Ozdor Telegd, elesett fiaieért bosszúból, szemeitek láttára a bástyákon Bábolna istenasszonynak akarja feláldozni... Ezért rabolta el... A Bábolna-bálvány már itt is van, a nap tornyában...«

- Bárki és bármi célból irta e sorokat, nem szabad késedelmeskednünk! - kiáltá kikelt arccal Ákos és hadnagyait a vezéri sátorba kürtölve, még aznap este két erős csapatot indított a csonthalmi völgyoszoros felé, a körülzároló csapatokat pedig a kapu felőli részen megkésztette.

Midőn ismét magukra maradtak, Ákos nyugtalanul s tünődve járkált fel-alá a sátorban:

- Ki írhatta e sorokat? Ki érti e vad, bálványimádó nép között a keresztények betűit?

- Azt kérdezd inkább, ki lehet e jóbarát abban a pokolra való pogány fészekben! - mondá a templomos lovag nyomatékkkal.

E percben páter Chrysostomus setétcsuhás alakja jelent meg a sátor bejáratánál, ki Torjáról a főkirálybirónak azt az üzenetét hozta, hogy az ostromolt várban új vezérválasztásra, az Esküllőre készülnek, tehát vigyázzanak, nehogy az ellenség valamely alattomos kirohanással kárt tegyen a táborban.

- Kitől tudta meg e hirt, szent atyám? - kérde Ákos feszülten.

A páter elébb vigyázva körülnézett, azután halkán azt válaszolta, hogy azt egy Bod nevezetű juhászfű hozta őneki, kinek a szavaiban meg lehet bizni.

- Ez a két hír összetalál egymással! - szolt Ákos, barátjára tekintve, kitől néma szemvágással kérdezé, vajjon közölje-e páter Chrysostommal a most kapott levél tartalmát?

A templomos erre beleegyezőleg intett, mire aztán elmondták neki a történeteket, de elébb megígértették vele, hogy mélységesen hallgat mindenről, nehogy Mikéné nagyurasszony, ki amugy is egészen meg van törve az aggodalmaktól, végleg kétségbe essék.

- Hadd lássam azt a chartát! - szolt a páter olyan feltűnő izgalommal, hogy a két barát valami összefüggést kezdett sejteni a kettő között és csakugyan alig vetett rá egy pillantást, mély megindulás cikázta át vonásait.

- Jól sejtettem! E fiuban valóban nagy és nemes keresztényi lélek lakozik.

- Mi, hát tisztelendő atyaságod tudja, ki írta e hártját? - riadt rá Ákos meglepetve.

Páter Chrysostomus intett:

- Igenis tudom! Ezt az intést a várur legkisebb fia, Ozdor Zoltán írta, ki bizonyára - én mondom néktek - Saroltát, ha kell, életével is oltalmazni fogja, ha ti is megígéritek, hogy a mennyire lehet, kimélni fogjátok atyjának és bátyjának az életét! - válaszolt halkán.

A két ifju pár percig merev csudálkozással bámult rá, de midőn a páter lelkes, megindult szavakkal elmondotta, Zoltán ruhacseréjétől kezdve, a történeteket, melyeknek egy részét azonban Fruzsina vallotta meg neki a legnagyobb titok pecsétje alatt, akkor Ákos nehéz lidércnyomástól érzé a lelkét felszabadulni.

- Hála néked nagyhatalmu, jóságos Istenem, hogy hugomnak oltalmazót rendeltél! - fohász-kodott áhítatosan.

- Ámen! - felelte rá a páter ájtatosan, azután még egyszer emlékeztetve őket a mondottakra, éppen távozni készült, midőn Barangh hadnagy lépett nagy sebbel-lobbal a sátorba.

- A várban valamire készülődnek, mert nagy sürgés-forgás látszik a bástyaormok mögött! - jelenté, mire Ákos és Adelmonte újabb kémszemlére indultak.

Csakugyan az őrtornyok oromzatos falkoszoruja és a bástyák rovátkái mögött nagy készülődés látszott és a beállott sötétségben is jól lehetett látni, mint vontatják fel a szöglet-örtorny csucsára a szurokba és gyantába itatott csepüvel megtöltött nagy világító vaskosarakat.

- Hopp! Ezek jelt készülnek adni valakinek! - mondá Ákos.

- Bizonyára a kúnoknak, kik szintén majd jeltüzzel jelentik be közeledésüket! - szólt a templomos lovag. Jó lesz a körülfekvő hegyeket is szemmel tartani, hogy melyik jeltüzzre felelnek nekik!

- Megteszszük! Barangh, te küldd ide csapatodból a Medvést és Számszeríjjast. Ez a két suhanc gyors és fürge, mint a gyík, mindenhová oda tudnak lopóznai. Hátha valamit ki tudnak lesni a falak tövében! - parancsolá Ákos, mire a hadnagy rövid idő múlva maga vezette eléjük a két ijjászt, kik a mondottakon felül még azt a szigorú utasítást kapták, hogy bármit tapasztalnak, el ne árulják jelenlétüket és kirohanás esetén az egyik siessen hirt adni, a másik azonban maradjon leshelyén és vigyázza a tovább történendőket.

E parancs vétele után, a két merész legény csakhamar eltűnt a Várhegy zegzugos sziklái között és Számszeríjjas a főkapu, Medvés pedig a meredek hegyoldal azon részén kuszott fölfelé, hol a bástyafokon az Ozdorok napképes és Turulmadaras kettős zászlója lengett egy óriási árbocszálon. Észrevétlen jutott a várfal tövébe és ott a kövek eresztékei közül kiburjánzó bokrok alá huzódva, hallgatta az örök vontatott kürtölését, a várbeliek élénk zajgását, melybe nemsokára a hegedősök és igrecesek harcra tüzelő énekei is belezúgtak.

Már éjfél felé közeledett az idő, midőn a távoli hegyeken egyre növekedő tűzvilág gyulladt ki, melyre nemsokára kigyulladt az őrtorony világító kosara is, melyet egészen a torony ereszéig felvontattak, úgy hogy messze bevilágított a sötét éjszakába. Medvés azonban csak a kopár hegytetőn égő tüzet nézte, mely háromszor kialudva, újra kigyulladt mindannyiszor és midőn harmadszor végleg kialudt, egy mély, döngő hangot hallott maga fölött a bástyákon megszólalni:

- Ez Ükkös kún vezér jeladása volt, miként megbeszéltük. Háromszor aludt ki a tűz, tehát mához harmadnapra délután a vár alatt lesz seregével! Holnap tehát megtartjuk az Esküllőt, nehogy Ükkös legyen a várbeli hadak vezére.

Ez Ozdor Telegd várur hangja volt, mormogá Medvés fülelve, mert mindjárt rá megszólalt egy másik haragos, ingerült hang:

- Mit, egy kún parancsoljon nekünk és hadainknak! Ármányra és minden ördögére esküszöm, inkább egyet se ereszték be közülök!

Ez meg fiáé: Káldor levante hangja volt! Lám, ugyancsak haragos kedvében vagyon!

- Ne ungorkodj! - mordult rá apja. A törvény törvény! A kúnoknál az járja, hogy mindig a fiatalabb veszi át a vezérséget. De, hogy ez meg ne történhessék, holnap megtartjuk az Esküllőt és néked adom át a vezéri aranyabroncsot!

- Így már jól van! - szólt Káldor, aztán nagyhangú fogadkozással hozzátevő: Nem fogsz bennem csalódnai, atyám! Most majd meglátod, mi lakik fiadban! Ha karhossznyira érem Mike Ákost, esküszöm Hadurra, utólszor látja a napot.

Ozdor Telegd tompán felordított:

- Oh ezek a Mikék átkozottak legyenek! Három hős fiam halálával adósak! Önkezeimmel szeretném megfojtani leányukat... De mi az! Egy hitvány asszony, három hős daliáért!

Káldor rövid, haragvó kacajt hallatott:

- Bosszud, amelyre a leányt tartogatod, mélyebb sebet üt minden vasnál, minden halálnál!

- Hah! Igazad van! Százszoros kinhalál lesz nekik, midőn lányukat Bábolna istenasszony szobra előtt elevenen karóba huzatni látják a várfalon... Nem hiába, hogy e bosszút Besztrid és Opor árnyai sugalták lelkemnek! - mondá ádáz örömmel a várur.

- A szobor már itt van! A papok pedig Ükkös vezérrel közeledőben vannak... és hogy a várba juthassanak, arról majd én gondoskodom. Mihelyt a kún vezér összecsap a Mikék hadaival, mi is kirohanunk és hátban támadjuk meg az ostromlókat. Kaszás kerekeink és páros malomköveink pedig majd véres utcákat sepernek közöttük!

- Ezt jó tudni! - gondoló magában a leselkedő Medvés, ki erre a várur helyeslő dörmögését hallotta, azután távozó léptek következtek és minden csendes lett.

Medvés, ki hiuzéles szemeivel az éjszaka setétjében is egész jól látott, erre nagy vigyázattal a várfal tövéből egy szédületesen kiálló sziklacsompóra huzódott és ott megvonta magát egy magányos gyalogfenyő-bokrocska mögött, honnan a várfal tetejét is szemmel tarthatta, melynek bensejében lassanként elcsendesült a lármás fegyverzörgés.

Már a hetevény-csillag is feljött az égre, és csak a bástya- és toronyörségek jeltadó kürtölése hallatszott az éjfél álomhintő csendjében, midőn egyszerre lassu, csuszó-mászó zörej ütötte meg fülét.

Mindkét szemét arrafelé meresztve, egy setét árnyat látott felfelé kapaszkodni és azt gondolva, hogy tán cimborája, a Számszeríjjas közeledik, már éppen rejtekhelyét készült vele tudatni a megbeszélte jeladással, midőn kimondhatatlan bámulatára a közeledőben Bodra, a juhászfiura ismert, ki egészen a földre lapulva, egy rövid somfaivet akasztott le válláról és nyilvesszőt fektetve rá, gondos célzás után elpattantotta.

Midőn a nyilvessző könnyü recsegéssel az árbocfába furódott, kis ideig várt, azután rövid időközökben kétszer-kétszer sebes egymásutánban az egerésző éjjeli baglyok huhogását utánozta.

E huhogásra nemsokára a magasból egy másik felelt és Medvés éjjellátó szemei egy karcu sudár alakot láttak az árbocfánál megjeleni, ki először is a belelőtt nyilat törte ki és rejtette dókája alá, azután pedig az éjjeli tündelevények³ cincogó sirásán, bagolyhuhogáson, szöcske-csirpelésen egész jelbeszédet folytatott a várfal tövébe lapuló juhászfiuval.

Medvés csudálkozva nézett és hallgatott, csak azon mérgelődött magában, hogy a jelbeszédből egy kukkot se értett, de e helyett addig-addig erőltette és méregette a szemeit, míg megismerte a várfalon az árboc árnyékába húzódó alakot:

- Vakuljak meg, ha ez nem a várur legkisebbik fia!

És ebben csakugyan nem is csalódott. Valóban Zoltán volt, ki jó ideig folytatta jelbeszédét Boddal, míg végre a magasban tovahuzó vadludkiáltással bucsut vettek egymástól. Bod lefelé kezdett ereszkedni a meredek sziklaoldalon, Zoltán pedig nesztelen léptekkel, mindenhol a bástyák és falak éjsetét árnyékába huzódva, visszalopódzott szobájába, hol egy vörösréz mécesnek a világánál lebontotta a nyilvessző fájára fonállal ráerősített hártyalapot. Alig hogy elolvasta a hártyalap leveleit, halvány arca élénken kipirult, szelid, szomorú szemei pedig az öröm és elszántság tüzeiben égtek.

»Bizom benned, hogy Sarolta néném megmentésére mindent el fogsz követni, mintha velem tennéd... A te jó és nemes szived minden reménysége Fruzsínának...«

Csak ennyi volt a nyilvessző hozta levélkén, de azért Zoltán szemei folyton azon révedeztek boldog ragyogással.

---

³ Tündelevény, ősmagyar neve a denevérnek.

- Bizik bennem! Nem feledett el! Én vagyok neki minden reménysége! No hát ne is csalódjék! Ne fájjon soká a szive testvérenéjéért! Megmentem, meg fogom menteni, még életem árán is! - ismétlé folytonosan magában, azután egyszerre, mintha valamit elmulasztott volna, sietve felállott és egy setét gyapjuköpenyeget kerítve magára, egyik szekrénynek a rejtekéből egy különös alaku nagy ezüst kulcsot vett elő, melyre a nap, hold és csillagok képei valának vésvé, és ezt övébe dugva, két összekötözött batyut vett a hóna alá. Aztán a falak árnyékában a bálványok tornyához közeledett és ott eltűnt a földalatti rejteket nyílásában.

Nem sok idő múlva újra visszatért és különböző nagyságu batyukkal még kétszer egymásután ugyanazt az utat megtéve, visszalopódzott szobájába.

- Holnap még odahordom a szükségeseket, holnapután pedig dajkámnak, Jernének, Mike Saroltával együtt oda kell költöznie! - suttogá, eloltva mécsesét. Rövid pihenésre bozontos medvebőrökkel és lágy gyapjutakarókkal leterített fülkés ágyára dőlt, hol az álom himes pillangója azonnal szeméire ereszkedett.

Hosszu idők óta az álom mindig sokáig került a szeméit és az éj sötétjében minden rossz és bánatos gondolata fel szokott támadni, de most, mindjárt elfogta az álom édes lankadtsága és sohasem voltak olyan édes, gyönyörködtető álmái, mint ezen a rövid éjszakán.

Fruzsínával jártak a mézillatu, arany virágözönnel borított száldokfák alatt és egymás kezét fogva, nem is jártak, hanem úgy lebegtek a föld virághimes fűpalástja felett, mintha szárnyaik lennének, és valahány virágot Fruzsina leszakasztott, az mind ezüst hangon megcsendült és olyan édes tulvilági illatot árasztott, mely sziveiket egészen elmámorosította.

Ebből az édes álomból a horkázoknak a napkeltét köszöntő tárogatórivallása és az áldozati dob mennydörgő puffanásai verték fel, mert már javában készülődtek az új vezérválasztásra, az *Esküllőre*.

A várudvar kellő közepére fel volt már állítva az eskütétel nagy kőkockája, melynek közepére a szent száldokfájából készült jelvényes tányérra volt állítva az a kokuszdióból faragott kehely: szakasztott mása annak, melyből a hét honalapító vezér megitta a véráldomást. Azután előhozták a nagy Zandirhám kópajzsait az első alaptörvényekkel, Csaba vezér pejlo bőrére irt hagyományait és odarakták az eskükő mellé, melyet már körbe fogtak a hárslevélkoszorúval ékített büvellők vagyis énekes leányok sarlóformán görbített szélmetező késekkel.

Eközben a falórséget kivéve, felgyülekezlek az udvarra a fegyveresek, a hét vezér nemzetsége szerint, hét csoportra szakadozva, és minden csoport elején - mely az udvar más-más részén gyülekezett - állottak a vezérek, sisakjuk mellett egy egész kerecsenszárnyal.

Abban a pillanatban, midőn a nap kibukkant, a főtáltos, Zezárma hármat ütött az üstalaku áldozati-dobra, mely jelre hangtalan csend támadt, csak az ostromló tábor ébredező kürtölése szállongott felfelé egyes szakadozott hangokban. Ezután megszólalt az agg táltos tompa, reszkető szava:

- Véreim, igazhitü magyarok, vezérek és fegyveresek! Tudjátok a törvényt, ismeritek a szokást! Ha a száldokfa megvénül, új hajtása támad, ha a vezér elaggul, fiatal lép helyére. Ozdor Telegd, a vár ura le akarja homlokáról tenni a vezéri abroncsot! Új vezért kell választanunk, ki a falainkat ostromló ellenséget elseperje. Kiáltsátok hát egy értelemmel, kit akartok vezérnek! Kiáltsátok nevén, ki legyen Ozdor Telegd várur után a vezérünk!

- Ozdor Káldor levante! Valóban ő és senki más! rivallta, harsogtatta az egész tömeg, paizsait, fegyvereit csattogtatva.

- Ugy legyen, mint szivből, szóval kívánjátok! Menjetez hát s hozzátok ide a vezéri paizson, miként vitéz őseleink cselekedtek hajdanában!

A hét, fegyvertől csattogó vezér erre előlépett, s dobbanó léptekkel a várurhoz mentek, honnan egy hatalmas ércpajzson emelve előhozták az új vezért, kit ősz apja hajadon fővel s hegyével lefelé fordított karddal követett.

Káldor tagba szakadt ormóttan alakja, ezüst csillagos láncingben, mellén a nap küllős aranyképével, hosszunyelű aranycsákányára támaszkodva, a kihívó dölyf megtestesült képe gyanánt állott a paizson és kiülő homlokán a vezéri aranyabroncs ragyogott a felkelő nap sugárzó fényében.

Légrázkódtató ordítás fogadta mindenfelől. A horkázok repedésig fújták kürtjeiket, a fegyveresek kardjukkal, buzogányukkal verték, döngették pajzsaikat, mialatt lent az ostromlók táborában páter Chrysostomus csendes reggeli misét celebrált áhitatos buzgalommal, a tábori kápolnában.

- A vezér itt van! Kössétek meg tehát az ősmagyar vérszövetség szerét, miként hétvezér őseleink tevék a vezérválasztásnál, kiáltá ekkor Zezárma, és erre Káldortól kezdve minden vezér egy nyilat véve ki puzdrájából, hegyét a serlegben lévő borba mártotta.

Ekkor az agg Zezárma a nap felé terjesztette karjait.

- A mint véretek csöppjei e serlegbe hullanak, úgy hulljon annak a fejére minden átok, ki esküdött vezérét a harcban elhagyja, ki ősi hitét megtagadja, ki e várat, az őshit utolsó menedékét, minden csepp vérével meg nem védelmezi! kiáltá emelt hangon, mire újra légerszoktető eskürivallás harsant fel a fegyveresek ajkairól, a vezérek pedig Káldorral együtt nyilaik hegyével felhasítva karjaikat, vérüket az áldozatkehely borába csorgatták.

Elsőnek a választott vezér ivott a serlegből s utána a vezérek, mindegyik elismételve az eskü szavait, mely után a vezért pajzsaikon körülhordozták a várban és a várfalakon, az ostromlók pedig a kürtök, tárogatók szakadtig való rivallása és a bástyafokon kigyuló örömtüzek hirdetéik az *Esküllőt*, amelyre nagy áldozat, ez után pedig még nagyobb áldomás következett, mely két nap és két éjjel tartott egyfolytában.

Az áldomás végével aztán az új vezér vasmarokkal ragadá meg a parancsolás gyeploít.

Semmi se volt jó neki, a hogy azelőtt csinálták, hanem egészen új és szigorú rendet hozott be hadi népe között és maga köré gyűjtve a hadnagyokat és csapatosokat, mindenkinek kiszabta a maga helyét. A védelemre való szereket és ostromgépeket felhordatta, a kovácsokat, fegyverműveseket munkába állítva, éles kaszákkal ellátott nehéz kerekeket és malomköveket ácsoltatott össze, vastag fenyőgerendákkal, az ostromló seregek legázolására, óriási cserépedényeket töltetett meg szurokkal, gyantával és kénkövel, melyeket meggyújtva, a hajítógépek az ellenség táborába fognak röpíteni. S az első próbánál mindjárt sikerült is neki a templomos lovagoknak egy nagyon előre tolt fa vitornyát felgyújtani, mely szemük láttára el is égett a hegyoldalon.

A várbeliek erre harsogó diadalordításra fakadtak, Telegd ur pedig egészen oda volt a nagy örömtől. Magában már eddig is csodálta fiának nagy hadi tudományát, de most szentül meg volt győződve, hogy mihamarább összetöri és elsőpri a vár alól a Mikék ostromló seregeit.

- Az én vérem, az én igazi fiam vagy! Holnap a kún hadak közeledtekor én is részt veszek a kirohanásban! Oldalad mellett fogok küzdeni s polyvaként szórjuk szét a Mikéket! kiáltá feltüzeltlen. Apródjával kihozatta ezüst láncszemekből font szaracén páncélját, e nagybecsű és ritka ereklyét s az egész őrség láttára fiának ajándékozta:

- Ezt maga nagy ősünk: Huba vezér viselte! Semmiféle fegyver nem fogja a világon! - mondá ünnepélyesen és ezt az agg Zezárma is megerősítette, mert - ugymond - egyes szemei abból a szent kard vasából készítvék, melyet Hadur hajított le a világverő Attila számára az égből.

Káldor széles melle erre a büszkeségtől csak úgy dagadozott, és midőn lent az ostromlók táborában megpillantotta Ákos tollas vezéri sisakját, nem állhatta meg, hogy dölyfös kérkedéssel le ne ordítsa neki:

- Most jer, Mike Ákos! Bátyáimhoz a nap mezejére küldelek szolgálni!... De, nini, mi történhetik odalenn! Az egész tábor úgy sűrög-forog mint a felrugott hangyaboly! - tette hozzá, midőn látta, hogy kérkedő szavai nem jutnak el ellenfele füléig.

Telegd ur is odanézett éles szemeivel, de a nagy sürgés-forgás okát ő sem tudta kitalálni.

- Valaminek nagyon örülnek odalenn! - dörmögé bosszusan, midőn a visszhang szárnyán a felzuduló örömmriadalnak gyenge moraja őhözájuk is eljutott.

Ennek az örömmriadalnak pedig az volt az oka, hogy Barangh hadnagy küldöttje épp akkor hozta meg annak a hírét, hogy Csonthalomnál Ükkös kún vezér hadait visszaverték és elszélesztették.

Ennek öröme Ákos és Adelmonte mindenféle nagy örömtüzeket gyujtattak a beálló éjszakában, melyekre viszonzásul néhány szurokkal és kénkövel töltött cserépedény repült le a vár ormairól. De vizes bivalybőrökkel csakhamar elfojtották ezeket.

- Öt darab Lizimachus-aranyat kap, ki hírét hozza, miért örvendeznek a keresztények táborában? - ígérgette nagy mérgelődve Telegd ur és a nagy jutalomtól csábítatva, egy Robonc nevű íjjas kötélén le is ereszkedett a várból, hogy ezt kipuhatolja.

De még mielőtt kémjük visszaérkezett volna, ők is megtudták ennek az okát, mert az éjszaka közepén, a mult napokhoz hasonló jeltűz gyulladt ki a hegyeken, melynek láttára Telegd ur a düh és megrettenés sivító kiáltását hallata:

- Ükköst és hadait visszaverték!

- Visszaverték! - ordítá Káldor is, egészen elfehéredve dühében.

- Az átkozottak! Ármány pusztítsa el valamennyit! - átkozódék a várur, ökleivel a lohadozó örömtüzeket fenyegetve. De egyszerre elhallgatott és véreres szemeivel merőn az újra fellobbanó és elalvó jeltüzeket vigyázta.

- Még nincs minden elveszve! - szólott rekedten. Ükkös azt izeni, hogy más, jobb utat talált, melyen keresztülvághatja magát. Jövetelét holnap a Kecskéhátról füstoszloppal jelenti. Most jer! Mondok valamit! Ha ti örömtüzeket gyujtattatok, én mással felelek rá! Hanem attól a Mikék vérkönnyeket sirnak és az égre üvöltenek fájdalmukban! - sziszegé, fiát magával vonva.

A tornácra érve, Zoltánnak, ki ép a szeresházból egy marék kovával tért vissza, alig maradt annyi ideje, hogy egy oszlop mellé rejtőzzék, mert apja dühtől habzó átkait hallva, jobbnak látta, ha nem mutatja magát előtte, de minden csepp vére jéggé fagyott, midőn Ozdor Telegd bosszut lihegő, tompa szavait meghallotta:

- Holnap mi rendezünk ünnepet nekik! A Mike-lánynak meg kell halnia! Én fogom a bástyán félholtra kinezni, azután ciheren égetjük meg, mint a boszorkányokat, apja, bátyja és az egész keresztény had szeme láttára! Értetted!?

- Igy lesz, jó apám! Minek is tovább várni! Elvégezzük ezt a kúnok nélkül is! Mike Ákossal pedig majd én számolok le! Zoltán egész valójában megborzadt, de egyuttal megszilárdult abbéli elhatározásában, hogy még ma éjjel mernie, kockáztatnia kell mindent, különben holnap már későn lesz.

Alig hogy atyja és bátyja távoztak, felsietett a városztályba, dajkájához, az öreg Jernéhez.

- Jó dajkám, - kezdé még mindig halványan a felindulástól, - holnap a Mike-lányt meg akarják égetni a bástyákon.

- Kegyelmes Jézusom, légy velem! - kiáltott az öreg, orsót, fonalat kiejtvén kezéből.

- Ennek azonban nem szabad megtörténni, nem, míg én élek! Jó öreg dajkám és nevelőm, készen vagy-e, el vagy-e szánva mindenre? - kérdezte kigyult arccal, mire ez becézőleg simogató végig fürtös szőke haját.

- Ha te nem sajnálsz fiatal életedet, én sajnáljam azt a pár évet, ami az enyémből még hátra van?

- Ugy hát akkor légy készen! Látod-e, mi ez?

- A bálványok tornyának, a nap tornyának a kulcsa! Gyermek, hogy került ez a féltett ereklye a kezeidbe? Ha ezt atyád, Telegd ur sejtene! - suttogá az öreg rémülettel.

- Megölne, az bizonyos! - szólt Zoltán csendesen. De hát nem sejtí és nem is szabad neki sejtíenie. A Mike-lány megmentéséről gondolkodva, született meg az az eszme agyamban, hogy mindkettőtöket a bálványok tornyába rejtelek, míg a szabadulásra idő mutatkozik. Mindenhol keresni fogják a várban, csak ott nem, mert ehhez a kulcshoz a jövő tűzgyújtó ünnepig nem nyulnak, valamint addig a rejtek út tájára sem megy senki. Hallgass hát ide, jó Jerném! Ti éjfélkor a Mike-lánynyal oda vonultok. Én oda hordtam mindent, amire szükségtek vagyon és te oltalmazólag vele maradsz, míg csak övéinek vissza nem adhatjuk.

- Igen ám! De a Mike-lányt hogy hozod ki börtönéből?

- Az az én gondom! Te csak légy készen, és a Hetevény-csillag feljövetelekor várj ránk a földalatti rejtek-ut bejárójánál. De vigyázz, hogy valaki odamenőben meg ne lásson!

- Ezt csak bizzad rám, édes mézsem! Nem hiába tartják az öreg Jernét még most is alirumnának, ki ismeri a látatlanná tevő, bűbájos zárnyító-füvet!

- Ha pedig úgy rendelné Isten bölcs végzése, hogy rám kitudódnék a Mike-lány megszabadítása. - akkor az én életemnek vége. Atyám és bátyám kérlelhetlenek lesznek!

- Isten őrizzen meg ettől! - vágott közbe Jerne elszörnyedve.

- Ne szakíts félbe! Mondom, ha ez megtörténnék, akkor te minden erődből rajta légy, hogy a Mike-lány megszabaduljon. Legalább hasztalanul ne essék áldozatul életem! Bod örködni fog és kéznél lesz mindenben; Madár pedig, atyám medvebeinek a pecérje, minden éjjel tudósítani fog a történekről, hogy meneküléstekre az alkalmas időt kiválaszthassad. E hűséges fiuban megbizhatsz és átadhatsz neki minden üzenetet.

- Jézusom! Atyám! Csak vigyázz, gyermekem, magadra! Inkább a Mike-lány veszszen el, hogysen néked egyetlen hajad szála is meggörbüljön! aggodalmaskodék az öreg remegve.

- Dajkám, hogy mondatsz ilyent! - szólott szemrehányólag. Rajtad kívül nem bánkódik értem, nem sirat engem senki. A Mike-lányt pedig apja, anyja, bátyja és huga siratnák.

- Az én szívfájdalmam is fölér ezekével! - mondotta az öreg asszony.

- Tudom, jó dajkám, tudom! - De lásd, megígértem Mike Fruzsínának, hogy nénjét megmen-tem... Bod egy hártylevélkét hozott tőle... azért, ha én elvesznék, mondd meg neki, hogy érette tettem meg mindent, hogy az ő szép szemei ne sirjanak, hogy az ő gyenge szive ne fájjon testvérnénje után... talán így néha gondolni fog reám. Ez utóbbi szavakat mintegy magában mormogta, mialatt arcán boldog derű sugárzott.

Az öreg Jerne csak némán bólintgatta rá fejét ugy ezekre, mint Zoltán további szavaira, melyekben még egyet-mást lelkére kötött. Mikor a Bujdosók lámpása és a Hadvezető csillag ragyogni kezdett az égen, megölelte az öreget, mit ez egész szivéből viszonzott.

- Most pedig áldjon meg az Isten, jó dajkám te. Megyek, hogy te is, én is készen legyünk min- dennel! - Ezzel kisietett a tarkára festett és cifrára faragott oszlopos folyosóra és szobájában több öl hosszú kötelet tekerve derekára, midőn a legkisebb nesz is elcsitult az apja és hivei által lakott városrészekben, az épület azon toronyszerű része felé lopózkodott, mely hajdan atyja első nejének, a fejedelmi származású Zenikőnek szolgált lakásul s melyben most a fogoly Mike Sarolta epedett szabadulás után.

Koromsötétség fogadta mindenütt, csak az oszlopos tornác végén pislákol az örök szövét- neke, melynek téveteg fényénél látta, hogy mind a két kópjás őr a falhoz támaszkodva alszik.

Erre a falba rótt lépcsőkön fellopózkodott az emeletre és betömve a vállán hozott takaróval a keskeny ablaknyílást, kicsiholt és meggyújtotta a fülkébe készített mécses, melynek világánál egy élesvasu kópjával felfeszítette a boltozat közepén kijáró és újra visszahelyezhető göm- bolyú kőlapot.

- Mike Sarolta ébren vagy-e? Csendesen felelj! - suttogta a setét nyílásba és midőn kérdésére megkapta a feleletet, leoldozta a derekára tekert kötelet és leeresztve a nyílásba, bátorítólag suttogta:

- Ha meg akarsz szabadulni, hurkold erősen derekad köré. Ne félj! Karjaim elég erősek, hogy felhuzzassalak!

- Nem félek! Inkább a halál, mint a holnap rám váró borzalmas vég, melylyel rablóim fenyegetnek! hallatszott fel a sok sirástól fáradt tompa hang.

- Csitt! Egy szót se! Készen vagy?... és a mélységből felhangzó gyenge válaszra, izmos karjai- val huzni kezdé felfelé a kötelet, mignem a setét nyílásban megjelent Sarolta halvány arca szétbomlott fürteivel és mindkét kezével megragadva a nyílás párkányát, kikapaszzkodott az üregből.

- Ki vagy? Kinek köszönjem szabadulásomat! - kérdezte meleg hálával.

- Még nem vagy megszabadulva! Egyelőre csak elrablóid dühe és boszuja elől menekültél! - felelt Zoltán, a követ sietősen visszahelyezve a nyílásra.

- Isten segíteni fog továbbra is! - szólt Sarolta áhítatos fohászszal. De ki vagy te, nemeslelkű szabadítóm?

- Fruzsina hugodnak megígértem, hogy még életem árán is megszabadítlak. Most már meg- mondom a nevedet is, tudom, nem fogsz visszarettenni tőle. Ozdor Zoltán vagyok, a várur legkisebb fia, védőd és barátod! felelt Zoltán.

Sarolta akaratlanul visszadöbbsz a Ozdor név hallatára, de a másik pillanatban már önkénytelen bizalmat kezdett érezni az ifju borongós, nemes vonású arca láttára.

- Honnan ismered Fruzsínát? kérdezte halkán.

- Erre most nincs idő! Bizzál bennem, mint barátodban. Öreg dajkához egy rejtekhelyre foglak vezetni, honnan alkalmas pillanatban menekülni fogtok. Most pedig add kezedet, mert a mécses el kell oltanom! - szólt Zoltán, a mécses eloltva.

Kéz kézben haladtak a koromsötétségű folyosón s midőn a lépcsőhöz értek, a setét takarót Sarolta világos alakjára burkolva, levezette a folyosóra, honnan árnyként suhantak végig az alsó városztály zegzugos tornácain, az udvaron pedig mindenhol a falak mellé lapulva, rövid ide-oda kanyargás után, elérték a földalatti ut bejáratát, hol már az öreg Jerne várta őket.

- Itt vagyunk, jó dajkám. Nesze a torony kulcsa, rád bízom! Itt addig biztonságban vagytok, míg a szabadulás órája elérkezik! - mondotta Zoltán, miközben gyengéden betolta őket a rejtek setét, gádorszerű nyílásába.

- Hála és dicsőség Istennek! Eddig mentve vannak! - sóhajtá, de a szívét szorongató aggály mégsem akart könnyebbülni. Mindazáltal boldognak és elégedettnek érezte magát, mert tudta, hogy az öreg Jerne Saroltát megfogja szabadítani, bármi történjék is övele és ebben a tudatban tért pihenésre. Oly szép álmai voltak, hogy még a horkázok falrengető tárogatóira se ébredt fel, sem pedig arra a mennydörgésszerű hármaskürtölésre, melylyel Ozdor Telegd az ostromlók figyelmét akarta felébreszteni. Mikor látta, hogy felhívására az alanti táborban nagy várakozással összetódulnak, egy hosszú hársfakéreg túlkön a következőket kiáltotta egyik kádárjával alá:

- Zeleméri Mike Ákos, hívjad ide apádat, anyádat és minden nemzetségedet, mert ezen a máglyán hugodat fogják megégetni, három levante fiam haláláért. Ezt izenem néked én, Ozdor Telegd a Szomoruágból, Harag-Bálványosvár ura.

Telegd ur bős örömmel élvezte azt a zavart lóást-futást, ami erre az alanti táborban következett és hangos parancsszóval riogató embereit, hogy serényebben halmozzák a cihert és gyantásfát a szöglettorony rondellájára, a hol máris hatalmas máglya volt összerakva, a közepéből magasra kiemelkedő párkányos cölöppel, hogy a rákötözött áldozatot mindenki láthassa.

De már abban aztán nem gyönyörködött, ami ezután következett. Az ostromlók lázas sietséggel négy hajítógépet vonszoltak a rondella irányába s olyan kőzáporral árasztották el a tornyot és környékét, hogy rövid idő alatt tizenkét fegyveresét zúzták halálra a súlyos kőövegek, a többi pedig fejvesztett ijedtséggel futott, menekült el onnan. Dühöngve, szitkozódva parancsoló vissza a futókat, de biz azok nem valami serényen engedelmeskedtek neki. Nagy rikácsolással a fiát kiabálta elő:

- Köttesd a cölöphöz a leányt, mindjárt felhagynak a hajígálással! - tanácsolta neki Káldor.

- Arany tanács - rikkantott Telegd ur és vele együtt rohant Sarolta börtöne felé, de majd sóbálványnya meredt, midőn a szobát üresen találta és a két ór mit se tudott a fogoly eltűnéséről mondani.

- Ki tette ezt? Ki segítette a szökésben! - ordítá vérbenforgó szemekkel.

- Ki tette? Ez a korcs, elfajzott lidércköltés tette! - ordította Káldor, egy picinyke ezüst forgóba dugott sastollat tartva atyja elé, a melyben az legkisebbik fia tulajdonára ismert.

Elfojtott átokkiáltással kapta ki a forgós sastollat Káldor kezéből, azután fogcsikorgatva rohant a felső városztályba, hol Zoltán még mindig édes álomba merülten pihent ágyas fülkéjében és fél kezével mellen ragadva, pehelyként lódította ki a szoba közepére.

- Hol van, hová tetted a Mikék leányát, te áruló kigyó? - ordította rá rettenetes hangon.

- Megszabadult! - suttogta ez falfehéren az ijedtségtől.

- Megszabadult! - hörgé a várur és a másik pillanatban iszonyú öklével olyant sujtott Zoltánra, hogy az vértől borítva zuhant végig a szoba fehérgyapjas szőnyegén.

- Vettesd alá a várfalakról ezt az áruló kigyó fajzatot! - mondotta Káldor zordonan.

- Nem! Elő kell kerítenie a Mike-leányt! Ha nem, azon a máglyán hal meg, ami annak a leánynak volt szánva! A nélkül, hogy csak egy pillantást is vetett volna mozdulatlanul heverő fiára, távozott a teremből és leérve kemény parancsot adott embereinek, hogy a várnak minden zegét-zugát kutassák át, mert a szökevénynek még valahol a várban kell lappangnia.

- Ennek az alattomos kigyónak cinkosai is vannak a várban. Ha felocsudik, ki kell vallasdunk, apám! - kiáltá Káldor.

- Hát vallasd ki!

- Ne félj, meg is teszem! Ha darabonként kell is szétszednem az áruló testét, de ki kell vallania! - szólt Káldor és egy vén asszonyt küldött fel a palotába, hogy mossa életre öcscsét és jelentse meg neki azonnal, ha magához tér, hogy kivallathassa.

A vén asszony azonban csak estefelé csoszogott be ezzel a hírrel, de hozzátette, hogy napok kellenek, míg annyira magához tér, hogy értelmes feleletet bír adni. Most félre beszél.

Ez a vén asszony véletlenül Madárnak, a pecérlegénynek az anyja volt és midőn Zoltán nagy kinnal felnyitá szemeit, ezt és fiát találta ágya körül.

- Nem találták meg őket? - suttogta Zoltán. A pecér intett, hogy nem.

- Emeljetek fel! - suttogá és nagy fáradsággal egy hártadarabkát véve ki oldaltarsolyából, nagy kinnal néhány szót karcolt rá ónhegygyel, azután ezt Madárnak adva, csak annyit birt hebegni, hogy éjféltájon a zászlóárbócnál dobja alá Bodnak, ki majd rendeltetése helyére juttatja. Ez másnap meg is történt, mert páter Chrysostomus tudatta Ákossal, hogy nővére bár ugyan még a várban van, de azért meg van mentve az Ozdorok bosszujától.

Bár e hír a tegnapi rémes fenyegetés után megnyugtatólag hatott Ákosra, mindazáltal hadi tanácsra hívta össze a templomos lovagok főbjeit és hadnagyait, mert, mint Adelmonte Henningnek mondá, addig lelkének nem leszen nyugalma, míg e pogány fészket be nem veszi. Míg Sarolta a várban rejtőzik, minden pillanatban ki van téve a felfedeztetés veszélyének s ha még egyszer az Ozdorok kezébe kerül, menthetetlenül veszve van.

Adelmonte teljesen egyetértett vele és a haditanács végével, minden nélkülözhető ember, sőt még a környékbeli jobbágyság is, ásóval, kapával és csákányokkal serényen nekiállott a várhegynek, hogy a faltörők és vívótornyok részére járható pályát egyengessenek.

Midőn a toronyőrök ezt Káldornak hírül vitték, nagyot nevetett rajta és a beszélőtülkөн csufolódva lekiáltott:

- Hej, Zeleméri Mike Ákos! Talán bizony el akarod a hegyet hordatni alólunk! - és szavai végeztével öldöklő nyílzáport bocsáttatott a munkásokra, mely azonban nagyon kevés kárt tett bennük, miután a templomos lovag tanácsára minden ember vastag szalmafonást viselt elől-hátul, mi a nyilak erejét tetemesen meggyengítette.

Ozdor Káldor maga is nyilat nyil után repített lefelé, midőn egyszerre hosszú tiszafa-ivét mellette álló apródjának dobva, berohant atyjához.

- Délfelől vastag füstoszlopot látok felszállni! - mondá sebesen, mely hirre Telegd ur is felvillanyozódva ugrott fel és a bástyákra sietve, kezével beárnyalá bokros szemöldeit:

- Ez Ükkös kún vezér jele! Ha számításom nem csal, holnap délverő táján itt lesznek!

- Akkor mi is kitörünk! - kiáltá Káldor és a bástyákra, a kapu mögé kaszás kerekeket, görgő malomköveket hordatott, a kopja- és nyillövő-gépeket pedig a kaput védő tornyok ormaira állíttatá fel.

- Ugy látom, a Krisztushivők táborában is nagy hadi készülődés folyik! - figyelmezteté Káldort a vezérek egyike, ez azonban elbizakodva rántott egyet a vállán:

- Csak hadd készülődjenek! Mennél többen jönnek, annál többen mennek Ábrahám kebelébe!
- mondá durván.

Éjfél felé közeledett az idő s Zoltán szemére nem jött álom, fájdalmasan lüktető fejét kezére támasztva, szomorúan merengett a mécses lobogó lángjába.

Egyszerre könnyü suhogás riasztotta fel álmodozásaiból.

- Dajkám, Jerne, hogy merészelsz idejönni? Atyám és bátyám minden percben betoppanhatnak, mert én is fogoly vagyok!

- Tudom, lelkem gyermeke, tudom! De azok után, miket Madár mult éjjel elmondott, látnom kellett téged! - felelt az öreg odasietve és gyengéden karjaiba zárta.

- Milyen halavány vagy! S mindezt mi értünk! - folytatá sajnálkozva, miközben egy cseréptégelyt véve elő, a benne levő zöldes írral bekente homlokát és halántékait, egy barna írral pedig betapasztotta a fején végigvonuló sebet, melynek olyan fájdalomcsillapító hatása volt, hogy Zoltán megkönnyebbülten sóhajtott fel:

- Oh, mily jót tesz e balzsam! Mintha elvágta volna fejem tüzesen lüktető fájdalmait!

- Tudom drágám, tudom! Ép ezért jöttem! Ha életemmel kellene is megfizetnem, mégis eljöttem volna, hogy fájdalmaidat csillapítsam!

- Köszönöm, jó dajkám, de most eridj, siess vissza rejtekedbe! Nehogy atyám vagy bátyám itt találjanak! - szólt Zoltán aggodalmasan.

- Ne félj, nem jönnek azok most ide, se ma, se holnap! Mindazáltal, te csak maradj fekvé, hadd higgyék, hogy még mindig eszméletlen vagy!

Zoltán bánatos szomorúsággal ragadta meg az öreg cirógató kezeit:

- Oh dajkám, nem az ütés fáj nekem, hanem az, hogy atyám keze adta.

- Ne busulj! Isten nem hagy el! Még minden jóra fordul! - vigasztalá reszkető szóval az öreg. Egész életedben gyűlölettel és haraggal környeztek, de te azért mindig szeretettel és szelidséggel küzdöttél ellenük! Ennek meglesz a bére! Kétannyi szeretet vár rád a jövőbe, mint a mennyit a gyűlölettől szenvedtél.

Zoltán szomoru kétkedéssel ingatta fejét.

- Lásd, gyermekem, valahányszor valami nagy fordulás készül, azt én mindig megálmodom, és ez az álmom rendszeren be is szokott teljesülni. Most is megálmodtam, hogy rövid időn belül nagy változás lesz itt a várban, s azzal végeszakad az ostromnak és minden véres ortályoskodásnak.

- Adná Isten, hogy úgy lenne! - sóhajtá Zoltán.

- Ugy lesz! Ebben bizhatol.

- De, most eridj, jó dajkám! A Mike-lány félni fog magában. S többet ne keress fel. Ne tedd kockára életedet.

- Mert te kéred! Hanem te is fogadj nekem szót! Igérd meg, ha atyád vagy bátyád jó, tedd magadat eszméletlen betegnek.

- Szinleljek? Álarcoskodjam! Dajkám, ezt ne kívánd tőlem! - szólt heves visszautasítással.

- Jó, hát nem kívánom! Csak ne heveskedj, mert sebed újra fel fog szakadni! - válaszolta Jerne, magában pedig mást gondolt, mert egy piciny szerpentinkéből faragott phiolát vett elő.

- Nesze drágám! Ebből mindig husz cseppnyit csorgass egy ejtel tiszta forrásvizbe, hogy mielőbb talpra állj! Most pedig szintén igyál belőle egy cseppet.

Zoltán, hogy kedvét ne szegje, megtette, mire az öreg Jerne elégedetten surrant ki a szobából.

- Ettől mélyen aludni fog! Az a két hóhér nem tudja kivallatni, dűnnyögé elégedetten, mialatt öregségét meghazudtoló fürgeséggel egyenesen a nagy áldomásterem felé lopódzott s ennek közelében meghuzódva, fejcsóválva hallgatta Ozdor Káldor hetvenkedéseit, ki mámortól nekivörösödött ábrázattal fogadkozott, hogy holnap kettőbe fogja hasítani Zeleméri Mike Ákost, Telegd ur pedig bozontos fejével mindannyiszor sötét kedvteléssel bólingatott reá.

- Ha te Mike Ákost, akkor én meg a másik vezért, a fehérköpönyeges templomost hasítom kettőbe! - kiáltá nekitüzesedve barátja, Uzor, a fiatal kopjás-vezér.

- Fogadjunk rá! Én elébb készen leszek Mikével, mint te a templomossal! - ordítá Káldor szikrázó szemekkel.

- Fogadjunk! - kiáltá bortól hevült fejjel Uzor vezér is.

- Én aranypántos, drága ivótülkömet teszem ki, a te feketefejú sólymod ellenében, melyet hiába kértem szép szóval és nehéz aranyokon tőled! - recsegte Káldor, széles tenyerét megerősítő kézcsapásra nyujtva.

- Áll! - harsogtatá Uzor és jobbával az odanyujtott tenyérbe csapva, de, hogy egyőnk se előzhesse meg a másikat, öveinknél fogva, egymáshoz láncoljuk egymást, miként a csatákban az igaz jóbarátok szokták.

Káldor ebbe is készségesen beleegyezett, noha atyja hevesen ellenezte.

- A vezérnek serege élén kell lenni! - mordult rá haragosan.

- Hát iszen ott leszünk mind a ketten! - Addig feleselt, ungorkodott Telegd urral, mig ennek kénytelen-kelletlen engednie kellett, mely fogadás olyan harcratüzelő lelkesülést gyujtott a jelenlevőkben, hogy kívülök még öt pár jóbarát szándékozott magát a holnapi kirohanásban összeláncolni.

Éppen az utolsó áldomás-serleget ürítették, midőn Likor, a főkapuőr azt jelentette Káldornak, hogy jó lenne egy pár világító szurokkoszorut lehajítani, mert gyanus mozgolódás hallatszik a hegyoldalon. Mintha vítornyokat és faltörő kosokat vontatna az ellenség felfelé.

- Hát csak hadd vontassa! - torkolta le büszkén, de azért néhány szurokkoszorut mégis lehajíttatott. Ám mielőtt még láthattak volna a lángjánál valamit, nedves bivalybőrökkel menten elfojtották.

Egyet azonban mégis megláttak, azt, hogy a hegyoldalt sűrű, átláthatlan köd üli el mindenfelé.

- Köd-e ez, vagy füst? - kérdé káromkodva Telegd ur, ki mindjárt valami cselt gyanított.

- Akár köd, akár füst, kutyát fognak vele!⁴ Fuggjon az őrség riadót, hadd lássák, hogy éjjel-nappal örökösünk! - parancsolta Káldor; mire az őrség egész reggszürkületig fujta az örökösöt, a mivel meg éppen az ostromlók malmára hajtották a vizet, mert a nagy rivallásban egészen elnyomta az ostromgépek és vitoronyok nehéz görgését és csikorgását, melyeket Ákos parancsára a nedves szalmából és nyirfalevélből gerjesztett sűrű füstfelhők oltalmazó leple alatt felfelé vontattak.

Hajnalhasadáskor azonban maga Káldor is a düh és megrettenés érzésével látta, hogy a hegyoldalon nemcsak lecsapó hidakkal ellátott vitoronyok, faltörő kosok és hajítógépek görögnek felfelé, hanem még olyanféle furfangosan kiesztelt ostromlószeres is, melyeknek védelme alatt az ő nyilai, kopjái és kövei mit sem árthatnak az ellenséges csapatoknak, melyek bár lassan, de azért egyre közelednek a falak felé. És midőn a horkázók a felkelő napisten tiszteletére megzendítették a tárogatókat, olyan pusztító nyíl- és kopjazápor zúdult a falakra, hogy eszük nélkül rohantak le a bástyákról.

A haragváriak dühös ordítására a keresztények diadalmas Jézus segíts! kiáltása felelt öldöklő kőzáró kiséretében, mely ettől kezdve szünet nélkül zúgott, csattogott mindenfelé, ahol csak egy ember mutatkozott a bástyákon.

- Megfizetünk ezért! - fenyegetőzött Káldor, a halottak és sebesültek láttára, azután, hogy embereibe lelket öntsön, riadó énekszóval szökött a bástyákra s maga lódította el a hajítógép csappantyúját.

- A falakra, vitézeim! - ordította harsányan, midőn a nehéz szikladarab egyik vitorony oldalát betörte és több embert megölt az ellenségéből. Előre! Miénk lesz a diadal! Aki meghal, az a fényes napmezőkre jut Hadurhoz! Előre hát! - tüzelte embereit, kik nekilelkesülve bátran tolongtak köréje.

Kezében súlyos csatabárdját forgatva, járt-kelt lelkesítve a bástyákon. Ezüst láncszemekből font szaracén munkájú láncingén, elől a nap aranyképe ragyogott küllős sugaraival és drágaköves, aranyozott ezüst övéről egyfelől hosszú kétélű csatapallosa, másik felől hosszú darab hegykristályból faragott buzogánya csüngött, ezüst sisakján pedig egy kiterjesztett szárnyu ráró madár ült villogó drágaköves szemekkel.

- Gyujtsátok fel a vitoronyokat! Elő a szurokkoszorúkkal és kénköves cserepekkel! - parancsolta, Telegd ur pedig a siketítő harci lármától neki szilajodva, pajzsát verte, döngette buzogányával, közbe-közbe kopját, kelevézt hajigálva az ostromlókra, kiknek vitornyai mennydörgő dübörgéssel gördültek előre, egy-két faltörő kosuk pedig már Haragvár falait zúzta, rengette ormóttan vasfejével.

Tüzes szurokkoszorú, hordónyi cserépgömbök lobogó gyantával, kénkövel telve, repültek, omlottak mindenfelé.

Amerre egy-egy leesett, égő lángtenger csapott fel nyomából, a vitoronyok ércel fedett tetején és oldalain égő lavapatakok csorogtak alá, a haldoklók és sebesültek jajkiáltásaiba a bástyákról aláhullók halálsikoltása vegyült, túlharsogva az elégettek ordításaitól, kik hemperegve gördültek, bukfenecetek alá a hegyoldalon.

---

⁴ Kutyát fognak vele, ősrégi kifejezés, azaz hasztalan, eredménytelen munkát mívelnek.

Ákos és Adelmonte kitűnő hegymászó lovaik hátán, majd itt, majd ott vágattak a csapatok élén, midőn egyszerre, a legvadabb küzdelem zajában, a vár bástyáiról egetvető örömrivallás harsant fel, melyre a kunok csatakiáltása válaszolt, kik Ükkös vezérrel az élükön, az elhagyott templomos tábor felől rohantak elő az ostromlókra nyíl- és kopjazáppal árasztva el ezeket.

- Nyissátok fel a kapukat! Elő az ostromszerekkel! Gázoljátok le a malomkövekkel! - ordította csatabárdját csóválva Káldor, mire csattogva ereszkedett le a vár vashidja és dübörögve lódultak elő a páros kaszás kerekek és összeácsolt malomkövek, hogy véres utcákat törjenek az ostromlók között. Adelmonte azonban erre hátrálót fuvatott, hirtelen tért engedett a vakon utána rohanó kun csapatoknak, hogy az alá gördülő malomkövek és kaszákkal ellátott kerekek egyenesen ezek soraiba vágtak. Oly rettentő zavar kerekedett erre, hogy a csapatjaival kirohanó Káldor egyenesen ebbe az ide-oda gomolygó tömkelegbe rontott bele.

- Jézus segíts! Hadur isten! Damasek isten! - hangzott mind a kétfelől, midőn Ákos és Adelmonte csapatjai kétfelől az összegabalyodott hadra csaptak, melyből a nagynehezen kikeveredő kunokat Barangh hadnagy nekiszorította a meredélynek és ott támadt rájuk. Káldor észrevette a veszedelmet s hogy el ne vágják csapatjával együtt a várkaputól, nem állott helyt, hanem hátrálva igyekezett magáról elverni a templomosokat, míg csapatjának másik része, Ákos és Adelmonte hadai közé ékelődve, soronként hullott el legvitézebb hadnagyaival és vezéreivel egyetemben, ezek súlyos hadi szekercéi és kétélű csatapallosai alatt.

- Kapcsold ki övedről a láncot, különben itt veszünk! - hörgé Uzornak, mert a küzdelemben keveredve, a belé akadók majd lerántották mindkettőjüket a lábukról s a mint a lánc kivolt kapcsolva, csatabárdját villogtatva rohant a kapu felé, mert Tamásfi hadnagy kopjásaival a leeresztett hidat készült megostromolni.

- Utánam Hadur hivei! Be a várba! Fel a falakra! - kiáltá túldörögve a csatazajt. Szavaira azonban nem hiveinek követő ordítása, hanem Mike Ákos érces hangja felelt, ki lováról leszökve, Adelmonteval együtt rohant feléje. Ám az ütközet forgatagában Ákos Uzor vezérrel, Adelmonte pedig Káldorral került szembe, ki ellenfele hosszú pallosának láttára elhajítja csatabárdját és ő is két kézre való csatapallosát rántotta elő.

A felvonó hid mély árka szélén ép akkor kezdtek az élet-halál küzdelemhez, midőn Telegd ur a félig felvont hidat ép lekészült számára eresztetni, de midőn látta, hogy Mike Ákos megöli Uzor vezért, a templomos lovag pedig milyen ádáz dühvel támad fiára, torkaszakadtából ordítani kezdte.

- Fújjátok a szent kürtöket, horkázok! Jövel Hadur! Te Dézs isten! Te Damasek isten! Te Hadur isten! Te Jzes isten! Te Jerid isten! Ébredjetek! Nézzetek alá a fényes napmezőkről! Ébredjetek! Segítsétek az ősi hit igaz bajnokát győzelemre! - ordította és hogy maga is segítsen a horkázoknak az alvó ősiszteneket felverni álmukból, dübörögve verte, kongatta buzogányával rézpajzsa öblét.

Az ősisztenek azonban nem segítették Káldort, ki heves harc után, halálos sebtől találva, bukott le a felvonó hid árkába.

- Megöltél, templomos! - kiálta fel megtört hangon. Kegyelmes és jó uram légy majd a nap mezején a másvilágon.

- Térj az igaz Istenhez! Testvérek leszünk az Uristenben! - kiáltá a templomos, de szavait elnyomta a várbeliek, de különösen Ozdor Telegd haragos fájdalomordítása, ki immár legutolsó fiát is elvesztette a Mikék és a keresztények ellen támasztott harcában.

- Huzzátok fel a felvonó hidat! Nincs már isten! Hadur isten! A keresztények istene erősebb! - ordítá bőszen elkeseredettséggel, midőn a szögletorony bástyájánál egyszerre mennydörgő csattogás között az odagördült vitorony csapó hidja leereszkedett és Mike Ákossal az élükön a keresztények özönlöttek Haragvár falaira.

- Kardot ide! Kardomat és pajzsomat! - ordítá, midőn a falakhoz gördülő vitoronyok egyikéből egy nyíl úgy vállon találta, hogy a körülállók karjaiba roskadt.

- Védjétek a várt az utolsó csepp vérig! - hörgé elborult szemekkel, midőn hivei levitték a bástyáról, kiből a várur és fiának elestével, mintha kilett volna lopva a lélek, fejüket veszítve, azt sem tudták, hogyan és miként védekezzenek. Midőn az est setét fátyola leereszkedett, mint a kergetett vadak egyik toronyból a másikba menekülve, engedtek utat a betóduló ellenségnek.

E válságos percekben Madár, a pecér, lélekszakadva bukott be Zoltán szobájába, ki a rémséges csatazajra csak késő este ébredt föl abból a mély álomból, melyet az öreg Jerne álomitala idézett elő.

- Ébredj uram, ébredj! Bátyád elesett! Atyád halálra sebesült! A várat elfoglalta az ellenség! - ordította remegő hangon.

Zoltán szédülve szökött fel e riasztó hirre és támolyogva rohant kifelé. A friss levegő és a zürzavaros csatazaj azonban mindjárt magához térítette és lerohanva az udvarra, épp akkor ért haldokló atyjához, midőn a leeresztett felvonó hidon a fáklyákkal és vaskosaras szövétnekkel betóduló ellenség dühödt boszúkiáltással a vár urát: Ozdor Telegdet halálra kereste.

Egy elesett pánczélos vitéznek a kardját felragadva, villogó szemekkel vetette magát a berohanók elé s kettőt-hármat megsebesítve, éppen a tetőtől talpig páncélba öltözött Bodzai Mikes Tamással készült összemérni kardját, midőn egy magas nőalak rohant a fegyveresek közé.

- Le a fegyverekkel! Ő az én szabadítóm! - csendült fel egyszerre az ádáz harci zaj és kardcsattogás között Sarolta hangja, ki Zoltán mellé állva, védőleg emelte fel kezeit. Mellette az öreg Jerne állott, remegve összekulcsolt kezekkel.

Sarolta hangjára Ákos örömképzése felelt. Kitárt karokkal rohant nővérehez, mialatt Adelmonte és hadnagyai csakhamar csendet és fegyvernagyvást parancsoltak az elfoglalt várból, s az örömhírral gyors hírnököket küldöttek Torja várába.

- Férfjedet ez örömhír teljesen lábra fogja állítani! Már a javulás útján van! - ujságoló Ákos a nővérenek, mialatt az öreg Jerne gondos kezeivel a haldokló várur utolsó nehéz perceit könnyíté meg, ki az ágya elé előtt térdelő Zoltán fejére téve kezét, utolsó erejével megáldotta fiát, az egész életében gyötrött és üldözöttet.

- A halál rövid perceiben belátjuk egy hosszú élet tévedéseit! - ezekkel a szavakkal vált meg fiától, ki őszintén és szívből megsiratta és fiui kegyelettel övéi mellé temettette el.

Másnap reggel aztán nagy kísérettel átjött Torjáról Zeleméri Mike Ompoly főkirálybíró és a kíséret között ott mosolygott Fruzsina bájos arca is, ki nemcsak azért jött, hogy nővérét megölelje, hanem azért is, hogy Zoltánnak melegen megköszönje, amit érette tett.

- Anyám is akarna látni! Eljössz-e hozzánk? - kérdezte tőle Fruzsina édes hangon.

- Hát te akarsz-e, hogy elmenjek?

Ujabb kérdésre a lányka lesütötte szemét és olyan hangon, hogy csak Zoltán hallotta, válaszolt:

- Jer, minél gyakrabban!

* * *

Pár év mult el a történetek óta és az alatt az idő alatt Magyarország és Erdély átszenvedte a tatárjárás borzalmait, mely alatt Haragvár volt a környék menedék helye. E szomorú idők alatt ennek falai adtak menedéket a Mike családnak is. Mikor aztán a tatár kihuzódott az országból, Zeleméri Mike Fruzsínának, mint Zoltán nejének állandó és boldog otthonává lettek Haragvár falai.